Helhedsindsats i socialt arbejde: Familiens Trivsel – Barnets Trivsel

Evaluering: Resultater og erfaringer fra Morsø Kommune 2018-2020

UCN PROFESSIONSHØJSKOLEN

Helhedsindsats i socialt arbejde: Familiens Trivsel – Barnets Trivsel

Evaluering: Resultater og erfaringer fra Morsø Kommune 2018-2020

Forfattere	Tanja Miller & Trine Haslam

Udgivet af	UCN
Udgivelsesår	2021

UCN PROFESSIONSHØJSKOLEN

Indhold

1. Forord ... 5

2. Sammenfatning ... 6

3. Indledning ... 13

3.1 Helhedsindsatser i socialt arbejde ... 13

3.2 En kort beskrivelse af Familiens trivsel – Barnets trivsel ... 15

3.2.1 Målgruppe ... 16

4. Formål og evalueringsdesign ... 18

4.1 Kort beskrivelse af FTBT ... 20

4.1.1 Datagrundlag og metode ... 23

5. Resultater af Familiens Trivsel – Barnets Trivsel ... 31

5.1 Delmål 1: Trivsel ... 31

5.2 Trivsel hos forældre ... 32

5.2.1 Trivsel hos børn ... 35

5.2.2 Trivsel for alle familiens medlemmer ... 40

5.2.3 Trivsel og beskæftigelse ... 43

5.2.4 Øget selvbestemmelse og ansvar i eget liv ... 44

5.2.5 Hvorfor skaber FTBT større trivsel? ... 50

5.3 Delmål 2: Tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse/skole ... 62

5.3.1 Øget tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse ... 62

5.3.2 Ekskurs: Helbredsudfordringer og tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse ... 65

5.3.3 Hvorfor skaber FTBT en øget tilknytning til arbejdsmarkedet/uddannelse? ... 68

5.4 Delmål 3: Mindre fravær og øget tilknytning til skole ... 73

5.4.1 Fritidstilbud og fritidsarbejde ... 74

5.4.2 Hvorfor skaber FTBT øget tilknytning til skole/dagtilbud/fritidsjob? ... 75

5.5 Delmål 4: Samarbejde med civilsamfund ... 79

5.6 Delmål 5: Fælles tværfaglige mål, større fleksibilitet og mere effektiv sagsbehandling ... 80

5.6.1 Fælles tværfaglige mål på tværs af forvaltninger 81
5.6.2 Hvorfor skaber FTBT større tværfagligt samarbejde?..... 88
5.6.3 Større fleksibilitet i indsatserne 95
5.6.4 Hvorfor skaber FTBT større fleksibilitet i opgaveløsning? 103
5.6.5 Hvorfor skaber FTBT større effektiv sagsgang og sagsbehandling på tværs af forvaltninger?..... 107
5.6.6 Hvorfor er organiseringen af FTBT virksom? 109
6. Konklusion..... 114
6.1 Perspektivering og diskussion af evalueringens resultater 124
7. Referencer 127
8. Bilag 1: Datakilder og metoder i analysen af erfaringer fra Morsø Kommune..... 130
8.1 Anvendt kvalitativ metode..... 130
8.1.1 Viden om familien 130
8.1.2 Viden om børn i familien..... 134
8.1.3 Viden om medarbejderes roller og opgaver 136
8.2 Anvendte kvantitative metoder 142
8.3 Bilag 2: Styregruppens sammensætning..... 148

1. Forord

Morsø Kommune har modtaget en bevilling fra den A.P. Møllerske Støttefond – Det sociale initiativ – til udvikling af en helhedsorienteret tværfaglig indsats overfor familier i udsatte positioner med komplekse udfordringer i perioden 2018-2020.

Forskningsprogrammet *Udsathed og Chanceulighed* ved University College Nordjylland har løbende indsamlet viden og givet tilbagemeldinger i to forskningsnotater. Den afsluttende evaluering er samlet i denne rapport, som anvender data fra hele perioden.

Vi takker projektleder Louise Bro Pedersen og koordinatorerne Anna Riis Nygaard Jensen, Dorthe Blaabjerg Jensen, Pernille Nedersee og Karin Furbo for jeres store arbejde med at rekruttere familier til at deltage i evalueringen og gøde jorden for, at vi har kunnet observere opfølgningsmøder. Vi takker ligeledes Louise Bro Pedersen og Betina Lundsby for at systematisere, klargøre og give adgang til Morsø Kommunes projektdata og registreringer indsamlet i projektperioden. Der skal også lyde en tak til styregruppen for feedback i forbindelse med udarbejdelse af denne rapport. Og en meget stor tak til familier der har deltaget i interviews, telefoninterviews og ladet os observere opfølgningsmøder og på den måde ladet os få adgang til en i forvejen presset hverdag.

Tanja Miller, docent, UCN

Trine Lolk Haslam, udviklingskonsulent, UCN

2. Sammenfatning

Evalueringen viser resultater af projektet Familiens Trivsel – Barnets Trivsel (FTBT) for perioden 2018-2020.

***Projektets mål er, at der skabes udvikling for både forældre og børn på trivsel, selvbestemmelse samt forældrenes tilknytning til arbejde og uddannelse* (Pedersen, 2020).**

Projektets grundlæggende antagelse er, at forældres øgede trivsel, øgede tro på egne evner og øgede arbejdsmarkedstilknytning har en positiv, afsmittende effekt på børnene. Projektet har et borgerperspektiv, hvor familierne motiveres, involveres og har hovedrollen i løsning af deres egne udfordringer (Morsø Kommune, 2017). Den helhedsorienterede indsats indebærer nye måder at organisere hjælpen på med vægt på tværfaglighed, fleksibilitet i opgaveløsning samt større effektivitet i sagsbehandlingen og samarbejdet mellem forvaltningerne. Den nye organisering ses som et mål i sig selv, men også som et middel til opnåelse af progressionsmål i familierne. Evalueringen formidler resultaterne af projektet gennem undersøgelse af udviklingen indenfor fem delmål (Morsø Kommune, 2017).

Antallet af deltagende familier i projektperioden er 73, bestående af 100 voksne og 123 børn. 67 af familierne er fra målgruppe 1 og 6 af målgruppe 2.

Delmål 1: Øget trivsel for familien og hvert medlem i familien samt øget selvbestemmelse og medbestemmelse hos borgerne med henblik på at kunne tage ansvar for egne udfordringer (afsnit 5.1.1-5.1.6)

- De voksne i projektet opnår en bedre trivsel vurderet ud fra WHO-5 Trivselsindeks. Over to målinger fra hhv. start til afslutning i projektet ses det, at andelen af borgere, der er i risiko eller stor risiko for

langvarig depression eller stress, fra første til anden måling er faldet fra 54 % til 32 %. Over 20 % opnår i projektperioden således en trivsel uden længere at være i umiddelbar risiko for depression eller stressbelastning, mens ca. en tredjedel af borgerne ved anden måling stadig er i risiko eller i stor risiko herfor.

- De voksne i projektet oplever styrket trivsel gennem tilknytning af en koordinator og et samarbejde, der styrker tillid til det offentlige og til fremtiden (Borgerinterviews 1-15).
- Børnene er ved projektets afslutningstidspunkt i god selvvurderet trivsel (ud fra børnetrivselsskemaer), især hvad angår tid sammen med mor/far/familie, på vej til skole og ved sovetid. 62 % af forældrene i projektet vurderer, at deres børn er kommet i bedre trivsel under deltagelse i projektet. Forebyggende indsatser overfor børn er steget i perioden 2019 2020, hvilket må formodes at styrke trivsel.
- Trivsel for hele familien: Der kan påvises en sammenhæng mellem forældres og børns trivsel, og det kan konkluderes, at der netop er tale om en helhed, og derfor har hverken børn eller voksne forrang. 80 % af forældre (self-efficacy-spørgeskemaer og afslutningsspørgeskema gennemført ved afslutning i projektet) vurderer ved afslutningen af forløbet, at de har fået et større fokus på familiens trivsel i løbet af projektet. 52 % vurderer familiens trivsel som rigtig god, mens 42 % vurderer, at trivslen svinger og periodevis opleves som rigtig god og i andre perioder opleves som mindre god.
- Øget selvbestemmelse og medbestemmelse hos borgerne med henblik på at kunne tage ansvar for egne udfordringer: Målinger sker ved hjælp af self-efficacy-spørgeskemaer foretaget ved opstart og afslutning i FTBT. I det samlede billede vurderer 92 % af respondenterne i afslutningsskemaet, at de har fået større tro på egne

evner ift. at kunne løse de fleste problemer, hvis de yder den nødvendige indsats, mens 86 % ser positivt på, at de nu altid kan løse vanskelige problemer, hvis de prøver ihærdigt nok. 19 personer har udfyldt skemaet ved både opstart og afslutning, hvilket udfordrer muligheden for at vurdere reel progression, men ved disse er der ikke et entydigt billede på fremgang, idet nogle af de 10 parametre viser fremgang i troen på egne evner, mens andre viser tilbagegang.

Virksomme mekanismer i opnåelse af delmål 1

- Ansættelse af koordinatorer med ansvar for 12-13 familier og deres valg af socialfaglige og socialpædagogiske metoder i arbejdet med familien. Det drejer sig bl.a. om anvendelse af metoderne netværkskort, 'skynd dig langsomt', empowerment, relationsopbygning, tillid, rollemodeller, motiverende samtaler og hverdagssamtaler.
- Opbygning af helhedsorienterede, beslutningsdygtige tværfaglige fora i form af systematiske opfølgningsmøder gennemført med metoder inspireret af Signs of Safety og LØFT, som understøtter progression i familien – afstemt med familiens motivation og ressourcer.

Delmål 2: Øget tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse/beskæftigelsesfremmende aktiviteter (afsnit 5.2.1-5.2.2)

Målt fra projektets start 1. januar til afslutningen 31. august 2020: Her ses en udvikling på nedenstående områder:

- En forøgelse på 14,5% flere borgere uden offentlig forsørgelse (fra 16 % til 30,5 %).
- Især kvinderne har rykket sig. Ved start var 5 % af kvinderne og 10 % af mændene uden offentlig forsørgelse, hvor det ved opgørelses-tidspunktet gælder for 14 % af kvinderne og 15 % af mændene.
- Fald i borgere på sygedagpenge (17 % til 2 %) og fald i borgere, der får ydelse efter AKL §22 (fra 10 % til 4 %).
- Generelt fald i støttetilbud over perioden og en tilsvarende stigning i antallet af uddannelses- og jobtilbud.
- Nye samarbejder omkring indsatsen – og afstemning af tilbud til borgere ift. motivation.
- Forøget fokus på arbejde med arbejdsidentitet som forberedelse af tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse.

Virksomme mekanismer i opnåelse af delmål 2

- De koordinerede, tværfaglige, afbalancerede (mellem hensyn til helheden i familien og den voksnes ressourcer) og målrettede ind-satser med fokus på tilknytning til arbejdsmarkedet/uddannelse/be-skæftigelsesrettede aktiviteter i et tæt samarbejde med familien.
- Øget opmærksomhed på 'vejen ud på arbejdsmarkedet' i form af koordinatorers og mentorers afklarende arbejde med familien med fokus på bl.a. arbejdsidentitet, praktikophold og virksomhedsbesøg.

Delmål 3: Øget tilknytning til skole/dagtilbud/fritidsaktiviteter (afsnit 5.3)

- Der kan ikke påvises nogen tydelig effekt på børns skolefremmøde som konsekvens af deltagelse i FTBT. Langt de fleste elevers fra-værsprocent overstiger ikke 10 % (hvilket drejer sig om 0-20

fraværsdage i løbet af et skoleår på 200 dage) i hverken skoleår 2018/19 eller 2019/20.

- Antallet af unge, der er kommet i fritidsjob som konsekvens af deltagelse i FTBT (vurderet af koordinatorerne), er steget fra 8 til 10 personer – opgjort hhv. efterår 2019 og efterår 2020.
- Der ses en stigning fra 39 til 56 børn og unge, der går til en fritidsaktivitet som konsekvens af deltagelse i FTBT (vurderet af koordinatorerne) – opgjort hhv. efterår 2019 og efterår 2020.
- Der er indledt et samarbejde mellem projektet og skolerne på Mors om forebyggelse af skolefravær og ensartede måder at registrere fravær på.
- Der er indledt et samarbejde mellem projektet og dagtilbud med henblik på registrering af fremmøde og rettidig fælles indsats ved bekymring.

Virksomme mekanismer i opnåelse af delmål 3

- Koordinatorernes samarbejde med skole og familie med fokus på at skabe dialog og forståelse af barnets udfordringer i et helhedsperspektiv.
- Anvendelse af understøttende metoder såsom praktisk hjælp til transport, etablering af hverdagsrutiner og tildeling af særlige specialskoletilbud.

Delmål 4: Samarbejde med civilsamfund (afsnit 5.4)

- Der er indledt et lovende og konstruktivt samarbejde med Frivilligcenter Mors.

- Konkrete samarbejder mellem private virksomheder ang. materialer og praktiksteder er iværksat.
- Deltagelse i sociale begivenheder som 'Mors spiser sammen', juletræsfældning, tøjindsamling mv.

Delmål 5: **Mere effektiv sagsgang og sagsbehandling, fælles tværfaglige mål på tværs af forvaltninger og større fleksibilitet i indsatserne (afsnit 5.5.1 – 5.5.3)**

- Etablering af opfølgningsmøder som et centralt, beslutningsdygtigt forum med deltagelse af borgere, koordinatorer og relevante samarbejdspartnere.
- Stærk mødeledelse (med anvendelsen af SOS-inspireret metode på opfølgningsmøderne) skaber grundlag for en fælles forståelsesramme for både familiens problemstillinger, drømme og muligheder – og de kommunale medarbejderes handlegrundlag og -muligheder.
- Opfølgningsmøderne er krumtappen i det tværfaglige samarbejde, hvor borgeren i centrum, og i fleksible løsninger.
- Størstedelen af de deltagende kommunale medarbejdere vurderer, at opfølgningsmøderne gavner løsning af egen kerneopgave og gavner familiernes muligheder for progression.
- Mere effektiv og kvalificeret sagsbehandling, hvor tilbud og indsatser kommer rettidigt og med en større fleksibilitet.
- Styrkelse af relationel koordinering som udtryk for, at det lykkes de relevante samarbejdspartnere at bygge bro mellem egen og andres del af den fælles opgaveløsning.
- Styregruppens aktive rolle som grundlag for legitimitet og medejerskab er afgørende og vigtig i implementeringen af projektet. 78 % af

de adspurgte kommunale medarbejdere vurderer, at den ledelsesmæssige opbakning har været synlig og vigtig.

- Koordinatorernes kerneopgaver (koordinering, udredning, relationsopbygning, vidensformidling, konflikthåndtering, krisehåndtering, kommunikation) i tæt samarbejde med familierne udgør forudsætningen for, at den nye platform kan understøtte progression i familierne.
- Etableringen af rammen og platformen for den helhedsorienterede indsats i form af FTBT er et selvstændigt mål – og et middel til opnåelse af progressionsmålene i familierne.
- Borgeren er kommet i centrum, og med delt definitionsmagt er borgeren reelt og aktivt blevet inddraget i planlægningen af eget sagsforløb.

Virksomme mekanismer i opnåelse af delmål 5

- FTBT er blevet ledet af en styregruppe med repræsentation fra ledelse i forvaltninger, fonden og projektleder i fællesskab.
- Samarbejdspartnerne er blevet styrket i at kunne løse egne kerneopgaver ift. familiens aktuelle udfordringer.
- Koordinering af indsatser gennem løbende beslutninger ved helhedsorienterede tværfaglige opfølgningsmøder.
- Involvering af familiens synspunkter, hvilket understøtter bæredygtighed i form af rette hjælp på rette tidspunkt.

3. Indledning

3.1 Helhedsindsatser i socialt arbejde

Helhedsorienteret arbejde har gennem en årrække været på dagsordenen i Danmark i det socialfaglige felt. Helhedsorienteret arbejde udfordrer den måde, hvorpå vi har valgt at organisere hjælpen til familier i udsatte positioner. Helhedsorienteret arbejde har som ambition at forstå kompleksiteten i udsatte familiers liv – for bedre at kunne opnå progression i familierne henimod mindre udsathed (Nissen & Harder, 2018).

Helhedsorienterede indsatser udfordrer dels organiseringen i sektorer i kommunen, dels tendensen til stigende specialisering i opgaveløsningen. Netop fordi familier i udsatte positioner ofte har komplekse, sammenhængende og sammenfaldende udfordringer, har det vist sig, at hjælpen, når den er organiseret med afsæt i delmængder af udfordringerne, let overser problemernes kompleksitet og endog risikerer at bidrage til yderligere kompleksitet. Hjælpen kan af familierne opleves som overvældende, modsætningsfuld og uden retning (Villumsen, 2018).

Helhedsorienteret arbejde har til formål at skabe forståelse af sammenhæng og kompleksitet i familier i en udsat position – set i forskellige perspektiver. Dernæst har den til formål, at man handler ift. kompleksiteten. Den helhedsorienterede tilgang har til formål at gøre op med de blinde pletter, der strukturelt er indbygget i velfærdssystemet (Ejrnæs & Guldager, 2008).

For det første indebærer helhedsorienteret arbejde derfor nye måder at organisere arbejdet på, hvor etablering af tværfaglige fora og arbejdsgange er centrale. Professionelle får dermed mulighed for at erkende og anerkende, at man fra eget ståsted ikke er i stand til at se alle sammenhænge

og hele kompleksiteten på tværs af problemstillinger (hvilket gør det vanskeligt at finde mere bæredygtige løsninger).

For det andet indebærer helhedsorienteret arbejde, at familierne bidrager til afgrænsning og beskrivelse af egne udfordringer. Med dette udgangspunkt kan der skabes en fælles platform, hvor professionelle og familier kan arbejde sammen om at finde løsninger.

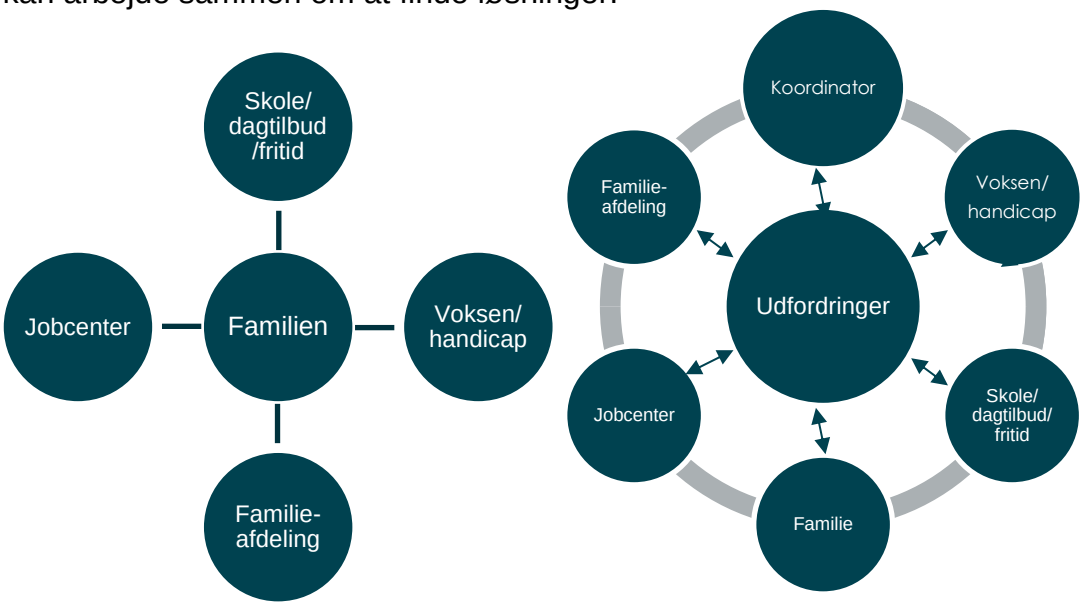

Figur 1. Paradigmeskifte i arbejdet med sociale komplekse udfordringer (Miller & Haslam, 2017)**.**

Figur 1 viser, at den ønskede forandring er en helhedsindsats, hvor familierne støttes i arbejdet med at beskrive, afgrænse, prioritere og løse egne udfordringer, samtidig med at professionelle gennem det tværfaglige samarbejde får mulighed for at koordinere og opnå forståelse for hinandens arbejdsområder og arbejdsmetoder. Det betegnes som et *paradigmeskifte.* Den højre side af figur 1 viser samtidig, hvor de præcise indsatser forvaltningsmæssigt og fagligt kan komme fra i et tværfagligt samarbejde.

De sidste ti års erfaringer med helhedsorienterede indsatser viser, at nye organiseringer på velfærdsområdet i praksis kan udformes på forskellige måder, og denne rapport er et led i en erfaringsopsamling. Tidligere erfaringer udgør et broget billede, og de kan være vanskelige at sammenligne, da formål, målgrupper og præmisser i nyorganiseringer udviser store variationer fra kommune til kommune (Berg, 2016; Deloitte, 2017; Hjelmar et al., 2017; Hjelmar et al., 2020; Oxford Research, 2018; Oxford Research, 2016; Villumsen, 2018).

Erfaringsopsamlingen fra Morsø Kommune vil bidrage til afklaring af, hvilken betydning helhedsindsatsen med en ny organisering (delmål 5) har med hensyn til at bringe familier i udsatte positioner i større trivsel (alle i familien), styrke familiemedlemmernes kompetencer til at tage ansvar i eget liv og komme tættere på arbejdsmarked/uddannelse/skole/fritidsaktiviteter/fritidsjob.

3.2 En kort beskrivelse af Familiens trivsel – Barnets trivsel

Projektet mål er 1) øget trivsel for alle i familien, herunder øget selvbestemmelse og ansvar i eget liv, 2) øget tilknytning til arbejdsmarkedet/uddannelse/beskæftigelsesfremmende aktiviteter, 3) mindre skolefravær og øge tilknytning til dagtilbud/fritidsaktiviteter/fritidsjob, 4) større samarbejde med civilsamfund og 5) fælles tværfaglige mål på tværs af forvaltninger, større fleksibilitet i indsatser og større effektivitet i sagsbehandling.

Projektets grundlæggende antagelse hviler på, at forældres øgede trivsel og øget tro på egne evner og arbejdsmarkedstilknytning vil have en positiv, afsmittende effekt på børnene, men også den anden vej rundt: Større trivsel for børnene vil kunne understøtte øget tilknytning til arbejde og uddannelse. Projektet har et borgerperspektiv, hvor familierne motiveres,

involveres og har hovedrollen i løsning af deres egne udfordringer, hvilket fremgår af figur 1 ovenfor (Morsø Kommune, 2017). Det er også projektets mål at etablere nye måder, hvorpå man kan organisere tværfaglige, koordinerede indsatser med større fleksibilitet i indsatser og større effektivitet i sagsbehandlingen.

Det *nye* i den helhedsorienterede tværfaglige indsats er primært, 1) at familierne får tildelt en koordinator, som arbejder ind i familien og ind i kommune/region som omdrejningspunkt for udvikling, og 2) at der etableres koordinerede tværfaglige indsatser i et helhedsperspektiv og ud fra fælles mål.

3.2.1 Målgruppe

Målgruppen for FTBT er familier med komplekse udfordringer, hvilket er defineret som at have en aktiv sag i mindst to forvaltninger. Der er typisk tale om, at familien har en sag i Familieafdelingen og Jobcenter og/eller i Visitation Social. De voksne i familien står typisk udenfor arbejdsmarkedet, og familiens børn har givet anledning til bekymring; der er derfor oprettet en sag i Familieafdelingen.

Styregruppen har i løbet af projektperioden udvidet den oprindelige målgruppe til også at omfatte familier med akutte, men til gengæld knap så tunge, sociale problemstillinger. Styregruppen angiver vigtigheden af rettidig og tidlig indsats som begrundelse for forsøgsvis at udvide målgruppen, da deltagelse i FTBT måske kan reducere risikoen for, at problemerne vokser sig store. Her er forældrene typisk på arbejdsmarkedet, men er udfordrede på grund af problemer med børnene og/eller sygdom i familien. Familierne i denne målgruppe har kun en sag i én forvaltning – typisk Familieafdelingen.

Antallet af enlige forsørgere er 38 og antallet af samboende er 31. Her adskiller Morsø Kommune sig ikke fra resten af landet, hvor enlige forsørgere også er relativt overrepræsenterede.

Tabellen herunder viser informationer om deltagere i FTBT, som det ser ud ved opstart af projektet.

Antal familier i projektperioden	73
Antal indskrevne voksne	100
Antal indskrevne børn	123
Antal indskrevne familier fordelt over projektperioden	1. halvår – 26 familier 2. halvår - 36 familier 3. halvår – 39 familier 4. halvår – 46 familier 5. halvår - 34 familier 6. halvår – 38 familier
Antal familier i målgruppe 1	67
Antal familier i målgruppe 2	6
Antal familier der er stoppet før indsatsen er gået i gang	4
Samboende familier	31
Enlige mødre	31
Enlige fædre	7

Tabel 1. Deltagere i FTBT ved opstart af projektet.

4. Formål og evalueringsdesign

Evalueringen undersøger resultater af det helhedsorienterede tværfaglige tilbud FTBT i projektperioden 2018-2020 i Morsø Kommune (undersøgelse af resultater af målene indenfor hvert delmål).

Projektets delmål

- Delmål 1: At styrke trivsel hos familierne og de enkelte familiemedlemmer og hele familien samt at styrke borgerens selvbestemmelse og medbestemmelse med henblik på at kunne tage ansvar for egne udfordringer.
- Delmål 2: At øge forældrenes tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse eller beskæftigelsesrettede aktiviteter.
- Delmål 3: At mindske fravær og/eller øge tilknytning til skole, institutioner og fritidsaktiviteter.
- Delmål 4: At samarbejde med civilsamfund.
- Delmål 5: At skabe mere effektiv sagsgang og sagsbehandling, fælles tværfaglige mål på tværs af forvaltninger og større fleksibilitet i indsatserne.

Evalueringen er tilrettelagt som en virkningsevaluering, hvor projektets forandringsteori efterprøves ved en undersøgelse af, hvad der virker i en given indsats, hvem det virker for, og ikke mindst hvorfor det virker (Ravn, 2020).

Med afsæt i projektbeskrivelsen er der formuleret nedenstående forandringsteori (Morsø Kommune, 2017).

Målgruppe	Indsats	Virkning
Familier med komplekse problemstillinger	Helhedsorienteret indsats inkl. borgerens stemme	Styrke trivsel hos familierne og de enkelte familiemedlemmer
Familier med en sag i mindst to forvaltninger	Koordinatorer uden myndighed samarbejder med familierne	Styrke borgerens selvbestemmelse og medbestemmelse med henblik på at kunne tage ansvar for egne udfordringer
Familier med børn i alderen 0-18 år	Etablering af tværfagligt samarbejde i kommunen	
Familier, der siger ja til at modtage tilbuddet	Formidling og udbredelse af kendskabet til projektet hos interne og eksterne samarbejdspartnere	Øge forældrenes tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse eller beskæftigelsesrettede aktiviteter
		Mindske fravær og/eller øge tilknytning til skole, institutioner og fritidsaktivitet
	Der bliver sorteret ud i indsatser for de familier, som har en stor kontaktflade med kommunen	Samarbejde med civilsamfund
	Tæt og systematisk opfølgning, bl.a. via opfølgningsmøder	Mere effektiv sagsgang og sagsbehandling, fælles tværfaglige mål på tværs af forvaltninger og større fleksibilitet i indsatserne

Figur 2. Projektets forandringsteori (jf. projektbeskrivelsen: Morsø Kommune, 2017).

Forandringsteorien udtrykker projektets antagelser om, at de oplistede indsatser vil føre til de ønskede virkninger, dels ift. progression i målgruppen, dels i form af ny organisering af helhedsorienterede tværfaglige og borgerinddragende arbejdsgange.

Evalueringen er en virkningsevaluering, hvor fokus er på, hvilke betingelser og elementer i den helhedsorienteret indsats der øget sandsynligheden for nå målene om øget tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse/skole, øget trivsel og selvbestemmelse. Der indgår både kvalitative og kvantitative data i evalueringen. Af hensyn til anonymitet har vi i fremstillingen opdigtet navne og sløret oplysninger ved at bruge en anden aldersangivelse eller familiesammensætning.

4.1 Kort beskrivelse af FTBT

Det *nye* i den helhedsorienterede tværfaglige indsats er primært, 1) at familierne får tildelt en koordinator, som arbejder ind i familien og ind i kommune/region som omdrejningspunkt for udvikling, 2) der etableres koordinerede tværfaglige indsatser, som arbejder i et helhedsperspektiv og ud fra fælles mål, og 3) familierne involveres aktivt i definitionen af egne udfordringer og i løsningen af dem.

FTBT er organiseret som et selvstændigt, frivilligt tilbud til familier i udsatte positioner. Det er et selvstændigt projekt, som er ledet af en projektleder og en styregruppe – og altså ikke af en af forvaltningerne i Morsø Kommune. Figur 1 viser, hvilke samarbejdspartnere der danner rygraden i det tværfaglige samarbejde. Figuren viser også, at det tværfaglige samarbejde tager afsæt i afgrænsning og beskrivelse af aktuelle udfordringer, som familien står med. Det tværfaglige samarbejde er organiseret med fællesmøder, kaldet opfølgningsmøder, alt efter familiernes behov, og disse møder

udgør skelettet i implementeringen af den helhedsorienterede tilgang. Projektet har til huse i egne lokaler med projektkontorer og mødelokaler. I projektet er der ansat en projektleder, fire koordinatorer (to pædagoger, en socialrådgiver og en kandidat i pædagogik), og der er mulighed for at trække på økonomisk assistance.

Koordinatorerne er nøglemedarbejdere i projektet. De indgår i et tæt samarbejde med familierne med henblik på at skabe gode betingelser for den ønskede progression i familierne. Koordinatorerne er familiens indgang til kommunen, og de har en vigtig opgave i at koordinere og skabe sammenhæng i de indsatser, som familien modtager og kommer til at modtage i løbet af projektperioden.

Koordinatorerne positioneres ift. familierne gennem en række vigtige rammefaktorer og opgaver. Fælles for koordinatorerne er, at de (jf. Pedersen, 2018) (Laursen, 2019)

- ikke har myndighedsfunktioner (og kan dermed møde familierne uden magtbeføjelser)
- ikke har kendskab til familierne forud for første møde
- er lettilgængelige for familierne ved besøg i hjemmet og via sms, mails, telefon osv.
- har redskaber i form af hjemmebesøg, netværkskort of kortlægning af familiens oplevelse af egne udfordringer gennem anerkendende og motiverende samtaler med familien osv.
- sikrer, at familierne kan finde mening i indsatserne
- hjælper familierne med at finde de rigtige indgange til velfærdssystemet

- sikrer, at der afholdes strukturerede, tværfaglige møder med de fagprofessionelle, som er relevante, efter behov (disse møder kaldes opfølgningsmøder)
- sikrer, at der træffes beslutninger på opfølgningsmøder, og at de udføres i praksis
- løbende orienterer og kommunikerer med relevante samarbejdspartnere, som er eller kan blive relevante for løsning af familiens udfordringer, og som understøtter progression i familierne
- har ansvaret for arbejdet med Familiens Plan for at understøtte sammenhæng i indsatserne og det tværfaglige samarbejde med respektive myndighedssagsbehandlere (Familiens Plan omfatter børn og voksne i familien og de handleplaner og målsætninger, der arbejdes med, og som samles og koordineres i Familiens Plan).

FTBT er som nævnt frivilligt for familierne, og det var oprindeligt rammesat til at udforme sig som et intensivt og fokuseret forløb i 12 måneder. Hver koordinator skulle oprindeligt arbejde med 6-8 familier, og måltallet for familierne i hele projektperioden var estimeret til 25. Det viste sig i løbet af første halvår, at hver koordinator var i stand til at arbejde med 12-13 familier ad gangen, hvilket har betydet, at i alt 73 familier har nydt godt af tilbuddet. Det har også vist sig, at forløbene gennemsnitligt har varet mellem 10 og 36 måneder (opgørelse fra Morsø Kommune) og ikke kun 12 måneder.

Projektet er organiseret med en styregruppe – med repræsentation af direktører og ledelseskraft fra relevante forvaltninger og enheder og den A.P. Møllerske Støttefond (bilag 2). Styregruppen har løbende truffet

beslutninger om justeringer af projektet, og den har fungeret som bindeled til medarbejdere i kommunale forvaltninger og enheder.

4.1.1 Datagrundlag og metode

Evalueringen bygger på et *omfattende* og *varieret* datagrundlag. Indsamlingen af data er sket over en periode på tre år og omfatter kvantitative og kvalitative empiriske data, da vi har ønsket at højne validiteten i undersøgelsen ved at anvende flere typer af data. På den måde kompenseres der for den ene metodes svaghed ved anvendelse af den anden. Vi har samlet vores metodiske overvejelser i bilag 1, hvor vi giver en nærmere beskrivelse af, hvordan og til hvad vi har anvendt forskellige typer af data. Her findes også kritiske refleksioner over valget af datakilder og eventuelle vanskeligheder med at få indsamlet data. Vi bringer her en oversigt over datagrundlaget.

Datakilde	Målgruppe og periode	Noter
Registrering af skolefravær	Alle børn i FTBT, der går i skole i skoleåret 2018/19 og 2019/20.	Al fravær tælles med – undtagen kategorien 'ekstraordinært fravær'. Dette skyldes uoverensstemmelser mellem folke- og friskolernes fraværsregistrering. Derudover findes der på skolerne forskellige opfattelser og definitioner af, hvad lovlig/ulovligt fravær er; derfor registreres det lidt forskelligt. Derudover er det værd at være opmærksom på en diskrepans i antallet af elever mellem årene 2018/19 og 2019/20. Den skyldes fx, at nogle elever enten har opfyldt deres undervisningspligt eller er begyndt på efterskole.
Registrering af fritidsaktiviteter og fritidsjob for børn	Alle børn i FTBT. Registreret efterår 2019 og efterår 2020.	Registreret på anførte tidspunkter – uafhængigt af børnenes varighed i indsatsen, om barnet går til en fritidsaktivitet, eller om barnet er påbegyndt en aktivitet under FTBT.

		Arbejdet med etablering af fritidsaktiviteter og fritidsjob er del af samarbejdet med civilsamfundet.
Registrering af indsatser	Alle børn og voksne i FTBT, hvor der er igangsat en eller flere indsatser.	Samlet opgørelse over hele projektperioden.
Registrering af antal deltagende familier fordelt på voksne og børn	Alle familier der er henvist til FTBT i helle perioden 2018-2020.	Samlet opgørelse over hele projektperioden.
Registrering af indsatsvarighed	Alle familier der er henvist til FTBT i hele perioden 2018-2020.	Samlet opgørelse over hele projektperioden.
Registrering af afbrudte og afsluttede familier	Alle familier, der er henvist til FTBT i hele perioden 2018-2020.	Samlet opgørelse over hele projektperioden.
Registrering af ydelse og beskæftigelse samt jobcentertilbud	Alle deltagende over 18 år.	Udvikling i ydelse og beskæftigelse fra start til afslutning i projekt samt overblik over udvikling i jobcentertilbud over projektperioden.
Børnetrivselsskemaer	Udfyldt af børn/af koordinatorer sammen med børn. Arbejdet med børnetrivselsskemaer påbegyndes primo 2019 som erstatning for gennemførelse af interviews med børn. Det anvendte redskab (kaldet 'Hvordan har du det?') er inspireret af trivselsskemaer udviklet i dagtilbuds- og skoleregi, men er her tilrettet til brug i familien. Skemaet er opbygget med tre gradueringsmuligheder: 'rigtig godt', 'godt' og 'ikke godt', og der samtales konkret om ti forhold i hverdagen og om relationer til mor, far og søskende.	Koordinatorerne bruger børnetrivselsskemaerne som et værktøj til at skabe dialog om trivsel med børnene i familien. Børnetrivselsskemaerne anvendes således fortsat som et relations- og dialogskabende værktøj i koordinaternes arbejde. Udfyldelse har været indarbejdet i dialogen om trivsel med børnene i familien i det omfang, det har givet mening. Det betyder i situationer, hvor opbygningen af tillidsfulde relationer er blevet så god, at det er sandsynligt, at barnet åbent vil svare på spørgsmålene. Det har været vigtigt, at udfyldelsen af børnetrivselsskemaer ikke blev en ekstra belastning for børnene, da forskning altid må vige for etiske hensyn til barnet (Laursen, 2019) Netop dette hensyn har betydet, at anvendelse af metoden ikke har kunnet gennemføres systematisk.

		I alt har 28 børn udfyldt børnetrivselsskemaet i 2019, og heraf har 13 børn besvaret det anden gang i 2020. Desuden har 7 nye børn besvaret skemaet i 2020, men har ikke fået lavet en anden måling endnu. De resterende 15 børn, der fik lavet en trivselsmåling i 2019, men endnu ikke har lavet en afsluttende i 2020, har ikke afsluttet forløbet, men er heller ikke stoppet undervejs. Data kan på denne baggrund ikke bruges til at sige noget generelt i et før- og efter perspektiv.
WHO-5-trivselsmålinger	Alle voksne deltagere i FTBT. Spørgsmålene omhandler trivsel i hverdagen og borgerens vurdering af, hvordan vedkommende har haft det de sidste 14 dage. Der svares 'i hvilken grad' fordelt på fem niveauer. Mere præcist drejer det sig om, hvorvidt vedkommende har været glad og veltilpas, følt sig rolig og afslappet, følt sig energisk og aktiv, er vågnet frisk og udhvilet, og om hverdagen har været fyldt med ting, som interesserer vedkommende.	Af de 100 deltagende voksne har 72 personer udfyldt WHO-5-trivselsmålingen ved opstart og ved afslutning. Det var hensigten, at forløbet skulle være tidsbegrænset til et år, men da flere af deltagerne har været med i noget længere tid, har 38 af de 72 desuden lavet en tredje midtvejsmåling. Blandt dem, der har fået lavet en opstartsmåling, men ikke den afsluttende, er dels de deltagere, som har afbrudt deres forløb, dels dem, som er startet for kort tid siden ift. dataindsamlingstidspunktet og derfor ikke er tæt på at afslutte forløbet.
Self-efficacy-målinger **og** **afsluttende spørgeskema**	Alle voksne i FTBT udfylder ved opstart og afslutning af deltagelse.	I alt har 88 voksne udfyldt self-efficacymålingerne en eller to gange. De sidste 12 personer (op til de i alt 100 deltagende voksne) er fra de familier, der er stoppet, inden målingen er blevet lavet. 19 personer har udfyldt self-efficacy både ved opstart og afslutning i FTBT. Her er det således muligt at se en potentiel progression. De resterende har alene udfyldt skemaet én gang. Dette er der forskellige forklaringer på. Nogle er stoppet, inden der er blevet

		lavet en anden måling, nogle er ikke lavet på baggrund af vurdering fra koordinatorerne, og andre er stadig i gang og har derfor ikke udfyldt det afsluttende skema.
Spørgeskema til professionelle	Efterår 2020. 71 besvarelser (82 %). Alle chefer, ledere og udvalgte medarbejdere fra de forvaltningsområder, der er tilknyttet projektet. Udvalgte dagtilbudsledere (eller andre relevante fra dagtilbud). Udvalgte skoledere og trivselsmedarbejdere.	Fokus på tværfagligt samarbejde/den relationelle koordinering. Fokus på den beskæftigelsesrettede indsats og projektets bidrag hertil.

Datakilde	Antal	Tematikker	Udvælgelse
Fokusgruppe-interviews med koordinatorer	To fokusgruppe-interviews med de fire koordinatorer der er ansat i projektet. 2 timers varighed (pr. interview). Gennemført første gang i projektets begyndelsesfase 2018. Anden gang i juni 2020.	Hvad omfatter rollen som koordinator ift. familierne? Hvad omfatter rollen som koordinator ift. etablering af helhedsorienteret og tværfagligt socialt arbejde? Hvordan beskrives målgruppen og progression mht. målgruppens udfordringer? Hvad betyder det konkret, at FTBT både er en social og en beskæftigelsesmæssig indsats? Hvad er styrker og svagheder i den forbindelse? Hvilke mekanismer i FTBT vurderer koordinatorerne som værende de vigtigste og mest virksomme?	

Kvalitative dybdegående interviews med borgere	15 unikke interviews: 6 gennemført efterår 2018, 9 gennemført efterår 2019. 60-90 minutters varighed (pr. interview). **Målgruppe 1:** Kernefamilier/sammenbragte familier: 7 interviews (6 med mor og far, 1 med mor alene). Enlige forsørgere: 7 interviews (2 med fædre, 5 med mødre). **Målgruppe 2:** Kernefamilier/sammenbragt familie (1 med mor og far).	Fakta om familien: familiemedlemmer, bolig, uddannelse/arbejde. Situationen i familien, herunder beskrivelse af udfordringer for børn, voksne, parforholdet, helbred, netværk og aktuel situation ift. arbejdsmarked/uddannelse. Begrundelser for, hvorfor familien har sagt ja tak til at deltage i FTBT – og dens erfaring med at modtage offentlig hjælp. Beskrivelse af koordinators hjælp ift. familiens udfordringer i praksis. Erfaringer med koordinator, herunder udredning, planlægning, koordinering, deltagelse i opfølgningsmøder og opbygning af relationer. Familiens ønsker for fremtiden, for voksne og børn, herunder de voksnes rolle heri.	Udvælgelseskriteriet er repræsentation af familietyper og i første kvartal af deres deltagelse i FTBT. De fleste familier har deltaget i trivselsværksted og dermed mødt interviewer forud for mødet. Kontakt gennem koordinator. De der ikke har deltaget i Trivselsværksted har fået tilbuddet gennem koordinator. Koordinator har i nogle tilfælde været med ude ved borger, hvis interviewet er foretaget der, for at introducere interviewer og borger til hinanden. De interviews, der ikke er afholdt hos borger, er efter borgers ønske afholdt i projektets lokaler.
Semistrukturerede telefoninterviews med borgere	12 unikke telefoninterviews. 30-45 minutters varighed (pr. interview).	Fakta om perioden for deltagelse i FTBT og navn på koordinator. Hvad fik dig til at tilmelde dig?	Kontakt gennem koordinator og udvalgt efter tilfældighedsprincippet, da interviewenes funktion som videnskilde i evalueringen er af kompenserende art og for at bekræfte

	6 familiers forløb har været afsluttet i 2-6 måneder på interviewtidspunktet. 1 har lige afsluttet. 5 er stadig en del af forløbet, men tæt på at skulle afsluttes. Telefoninterviewene fordeler sig på såvel enlige som par. Interviews er gennemført løbende, når deltagerne har afsluttet forløbet.	Er der noget i din situation, der har ændret sig? Hvad, hvordan og hvorfor? Hvad har Jobcenter eller andre instanser tilbudt af konkrete tiltag, fx praktikker, virksomhedsbesøg, ressourceforløb, uddannelse? Og er der indsatser, som er forsvundet som konsekvens af FTBT? Hvad har FTBT givet dig og dine børn af nye muligheder? Fortæl lidt om, hvor du ser din familie om tre-fem år.	fund i personlige interviews. 6 interviews er med borgere, som vi har afholdt kvalitative dybdegående interviews med tidligere i deres forløb. 6 interviews er med borgere der ikke tidligere er blevet interviewet.
Kvalitative billedliciterede interviews med børn	5 interviews med børn i alderen 8-16 år, hvor familien har et forløb i FTBT. 20-60 minutters varighed (pr. interview). Gennemført efterår 2018.	Steder, du er glad for være. Ting, du godt kan lide at lave. Steder eller ting, du ikke bryder sig så meget om. Hvem der bestemmer og blander sig i ting, du laver. Ønsker for nærmeste fremtid, og hvad du kunne tænke dig var anderledes. Nye aktiviteter: Om du er begyndt på nye aktiviteter (fx at have en voksenven eller en fritidsinteresse), siden familien begyndte i FTBT (fx efter jul, efter sommerferie eller lignende).	Udvælgelsen af børn til interviews skete ud fra samme kriterier som for voksne, dog med et udstrakt hensyn til vurderinger af, om børnene kunne magte en interviewsituation og ville stille op frivilligt. Forældrene har forinden givet samtykke og forberedt barnet på samtalen. Interviews er foretaget i børnenes eget hjem, hvor forældrene er i huset, men ikke lytter med. Af etiske grunde er børneinterviews opgivet og erstattet med børnetrivselsskemaer og børneperspektiv 2 (se bilag 1).

Observationer af opfølgningsmøder	8 observationer af opfølgningsmøder 1 times varighed (pr. observation). 4 gennemført i efteråret 2018 og 4 i 2020.	Fagprofessioner (hvem er repræsenteret?) ved opfølgningsmødet. Registrering af taletid for hver deltager. Beslutninger (hvordan træffes der beslutninger? Og hvilke?) Mødeledelse.	Aftaler sat i stand gennem koordinatorer. Observationerne er primært med familier, der ligeledes har deltaget i personlige interviews og dermed er bekendt med studiet og observatørerne. En enkelt observation er foretaget med ny familie.
Individuelle interviews med projektleder	2 interviews 1 times varighed (pr. interview). Gennemført foråret 2018 og efteråret 2020.	Projektlederens beskrivelse af målgrupperne. Organisering og legitimering af FTBT. Refleksioner over valget af socialfaglige metoder, herunder opfølgningsmøder. Beskrivelse og udvikling af koordinatorernes opgaver. Refleksioner over virksomme mekanismer i FTBT.	
Fokusgruppeinterview med styregruppe	Alle styregruppens medlemmer inkl. projektleder deltog i interview. 1 times varighed (pr. interview). Gennemført august 2020.	Hvordan har du i dit område arbejdet med forankring og legitimering? Refleksioner over udfordringer og succes i etableringen af det tværfaglige samarbejde, herunder opfølgningsmøder. Refleksioner over udbytte af projektet og virksomme mekanismer.	
Følge koordinatorer på en arbejdsdag	En dag pr. koordinator Perioden maj-september 2020.	Fokus på koordinatorernes arbejde/rolle i mødet ansigt til ansigt med familierne.	Udvælgelseskriterie er familier, der kender projekt og observatør fra

		Følge en dag, hvor koordinator er ude ved familier i deres hjem.	trivselsværksted og/eller interview. Koordinator sætter aftale op.
Trivselsværksted for voksne	Tilbud til alle deltagende familier. Gennemført april 2018 (25 deltagere) og april 2019 (14 deltagere). Aflyst april 2020 grundet COVID-19.	Giver familierne mulighed for at føle sig som del af et fællesskab og møde andre i samme situation. Gennem de udviklede skemaer og metoder gives der mulighed for at snakke om egne udfordringer og ønsker.	Alle nye familier/familier, der ikke tidligere har deltaget i trivselsværksted. Et tilbud, som koordinator præsenterer familierne for.
Trivselsværksted for børn	Alle børn mellem 5 år og 18 år, der har lyst. Gennemført april 2018.	Giver børnene mulighed for at føle sig som del af et fællesskab og møde andre i samme situation. Gennem de udviklede skemaer og metoder gives der mulighed for at snakke om egne udfordringer og ønsker.	Det viste sig meget svært at rekruttere børn til deltagelse i trivselsværksteder, så i samråd med projektleder og koordinatorer blev det besluttet ikke at gå videre med denne metode i resten af projektets levetid.

Tabel 2: Dataoversigt

5. Resultater af Familiens Trivsel – Barnets Trivsel

Dette kapitel har fokus på resultater, som kan udledes af delmålene 1-5:

1. Øget trivsel hos familien samlet og hvert medlem (herunder øget selvbestemmelse og ansvar i egne udfordringer/liv).
2. Større tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse.
3. Mindre fravær og øget tilknytning til skole.
4. Samarbejde med civilsamfund.
5. Mere effektiv sagsgang og sagsbehandling (herunder større fleksibilitet og fælles tværfaglige mål på tværs af forvaltningerne).

Efter fremstilling af resultaterne indenfor hvert delmål suppleres med analyser med afsæt i et borgerperspektiv (Borgerinterviews 1-15) på, hvad deltagelse i FTBT har betydet for progression i familierne. Også koordinatorerne (fokusgruppeinterviews 1-2) bidrager her med indblik i, hvilke tilgange, redskaber og relationen til familien der er betydningsfulde for opnåelse af resultaterne.

5.1 Delmål 1: Trivsel

Trivsel anvendes som samlebetegnelse for vurderinger af velbefindende (Sundhedsstyrelsen.dk). Der er altid tale om et øjebliksbillede (se bilag 1), men det giver dog mening at tale om øget eller svækket trivsel, når målinger gentages og sammenlignes. Evalueringen benytter sig, udover selvrapporteringsdata i form af WHO-5 Trivselsindeks, også af analyser af

interviews med familierne og koordinatorer, hvilket styrker målingernes validitet, da trivselsmålingerne ikke i sig selv kan forklare udsvingene.

5.2 Trivsel hos forældre

Analyse af WHO-5 Trivselsindeks, som voksne deltagere i FTBT har udfyldt ved opstart og ved afslutning, viser en markant stigning i andelen, der kommer i bedre trivsel. Hele 69 % af de voksne scorer 50 eller derover i deres anden måling, hvilket er et tegn på, at der ikke umiddelbart er risiko for depression eller stressbelastning. Af særlig vigtighed er, at flertallet er kommet i trivsel i løbet af indsatsperioden, idet også mellemgruppen (36-50 point) er kommet i bedre trivsel. Der er dog stadig samlet set 32 %, som scorer 0-50 point ved anden måling – og dermed er i reel risiko for depression eller stressbelastning.

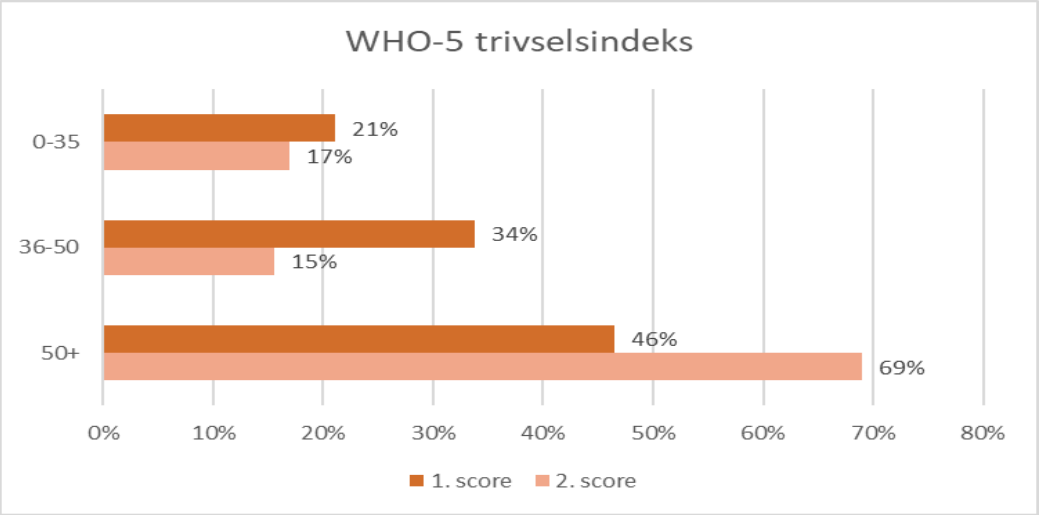

Tabel 3. WHO-5 Trivselsindeks 1. og 2. score (N=72) (Morsø Kommune, 2017). (Jo højere score, jo bedre selvvurderet trivsel. Gennemsnittet for befolkningen er 68 pointtal, men ved pointtal over 50 er testpersonen ikke umiddelbart i risiko for depression eller langvarig stressbelastning. Score på 50+: Udenfor umiddelbar risiko for depression eller

stressbelastning. Score på 36-50: Risiko for depression eller langvarig stress. Score på 0-35: Stor risiko for depression eller langvarig stress).

Et andet mål for de voksnes trivsel ses ved besvarelsen af spørgeskemaet ved afslutning af forløbet, hvor de svarer på, om de oplever øget trivsel ift. før deres deltagelse i FTBT. Som det ses af nedenstående, fordeler besvarelserne sig nogenlunde ligeligt mellem de to kategorier 1) at de trives rigtig godt, 2) at det svinger op og ned.

Analyser af interviews med familier (Borgerinterviews 4, 8, 13) viser, at der er stor forskel på dagsformen, og at familier ofte støder ind i nye kriser eller udfordringer. Nogle af disse begivenheder kan være et resultat af ringe overskud og især overblik. Som et eksempel kan nævnes de udfordringer, det giver i en hverdag, at der er lukket for strømmen, og interviewpersonen siger: ’Selv en elregning kan komme bag på mig’. Biler bryder sammen, og parforhold opløses eller indgås. Konflikter med en fraværende far, egne forældre eller søskende kan fylde det hele, eller et brev fra banken kan pludselig forstyrre den hårdt tilkæmpede ro og afstedkomme panikoplevelser, som svækker motivationen for at kæmpe videre. Dette er eksempler på, hvad vil sige at være en borger i en udsat position: Risikoen for at løbe ind i udfordringer, som ikke umiddelbart kan løses ved egen hjælp, er større her end i andre familier, netop fordi udgangspunktet typisk er en svag økonomi og få sociale ressourcer. Koordinatorerne bruger begreber som ’den brændende platform’ og ’kaos’ til at beskrive denne type livssituationer.

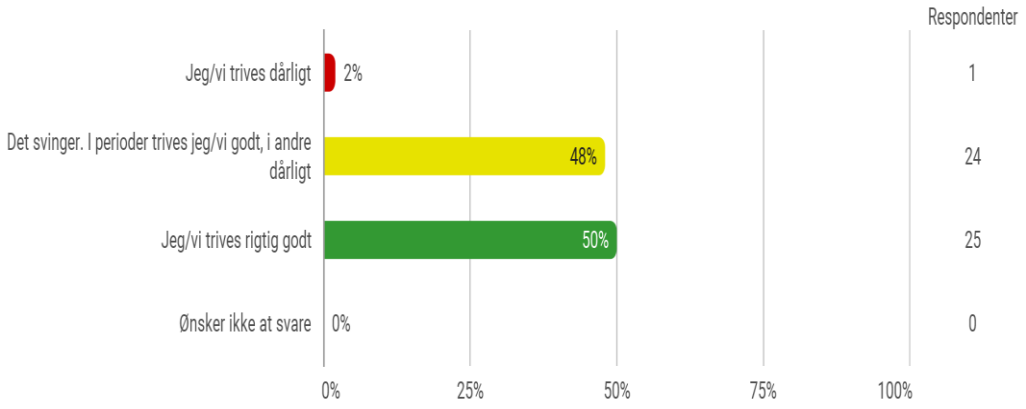

Tabel 4. Oplever du/I øget trivsel som voksne (end før du/I var med i Familiens trivsel – Barnets trivsel)? (N=50).

Spørgsmålet om trivsel og øget trivsel fremtræder i interviewmaterialet som svar på spørgmålsbatterier om, hvordan familien og dens medlemmer har det, og hvad der gør dem glade og tilfredse, både i et hverdags- og i et fremtidsperspektiv. Fra Trivselsværkstedet fik vi allerede et indblik i, at tegn på trivsel hører til det at have et normalt liv, herunder et normalt familieliv. Det vil sige fravær af konflikter og muligheder for fælles oplevelser i familien – lige fra vaner såsom fælles aftensmåltid til ferier. Når der spørges til trivsel i fremtiden, peges der på børnenes fremtidsmuligheder og på arbejdet med helbredsudfordringer – og et bedre helbred – som en forudsætning for trivsel i fremtiden. Analysen viser i øvrigt (Borgerinterviews 1-16), at det gode hverdagsliv med struktur, adgang til socialt netværk og gode relationer internt i familien, også med en (Lisborg & Rask, 2011)far eller mor man ikke bor sammen med, vægtes meget højt – og derfor fremhæver borgere dem som gode resultater. Som eksempler på styrket adgang til socialt netværk nævnes indbydelse til deltagelse i fællesspisning,

udflugter og juletræsarrangement, som FTBT har taget initiativ til. De er blevet vurderet som værende meget værdifulde, da der her skabes kontakt til familier i samme situation, hvilket skaber fællesskabsfølelse.

5.2.1 Trivsel hos børn

Resultater af børnetrivselsmålinger (se bilag 1, spørgeguide), som er gennemført af koordinatorer med børnene, viser, at trivslen især er stor hos børnene, når de er sammen med deres venner, deres mor, og når de har frikvarter/pause i skolen/daginstitutionen. At være på vej til skole/børnehave og sammen som familie scorer ligeledes højt på trivsel hos de fleste børn. Til gengæld er der flere, som har det svært, når de er alene, og når de er sammen med deres far. Nedenstående viser svar fra 47 børn, der har svaret mindst én gang. Den viser således ikke progression, men giver et øjebliksbillede af situationen på det tidspunkt, hvor målingen blev foretaget. Det er med vores datagrundlag ikke muligt at konkludere sikkert på, om der er sket en øget trivsel, men forskellige indikatorer i øjebliksbillederne (målingerne) sammenholdt med analyser af borgerinterviews, børneinterviews og fokusgruppeinterviews med koordinatorer peger i den retning.

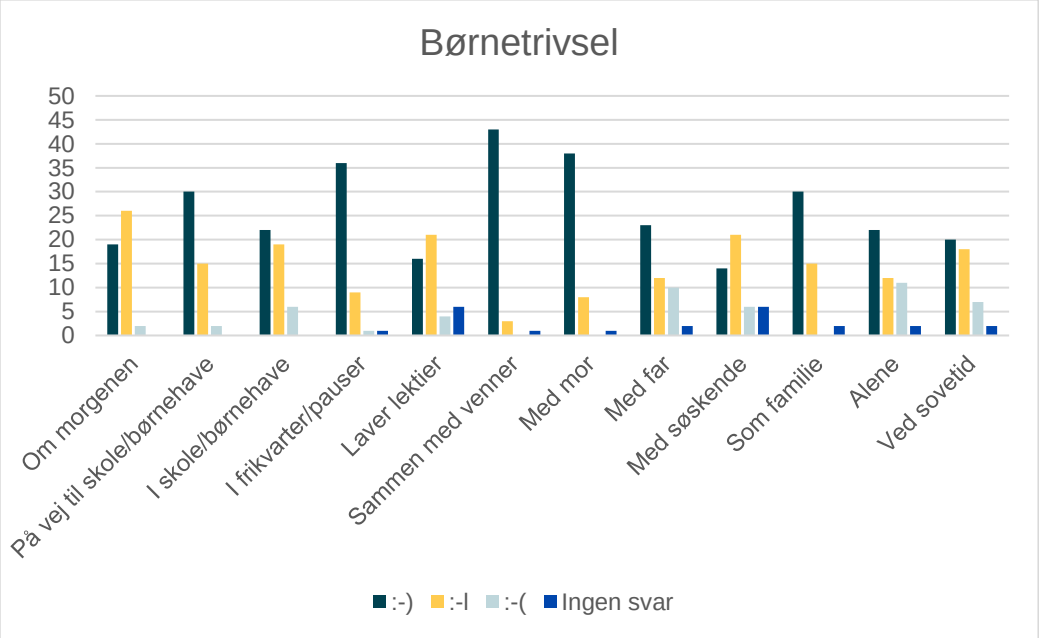

Tabel 5. Børnetrivsel samlet (N=47).

Analysen af data fra de 13 børn (fra i alt 8 forskellige familier), der har svaret på trivselsskemaet både ved opstart og ved projektets afslutning, viser samlet set ikke den store ændring over tid, hvilket fremgår af de to nedenstående tabeller. Alligevel ses det, at lidt færre af børnene har det godt om morgenen, og når de er sammen med far: Det fremgår af anden måling sammenlignet med første. Modsat har lidt flere det bedre på vej til og i skolen/børnehaven, når de laver lektier, når de er sammen med venner og ved sovetid.

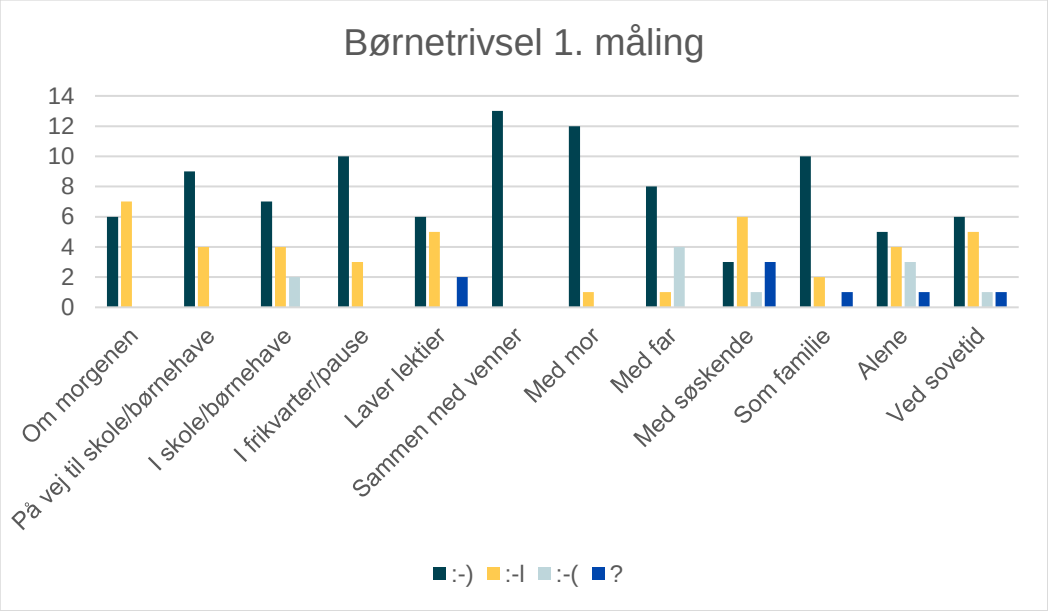

Tabel 6. Børnetrivsel ved opstart i FTBT (N=13).

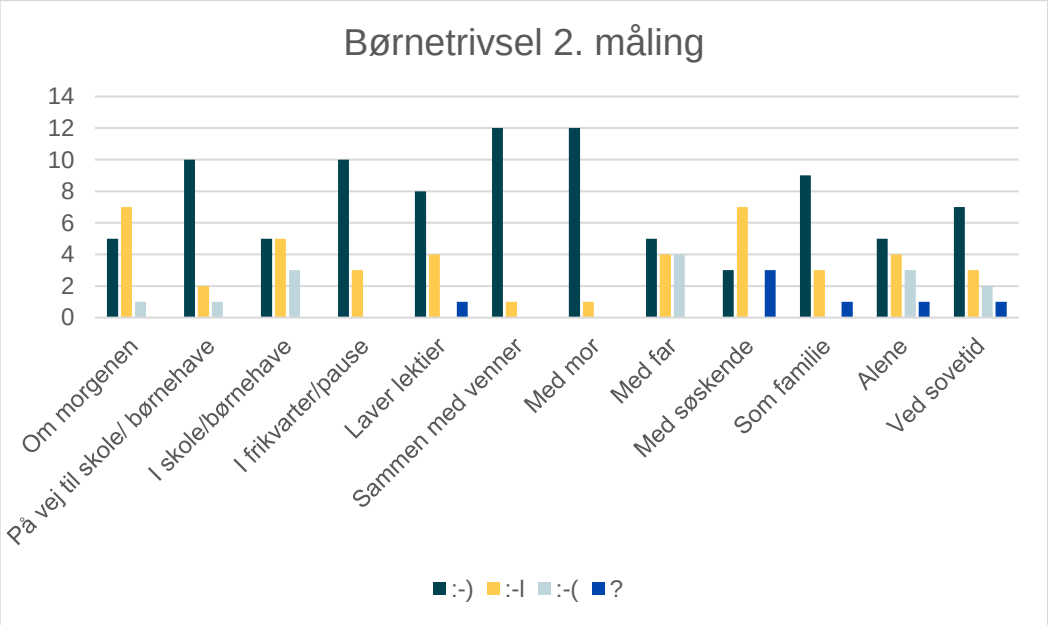

Tabel 7. Børnetrivsel ved afslutning i FTBT (N=13).

I et afsluttende spørgeskema vedrørende self-efficacy (som handler om udvikling af selvbestemmelse og ansvar) er der desuden nogle generelle spørgsmål om bl.a. trivsel, som forældrene har svaret på. Her ses det, at ifølge forældrenes syn på børnenes trivsel, så har 62 % ved afslutning af FTBT en oplevelse af, at deres børn trives rigtig godt sammenlignet med før deltagelsen i projektet. Det er naturligvis en bred formulering, som kan fortolkes. Men når to tredjedele oplever en øget trivsel, er det værd at bemærke.

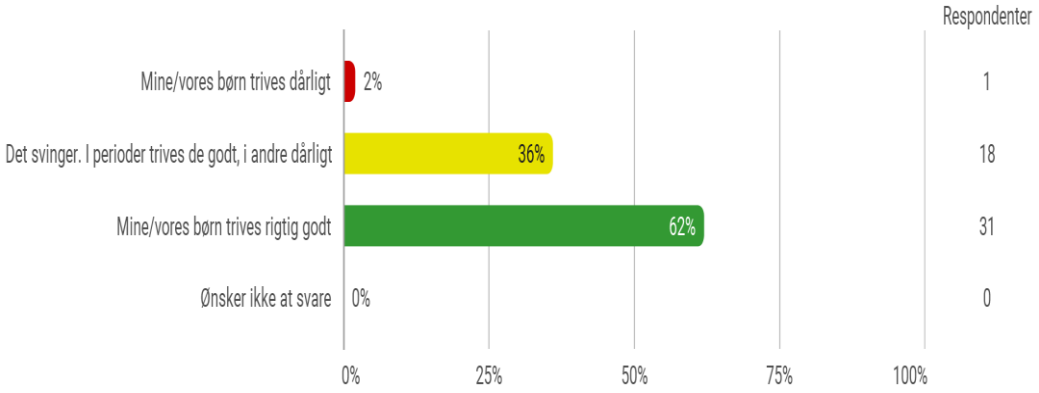

Tabel 8. Oplever du/I øget trivsel hos jeres børn (end før du/I var med i Familiens Trivsel – Barnets Trivsel)? (N=50).

Det følgende er analyseresultater af børneinterviews og de dele af borgerinteviewene, der handler om forældres opfattelse af deres børns trivsel (interviews 1-16, børneperspektiv 2). Analysen af børneinteviewene (børneinterviews 1-5) med fokus på børnenes fortællinger om, hvad der gør dem glade, kede af det og sure i hverdagen viser, at børnene:

- er glade for kæledyrene i familien (de er en stor kilde til glæde)
- synes, at fars og mors humør er vigtigt (humøret smitter af på børnene)

- bliver sure over at skulle passe pligter (fx tømme opvaskemaskine)
- bliver kede af det, når de får skældud
- bliver glade, når de får god mad – og kager eller andet om eftermiddagen
- bliver glade for udflugter, ferier, fritidstilbud, legaftaler, at fiske med far, at besøge andre familiemedlemmer (fx bedsteforældre) osv.

Som det fremgår af den korte liste af fund, adskiller børn i udsatte positioner sig ikke fra børn i normalgruppen, når det kommer til, hvad der gør dem glade, kede af det eller sure (Lisborg & Rask, 2011).

Når vi analyserer interviews (interviews 1-16) med forældrene for at få et billede af deres oplevelse af deres børns trivsel, personlighed, udfordringer og styrker (børneperspektiv 2, bilag 1), viser der sig nogle mønstre. Ikke overraskende er forældrene fulde af kærlighed til deres børn og stolte af dem, hvilket kommer frem i den måde, hvorpå de beskriver deres børns personlighed og kunnen. Men de har også et godt øje for, hvad der skal til for at få deres børn i trivsel, og hvad der *ikke* fremmer trivsel. Her er nogle eksempler på sidstnævnte:

- Dårligt skole-hjem-samarbejde og konflikter med skolen
- For store forventninger til barnet fra skolens side
- Konflikter med fraværende forældre om samvær
- Konflikter med stedmødre/stedfædre
- Sygdom hos forældre
- Sygdom hos barnet
- Mobning i skolen
- For meget eller for lidt konsekvens i opdragelse og opmærksomhed
- Barnets ensomhed (har ikke mange legekammerater)
- Barnets frygt for at være alene eller afhængighed af at være hjemme.

Forældrenes stemme er et vigtigt bidrag til forstå, hvad der styrker trivsel hos deres børn (Gjedde, 2018). Analysen af forældreinterviews viser, at

forældre vurderer, at trivslen hos deres børn er blevet bedre i indsatsperioden – specifikt på de områder, som er oplistet ovenfor.

5.2.2 Trivsel for alle familiens medlemmer

En af grundantagelserne i FTBT er sammenhængen mellem trivsel i familien (samlet set) og trivsel hos børnene i familien. Denne sammenhæng kan gå begge veje: Når forældrene kommer i bedre trivsel, kommer barnet også i bedre trivsel. Og når barnet kommer i bedre trivsel, kommer forældrene også i bedre trivsel. Vores undersøgelse kan bekræfte denne antagelse, men vi kan ikke konkludere, om det er klogest at tage udgangspunkt i de voksnes udfordringer først – eller barnets først. Vi kan bekræfte, at helhedssynet er afgørende. Og vi kan konstatere, at koordinatorerne i høj grad prioriterer at arbejde med de voksnes udfordringer, før barnets kommer i fokus (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer). Det kan sammenlignes med, at man skal tage sin egen iltmaske på, før man hjælper andre, fx børn, under en flyrejse. Hvis forældrene ikke kommer i bedre trivsel, vil deres forældreskab lide under det, og dermed vil barnet stå dårligere. Dette er det mest fremtrædende billede, men der er også eksempler på, at øget trivsel hos barnets selvstændigt har bidraget til øget trivsel hos hele familien. Her har sygdom eller psykiske vanskeligheder været til stede. Andre eksempler er, at der kommer øget trivsel hos barnet, når konflikter mellem forældre om fx samvær bringes til ophør, eller når barnet bliver stillet mere frit med hensyn til samvær med den fraværende forældre (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

Her følger to cases, hvor der umiddelbart kan ses en sammenhæng mellem øget trivsel hos mor og barn.

Case 1

Familien består af mor og et barn og tilhører projektets målgruppe 1. Mor er ved opstart i FTBT i ressourceafklaringsforløb og scorer 28 i WHO-5-trivselsmålingen. Det vil sige, at der kan være en reel risiko for, at hun lider af depression eller langvarig stress. Hun bør overveje at søge hjælp hos sin læge for at få det undersøgt. Barnet (en dreng) har i sit første skoleår 34 fraværsdage. Han fortæller i første børnetrivselsskema, at han især har det svært med sin far, men også når han er alene, og når han skal sove. Ved udgangen af projektet scorer moren 68 i WHO-5 Trivselsindeks og er dermed udenfor risiko ift. stress og depression, ligesom hun nu er uden offentlig forsørgelse. Barnet har desuden reduceret sine skolefraværsdage til 4 dage og er kommet i meget bedre trivsel ift. at kunne sove og være alene.

Case 2

Familien består af mor og to børn og tilhører projektets målgruppe 1. Mor er ved opstart på sygedagpenge og scorer 52 point i WHO-5-trivselsmålingen. Det er kun det ene barn, som vi har børnetrivselsmåling på. Den viser, at det især er konflikter med far og dårlig trivsel i skolen, der udfordrer barnet. Det ene barn har 11 fraværsdage ved opstart, og det andet har 13. Det er barnet med de 13 fraværsdage, der er trivselsmåling på.

Ved udgangen af projektet er barnet med de 11 fraværsdage kommet på efterskole, og barnet med de 13 fraværsdage er nede på 0 fraværsdage. Sidstnævnte barn er begyndt på en fritidsaktivitet, som koordinator har hjulpet med at sætte i stand, og som kommunen betaler for. Dette giver ifølge moren stor trivsel for barnet. Barnet selv angiver i børnetrivselsskemaet at have fået det bedre med skolen, både i skolen, på vej til skolen, og når der laves lektier. Desuden er der kommet øget trivsel ift. at være alene.

Moren er kommet i ressourceforløb. Men hun angiver ikke at være kommet i bedre trivsel i WHO-5-trivselsmålingen, hvor hun i anden måling scorer 40 point.

Hun fortæller dog i opfølgningsinterviewet, at både hun og barnet er i meget bedre trivsel, men at det har været en hård periode, som de har været igennem:

Vi er alle i trivsel, og vi kører som den kernefamilie, jeg godt kunne tænke mig. Jakob er stadig dygtig i skolen og i fuld trivsel og er kommet meget, meget længere i bearbejdningen af det hele, så hans selvtillid og selvværd er meget bedre (telefoninterview 4).

Samlet set oplever familierne, at der er større trivsel som familie – som en konsekvens af deltagelse i FTBT. Det fremgår af nedenstående tabel (afsluttende spørgsmål som supplement i self-efficacy-måling 2).

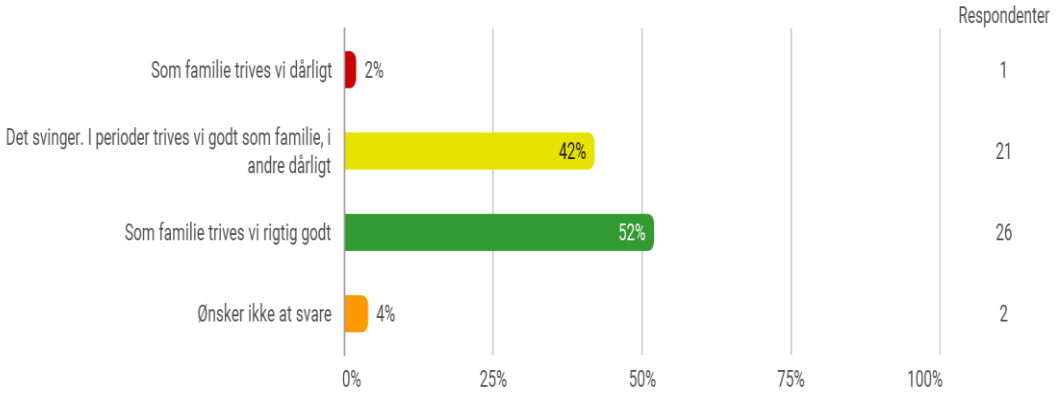

Tabel 9. Oplever du/I øget trivsel som familie (end før I var med i Familiens Trivsel – Barnets Trivsel)? (N=50).

Det fremgår, at trivsel i familien ikke er en stabil størrelse, da 42 % vurderer, at der er perioder, hvor familien er i god trivsel, og andre perioder, hvor familien er i dårlig trivsel. Dette illustrerer, at de positive udviklinger ikke er konsoliderede, og at familier i udsatte positioner lever med mange risikofaktorer – om ikke andet lever de med dem i bevidstheden. Nedenstående tabel bekræfter vores analyser af forældreinterviews med hensyn til den optagethed, som forældre har af at få deres familie til at fungere. En

optagethed, der ifølge forældrene er blevet kvalificeret gennem deltagelse i FTBT.

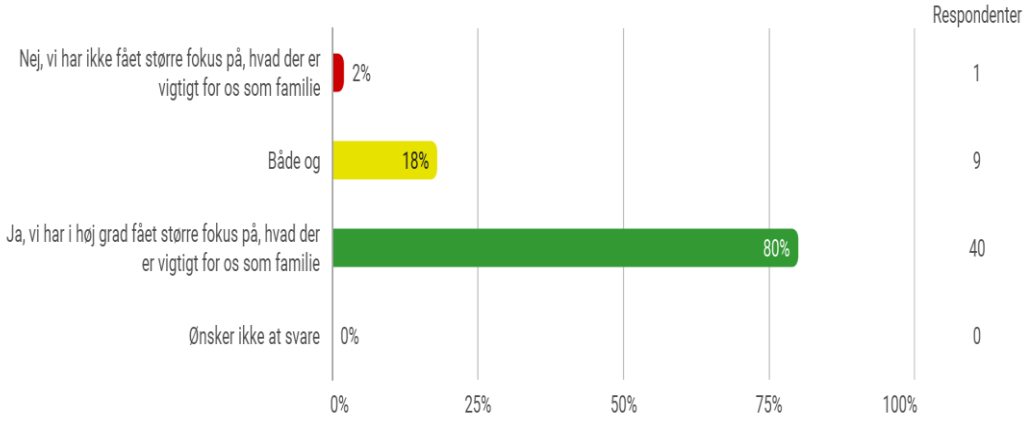

Tabel 10. Har du/I fået større fokus på, hvad der er vigtigt for dig/jer som familie (end før I var med i Familiens Trivsel – Barnets Trivsel)? (N=50).

5.2.3 Trivsel og beskæftigelse

Som dokumenteret tidligere, sker der en generel positiv udvikling i familiernes oplevelse af trivsel. Dette gælder både voksne og børn. Når vi skal forklare denne udvikling, er der allerede argumenteret for, at trivsel for alle medlemmer af familien er gensidigt konstituerende, og vi har set nærmere på, hvad der bringer børn i projektet i bedre trivsel.

En vigtigt delmål i FTBT er at øge de voksnes tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse og beskæftigelsesfremmende aktiviteter, netop fordi projektet hviler på den grundantagelse om, at øget tilknytning vil føre til større trivsel. Vi har ikke i vores interviews med familierne haft fokus på sammenhængen mellem trivsel og beskæftigelse, men i kodningen af interviewene har vi søgt på arbejde, praktik, isolation, uddannelse og jobtyper, og vi kan med dette datagrundlag bekræfte, at familierne generelt ser det

som trivselsfremmende at komme tættere på arbejdsmarked eller uddannelse. En borger udtrykker det således:

Jeg går på Kompetencecentret, og det er bare for komme ud og ikke være så isoleret. Min mand er i praktik på Materialegården, og han bliver sikkert ansat bagefter. Det er vi glade for (interview 2 med familier).

En anden borger siger:

Jeg har selv skaffet mig et arbejde – det har altid været nemt for mig – men plejer at sige op, så snart der opstår det mindste problem. Jeg får nu hjælp til at tale om udfordringerne, før de bliver store, så jeg kan beholde arbejdet. Det er jeg meget taknemmelig for (afslutningsinterview, familie 4).

5.2.4 Øget selvbestemmelse og ansvar i eget liv

Familierne opnår større tro på sig selv, øget selvbestemmelse og ansvar i eget liv, hvilket også er et led i at opnåelse af delmål 1: øget trivsel.

Til måling af self-efficacy (der som nævnt handler om udvikling af selvbestemmelse og ansvar) anvendes et validerede spørgeskema med 10 spørgsmål, hvor der kan svares med et kryds i ’passer slet ikke’ til ’passer præcist’ (der er i alt fire trin):

1. Jeg kan altid løse vanskelige problemer, hvis jeg prøver ihærdigt nok.
2. Hvis nogen modarbejder mig, finder jeg en måde til at opnå det, jeg vil.
3. Det er let for mig at holde fast ved mine planer og realisere mine mål.
4. Jeg er sikker på, at jeg kan håndtere uventede hændelser.
5. Takket være mine personlige ressourcer, ved jeg, hvordan jeg skal klare uforudsete situationer.
6. Jeg kan løse de fleste problemer, hvis jeg yder den nødvendige indsats.
7. Jeg bevarer roen, når der er problemer, da jeg stoler på mine evner til at løse dem.

8. Når jeg støder på et problem, kan jeg som regel finde flere løsninger.
9. Hvis jeg er i vanskeligheder, kan jeg som regel finde en udvej.
10. Lige meget hvad der sker, kan jeg som regel klare det.

Nedenfor ses resultatet af den afsluttende self-efficacy-måling ved afslutning i projektet. Ser man generelt på de 10 spørgsmål, er det tydeligt, at flertallet svarer 'passer nogenlunde' eller 'passer præcist' til de fleste spørgsmål. Især spørgsmål 6 ('Jeg kan løse de fleste problemer, hvis jeg yder den nødvendige indsats') ser mange (92 %) positivt på. Også spørgsmål 1 ('Jeg kan altid løse vanskelige problemer, hvis jeg prøver ihærdigt nok') scorer positivt (86 %).

Der, hvor det modsat kniber mest med tiltroen til egne evner, er ved spørgsmål 3 ('Det er let for mig at holde fast ved mine planer og realisere mine mål'). Her svarer 44 % 'passer slet ikke' eller 'passer en smule'. Også spørgsmål 7 ('Jeg bevarer roen, når der er problemer, da jeg stoler på mine evner til at løse dem') er der lidt mindre optimisme omkring: Her svarer 40 % negativt.

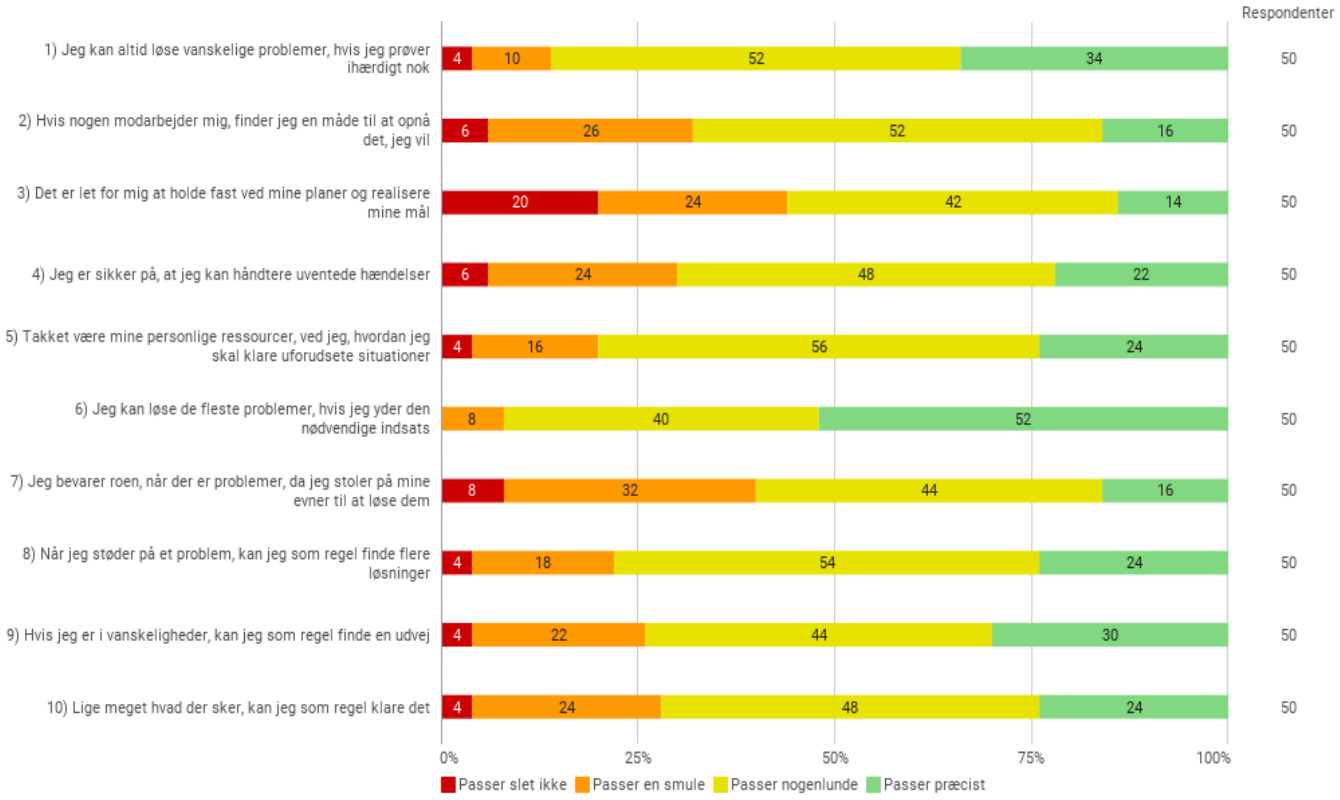

Tabel 11. Self-efficacy-måling ved afslutning i FTBT (N=50).

Vores analyse af interviews af familier bekræfter dette billede (Borgerinterviews 1-15). Nok har familierne opnået større tro på, at de kan løse egne udfordringer, hvis de lægger kræfter i, men de nye mestringsstrategier er stadig skrøbelige, og troen på, at man kan bevare roen, og at man evner at planlægge, vurderes stadig forholdsvis negativt. Ses der på de 19 personer, som både har lavet en før- og eftermåling på self-efficacy, er spørgsmål 6 også et af dem, hvor flest har rykket sig i en positiv retning i projektperioden, hvad angår tiltro til egne evner. 9 personer ud af de 19 har således svaret mere positivt i den sidste sammenlignet med den første

måling. 7 personer har svaret det samme, og 3 har fået mindre tiltro til egne evner på dette område. Samme udvikling ses ved spørgsmål 3 for denne gruppe. Der er således nogle i den samlede gruppe, som har fået øget tiltro til egne evner, hvad angår spørgsmålet om at kunne holde fast ved egne planer og realisere sine mål.

Det største fald for denne gruppe ift. spørgsmål 5 ('Takket være mine personlige ressourcer, ved jeg, hvordan jeg skal klare uforudsete udfordringer'). Her har 7 personer fået mindre tiltro til egne evner i løbet af projektperioden, mens 6 personer modsat har fået øget tiltro, og 6 personer er på samme niveau som før. Det kan forekomme nedslående, men det giver mening: Analysen som helhed viser, at det socialfaglige arbejde i familien har resulteret i, at kompleksiteten i familiens udfordringer er blevet kortlagt og dermed tilgængelige – som problemer, der kan arbejdes med. Men bagsiden er, at familien i en periode kan opleve de nu blotlagte udfordringer som uoverskuelige.

Endelig er der ved 6 af spørgsmålene flest, der svarer det samme i anden måling som i første måling. Det er dog ikke de samme personer, som konsekvent enten svarer det samme eller får øget/mindsket tiltro til egne evner. Det varierer fra spørgsmål til spørgsmål.

En borger fortæller om tiltroen til egne evner efter sin afslutning i projektet:

Hvis jeg ikke havde sagt ja tak til det tilbud [FTBT] dengang, så var jeg slet ikke nået hertil. Jeg ville være blevet kørt længere og længerne ned og ikke kunnet blive ved med at tage kampen op mod Olivers far og kommunen. Jeg var kørt så langt ned på alle måder, at jeg var ved at give slip på Oliver. Jeg kunne ikke mere. Jeg spiste intet, vejede ingenting. Kunne ikke mere (…). Der hjalp koordinator mig også lige på rette spor igen. Har fået større tillid til mig selv. At jeg faktisk er okay, jeg kan godt klare det (telefoninterview 4).

En anden borger fortæller:

Jeg har rykket mig helt vildt på mange områder. Jeg kan selv klare ting nu. Selv ringe rundt. Jeg har meget mere styr på de voksenting, der er. Kan selv finde ud af, at nu skal der ringes dér og dér. Det har jeg helt selv styr på. Giver ikke sådan op mere, heller ikke overfor børnene. Har mere overskud til at holde ved og tage kampen op, når det er. Før gav jeg bare op. Koordinator har været god til at rejse mig op. Give mig et selvtillidsboost i forhold til min familie, og at det, jeg gør, er det rigtige. Koordinator har pillet den dårlige selvtillid af mig (telefoninterview 5).

At mestre hverdagen hænger tæt sammen med muligheden for (og evnen og tiltroen til) at kunne tage ansvar i eget liv. En borger fortæller i et telefoninterview efter afslutningen, at noget af det, der har ændret sig for hende, som konsekvens af at være med i FTBT, er, at hun er blevet bedre til at agere i eget liv og har fået tiltro til egne evner, også som mor:

Jeg har fået en bedre forståelse for både mig selv og mine børn, og hvordan jeg kan hjælpe dem. Så jeg kan tage ansvaret fra min søn, så han ikke behøver være den voksne i familien. Jeg har taget forældrerollen igen, og det har været godt for os alle (telefoninterview 1).

Konkluderende kan man sige, at udvikling af selvbestemmelse og evner til at tage ansvar i eget liv er blevet styrket, og at dette centrale mål i projektet generelt er nået. Eksempler på hverdagsvendinger, som i udbredt grad bruges af familierne, er: ’Der er kommet mere ro på’ og ’Jeg har lært at tælle til ti, og så ved jeg, hvad jeg skal gøre’.

Øget trivsel og øget selvbestemmelse og evner til at tage ansvar i eget liv er to sider af samme sag. Vi kan ikke udlede, om trivsel kommer før øget selvbestemmelse eller omvendt. Både øget selvbestemmelse og bedre trivsel indebærer, at familierne ser lysere på deres fremtid, og at de voksne i højere grad føler, at de er i stand til at tage vare på sig selv og børnene i familien. Her hører tilknytning til arbejdsmarkedet også med i billedet. Større tro på egne evner og kræfter fører ofte til større motivation for at leve et normalt liv med arbejde eller uddannelse. Dette kan vi se i interviews med familier, som går fra at ønske sig en førtidspension til at

afslutte med et ønske om at opnå en tilknytning til arbejdsmarkedet eller gå fra at være ufaglært til at tage en uddannelse.

Det er dog værd at bemærke, at ikke alle familier får det forventede udbytte af deltagelsen med hensyn til styrkelse af selvbestemmelse og evner til at tage ansvar i eget liv. Her skal nævnes tre forhold, som har betydning ifølge vores analyser (familieinterviews, fokusgruppeinterviews 2 med koordinatorer, interview 2med projektleder).

For det første er det i de tilfælde, hvor det er lykkedes at skabe progression på alle parametre i familierne, også lykkedes at opbygge et tillidsfuldt forhold til koordinator og dermed et godt samarbejde til kommune og systemer. At det tillidsfulde forhold mellem borger og koordinator og dermed til velfærdssystemet er *en forudsætning* for progression, er dog ikke samme som, at det lykkes for familiens at komme i øget trivsel og opnå større tilknytning til arbejdsmarkedet/uddannelse gennem deltagelse i FTBT. Årsager kan være stor kompleksitet eller tyngde i de sociale problemer, som familien kæmper med. Det er en pointe her, at netop det tillidsfulde forhold til koordinator indebærer, at familien over tid (jf. metoden ’skynd dig langsomt’) tør at åbne for egne sårbarheder og dermed for at arbejde med selv tunge sociale eller personlige udfordringer, som også kan indebære, at ressourcerne i familien fx ikke rækker til en øget tilknytning til arbejdsmarkedet/uddannelse i løbet af projektperioden.

For det andet spiller tyngden af de sociale problemer, som familien lever med, en rolle. En måde, hvorpå man kan tale om tyngden, går ud på at tale om antallet og arten af risikofaktorer (Ottosen et al., 2018), som en familie lever med. Jo flere risikofaktorer, desto større tyngde. Her tyder evalueringen på, at familier med tunge sociale problemer har brug for længere tid til at kunne udvikle sig og tage mere ansvar.

For det tredje kan kognitive udfordringer og dårligt helbred udgøre en barriere. Så det er nok rimeligt at sige, at nogle af familierne – selvom alle nyder godt af at være en del af en helhedsorienterede indsats – ikke ville kunne arbejde sig frem til en situation, hvor de ikke har brug for offentlig hjælp. Det fremgår da også af vores undersøgelse, at det at understøtte de voksne i forældrerollen, så børnene får optimeret deres livschancer, måske kan være et mål i sig selv. En anden mulig løsning kan her være, at tilknytning af en koordinator ikke bliver tidsbegrænset, da netop denne relation er så givende for progression eller måske bare for status quo i familierne.

5.2.5 Hvorfor skaber FTBT større trivsel?

Fælles for familierne er deres lange erfaring med at modtage offentlig hjælp, men desværre også erfaring med at blive mødt med mangel på respekt og mistillid – og en hjælp, der har vist sig hverken at være relevant eller effektiv.

Delmål 1 omhandler udvikling af større trivsel. I det følgende vil der – med borgerinterviews som datagrundlag – blive bragt resultater af analysen, ift. hvad det bibringer familierne at deltage i FTBT. Desuden vil der blive samlet op på, hvilke virksomme mekanismer der fører til større trivsel.

5.2.5.1 Relationer og tillid

Udgangspunktet for familierne er generelt dårlige erfaringer med at modtage hjælp fra det offentlige. I nogle tilfælde er disse erfaringer udviklet gennem flere slægtled.

Jeg har haft rigtig mange sjove episoder, eller hvad vi nu skal kalde dem. Nej, jeg vil ikke kalde dem sjove, men specielle episoder og trælse episoder med kommunen, og har

været inde i systemet til og fra i mange år, og har ikke haft en særlig god oplevelse (familie 2).

Mere konkret handler dårlige erfaringer ofte om oplevelser med at blive mødt som én i rækken og ikke som en person. Erfaringer, der bl.a. udspringer af, at man har skullet forklare sin situation forfra – både i de samme instanser og i nye instanser. Det efterlader det indtryk, at udskiftning af de tilknyttede professionelle betyder, at 'kendskab til mig og min situation' ikke bliver eller måske ikke kan overleveres.

Det var bare rod og rod og rod. Og jamen, bare med sagsbehandlere, at de skifter sådan rundt i sagsbehandlere, som de gør. Jamen, jeg kan ikke forstå det. De når lige at komme ind på én og finder ud af, hvordan én hænger sammen, og så får man en ny én, og så skal man til … (familie 4).

Oplevelsen af at være et nummer i rækken henter næring fra oplevelser af ventetider og træghed. Det skal ses i lyset af, at borgeren – forud for henvendelsen til hjælpesystemet – har gjort sig mange overvejelser og ofte ender med først at henvende sig, når det er den sidste udvej, eller når børnenes trivsel er så dårlig, at der underrettes fra skole eller dagtilbud.

Altså det tager virkelig, virkelig lang tid at få dem til at indse, at det her er alvorligt (familie 7).

Fordelen ved FTBT og den hjælp, som familien får fra koordinator, handler netop om, set med familiens øjne, at hjælpen koordineres mellem de forskellige forvaltninger.

Vi havde rigtig mange fagpersoner, som hjalp os, fra kommunen. Så jeg skulle sidde og ringe til den ene om én ting og den anden om noget andet. Så jeg kan se en fordel i, at koordinator påtog sig nogle af tingene – der er hele tiden noget (familie 7).

Jamen, det var alle de her mange mennesker, som kom ind i mit liv, og de vil jo hver især sit. Når man prøvede at sige, at det ikke passer sammen med de andre, blev der ikke lyttet (familie 4).

Udgangspunktet for arbejdet i familierne er ofte en italesættelse af og fælles refleksioner over familiens tidlige erfaringer med repræsentanter for velfærdssystemet og den mistillid, der kan være til stede, og som forhindrer, at vejen banes for etablering af et samarbejde, som er båret af tillid.

Analyser af interviews med familierne viser, at opbygning af relationen til koordinator er afgørende for familiens udbytte af projektet. Relationen er vigtig som trædesten til reetablering af tillid til systemet. Netværkssamtaler, hverdagssamtaler, respekt og empati fremhæves som vigtige kendetegn. Dertil kommer oplevelsen af, at der arbejdes med familiens udfordringer ved involvering af familien, og at problemer løses hurtigt og effektivt.

Den praktiske side af koordineringen betyder, at der sker en reduktion i antallet af møder, men også, at familierne oplever, at erstatningen i form af opfølgningsmøder er meningsfuld. For mange familier er det en helt ny oplevelse at blive taget med i planlægningen af møder, der handler om dem selv, og at de er med til at bestemme, hvad der skal tages op, og hvem der skal inviteres.

Koordineringen spiller også en rolle mellem møderne, hvilket vi betegner som samarbejdets indholdsside. Det handler om at få hjælp til den løbende kontakt til forskellige instanser. Det opfatter familierne som en stor hjælp, der kan reducere frustrationer over at have mistet overblikket, og det skaber mere overskud til arbejdet med familiens vanskeligheder og dermed større trivsel.

Da koordinator kom ind i billedet, var jeg nede i et hul. Jeg kunne simpelthen ikke magte noget. Hun hjalp med at få styr på det offentlige. Lige fra Jobcentret til Familieafdelingen. Jeg har haft seks eller syv forskellige bare fra Familieafdelingen (familie 9).

Jeg kan bedre give slip. Det er ikke kun Toke [barn], der har fået hjælp, men også mig og hele familien (familie 12a).

Udgangspunktet for samarbejdet mellem koordinator og familie er afklarende dialoger med familierne om deres historie og indkredsning af deres opfattelse af vanskeligheder (Miller & Haslam, 2018). Det er gennemgående i interviewene, at familierne oplever dette som noget nyt og positivt.

Hver gang hun er kommet, så har hun sagt: 'Okay, hvad er det, der brænder på i dag? Hvad skal vi koncentrere os om?'. Det har vi brugt meget. Og det har været dejligt, fordi jeg er ikke så god til at organisere ting ... Hvor er fokus? Det er faktisk rigtig nyttigt for mig (familie 8).

Som eksempler på akutte problemer kan nævnes kontakt til myndigheder, advokater, statsamt, samtaler på skoler, ansøgning om udstyr, boligsøgning, aflastningsordninger, transportproblemer, samtaler med læger og meget mere. Familierne fortæller, at hjælpen gives prompte, og at sagsbehandlingen ikke trækker ud. Familierne får derfor en oplevelse af, at 'det nytter noget', hvilket fører til større trivsel. Netop denne del af den nye praksis står i skærende kontrast til familiernes tidlige erfaringer og fremhæves generelt som 'helt fantastisk'.

Koordinators tilgang med åbne, problemafgrænsende dialoger fører ifølge familierne til, at deltagelse i projektet lærer dem at prioritere. Det handler i praksis om at gå i krig med små problemer, før man går til de mere vanskelige, hvilket kan relateres til punktet i WHO-5 Trivselsindeks, som handler om overskud og det at være aktiv.

Altså i starten, der var der en masse ting, der skulle ske, så var det ikke lige til at se. Men nu, der er det egentlig blevet nemmere og nemmere, fordi det går bedre mange steder (familie 10).

Familierne trækker også på koordinator som faglig ressource – i kraft af hendes overblik over det offentlige system og praksisviden om, hvilke tråde der konkret skal trækkes i for at få noget til ske. En gevinst ved, at

koordinator i en periode repræsenterer familierne i kontakten med hjælpesystemet, er, at familierne sidenhen oplever, at de som familie ved personlig henvendelse til professionelle i hjælpesystemet genkendes, uden at de skal komme med introduktioner og begrundelser.

Jeg synes, at koordinator, hun ved, hvad der foregår, og så kan hun faktisk gøde jorden … det ved jeg ikke ... få alting til at ske. Bare lidt hurtigere. Det bliver taget mere seriøst (familie 15).

Vores analyser viser, at familierne generelt får nye erfaringer med systemet omkring dem, som nu virker mere imødekommende (interviews 1-16, familieinterviews. Dette styrker familiernes motivation for at arbejde med egne udfordringer i *et samarbejde* med velfærdssystemet.

Analysen af de individuelle interviews viser, at familierne generelt anser det som noget positivt, at de får tilknyttet en koordinator: Hun bruger tid og kræfter på familiens problemer, og hun møder familien med respekt. Familierne sætter pris på en række personlige og faglige egenskaber hos koordinatoren. Der bruges hverdagsord som venlig, ikke fordømmende, imødekommende, morsom, hjælpsom, dygtig, får noget fra hånden, klog, anerkendende, forstående, menneskelig, helt nede på jorden, lyttende, bestemt, drillende, ikke til at løbe om hjørner med, kan sætte en hæl i, tålmodig, hensynsfuld, respektfuld, god til at 'læse' dagsformen – og ikke mindst én, som man hen ad vejen lærer at stole på.

Analyserne (interviews 1-16, familieinterviews) viser også, at familierne ser koordinatoren som en del af systemet. Derfor tager det tid at opbygge tillid til hende, og i det perspektiv giver de mange adjektiver god mening og ekstra tyngde.

Jamen, hun kommer jo næsten en gang om ugen, vil jeg sige. Altså, jeg har simpelthen læsset af på hende. Hun er menneskelig. Der har ikke rigtig været nogen andre (familie 4).

Jeg ringer grædende til koordinator, og jeg er virkelig angst, altså. Jeg ved ikke, hvad jeg skulle gøre, hvis jeg ikke havde hende. Hun er menneskelig. Hun sætter sig ind i det og siger ikke alt muligt bare for at sige det. Altså, når hun siger noget, så kommer det fra hjertet af, og hun gør alt, hvad hun kan, og ringer rundt (familie 3).

Koordinator omtales ligeledes som en rollemodel. Dette sker eksempelvis, når familier har konflikter om skolegang, eller i forbindelse med et konkret samarbejde med en sagsbehandler, hvor koordinator i praksis viser, hvordan familien, ved at tilstræbe en god tone og åbenhed som vigtige værdier, kan opløse uhensigtsmæssige konflikter.

Koordinator er ørerne, når vi er til møde, fx da vi skulle over til skolen og have den her samtale med kommunen og psykologer og alt muligt omkring Laila [datter]. Og koordinator fortalte, hvordan hun så Laila – en helt anden pige, end de så. Jeg får det negativt, når de taler sådan om mit barn, og jeg begynder at sidde og bare have lyst at ryge op af den stol som trold af en æske og så bare forklare dem, at nu kan det være nok! (familie 12).

I takt med at familierne lærer koordinatoren at kende, og der gennem samarbejdet opbygges en tillidsfuld relation, fortæller familierne, hvordan de med tiden vover at fortælle om tungere problemer, fx misbrugsproblematikker, vold, samværsproblemer med fraværende forældre og ikke mindst personlige problemer som angst, lavt selvværd og helbredsudfordringer.

Jamen altså, jeg har haft et alkoholproblem. Og stadigvæk har. Koordinator har også været inde over det. Hun har hjulpet mig og været sammen med mig ude på misbrugscenteret (familie 14).

Hvad angår opbygning af tillid, så vil vi afslutningsvis illustrere den udvikling, vi har kunnet se, ved at inddrage en illustration fra Hanne Warmings arbejde med tillidsbegrebet (Warming & Christensen, 2016, s. 77).

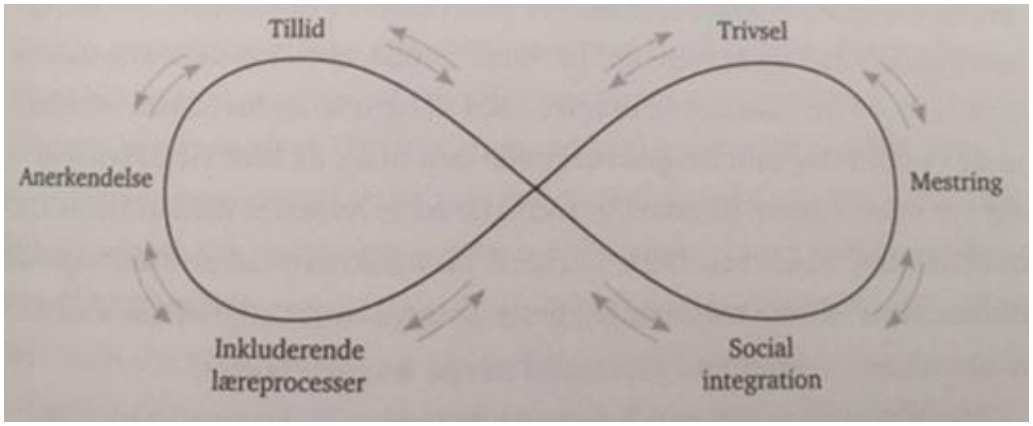

Figur 3. Tillidscirklen.

Vores undersøgelse bekræfter, at arbejdet med at nedbryde mistillid og opbygge tillid kræver, at borgeren oplever at blive mødt med gentagne invitationer til deltagelse i løsning af egne problemer. Dette sker gennem sociale fællesskaber, her FTBT, og gennem inkluderende læreprocesser. Inkluderende læreprocesser finder eksempelvis sted, når koordinator og andre medarbejdere i velfærdssystemet inkluderer borgerens erfaringer og beskrivelser af egne udfordringer og styrker i det fremadskridende, fælles arbejde med at løsne fastlåste situationer og finde en vej.

Tillid er nøgleordet i familiernes fortællinger om, hvad der virker i FTBT. Analysen af borgerinterviews viser også, hvad der trækker den anden vej – nemlig opretholdelse af mistro og meget lidt lyst til at samarbejde. Det gør sig gældende, når de forståelser, som en familie har af egen situation, bliver mødt med sanktioner, skældud eller mistro. Derfor er koordinatorens arbejde med gentagne gange at give borgeren en chance, og endnu en chance, meget vigtigt. Ikke mindst når vi skal forstå, hvad der påvirker processen i positiv retning, når det handler om at opbygge tillid. Lige så vigtig er koordinatorens insisteren på familiens aktive deltagelse i kortlægning og løsning af problemer. Det betyder også, set i et større perspektiv, at

progression i trivsel må ses i sammenhæng med – og måske ligefrem afhænger af – graden af tillid.

En borger formulerer det således:

Den angst for at være bange for kommunen har jeg slet ikke mere. Den angst for systemet har jeg slet ikke mere. Jeg ser, at de vil os jo alle sammen det bedste. Når man gør det rigtige, skal man ikke være bange for systemet. Hvis man kan finde ud af at være den voksne og have det her ansvar, så er der ikke noget at være bange for (telefoninterview 3).

5.2.5.2 Empowerment som forældre

En anden af de bagvedliggende grunde til den øgede trivsel i familierne hænger sammen med større trivsel som familie. Ikke alle familier i projektet har haft en vanskelig barndom uden omsorgsfulde voksne, men det præger manges livshistorier, at de, sagt med egne ord, har haft 'en lortebarndom'. Der fortælles generelt om en barndom med omsorgssvigt, brud, kriminalitet, misbrug, seksuelle overgreb, vold, selvmordsforsøg og om alt for tidligt at skulle blive voksen med ansvar for sig selv og ofte også for søskende og en forælder. Forældre fortæller om en selvforståelse, der handler om at være dårligt rustede til at være forældre og om usikkerhed i forældrerollen.

Altså, jeg har jo ikke haft nogen sådan tæt relation til mine forældre. Så jeg har manglet lidt den her erfaring. Min far klappede mig bare én på siden eller gav en røvfuld … Jeg ved godt, at jeg bare øser dem til i kærlighed, og det er heller ikke godt nok (familie 3).

Familierne har en sag i Familieafdelingen, fordi der er bekymringer om barnets udvikling. Det kan handle om barnets adfærd, konflikter, skolevægring, diagnoser eller dårlig trivsel. Det betyder, at mange familier allerede før projektet har arbejdet med udvikling af forskellige sider af forældrerollen. Familier fortæller, at de i mødet med koordinator oplever at blive

anerkendt som forældre og løbende får større kendskab til styrker og svagheder ved egne forældrekompetencer. Der ligger et betragteligt element af viden i denne opgave, som løses af koordinator, og som danner bro til meningsfuld inddragelse af andre professionelle undervejs.

Jeg har fundet ud af, at når han ikke vil seng og opfører sig som et monster, skal jeg ikke tage det personligt (familie 7).

Koordinator er én, man ligesom kan snakke med om ... sådan om børnene. Jeg har altid haft sådan et lavt selvværd, så jeg føler aldrig, at jeg gør det godt nok. Og hvis jeg så bliver en sur og gal mor, fordi de gør et eller andet galt, så føler jeg, at jeg er helt forkert. Her fortæller koordinator mig, at 'det, du gør, er rigtigt' (familie 4).

Forældre fortæller om at være blevet klogere på at være forældre, og at de nu bedre kan håndtere hverdagens mange opdragelsesmæssige dilemmaer. Det kan forklare, at familiernes trives bedre.

5.2.5.3 Opfølgningsmøder

Som en tredje bagvedliggende grund til, at familiernes øger deres trivsel, vil vi pege på involvering af familierne i arbejdet med egne udfordringer som væsentlig. På baggrund af analyser af borgerinterviews og observationer af opfølgningsmøder kan det konkluderes, at familierne er glade for opfølgningsmøderne og finder dem lærerige. Det mest gennemgående udsagn er, at opfølgningsmøderne er geniale, fordi antallet af andre møder er blevet reduceret.

Hvis der har været møder forskellige steder, det har hun holdt styr på. Der er ikke så mange møder mere, og hvis det er, så kan jeg holde styr på det (telefoninterview 2).

Men det vigtigste er, at opfølgningsmøderne inviterer familierne med på lige fod med professionelle, hvad angår punkter på dagsordenen. Deltagelse i møderne har for nogle af familier været svært – især første gang, fordi der er forventninger til, at familierne deltager aktivt. Det med at blive

tildelt ordet og ofte være den, der sætter den indholdsmæssige ramme om det problem, der skal drøftes, kræver træning og støtte. Koordinator fremhæves her som en uundværlig støtte under møderne. Også forsikringer om, at der på møderne ikke kommer overraskelser i form af nye temaer eller nye personer, ses af familierne som noget meget vigtigt. Familierne fremhæver, at de på møderne føler sig set og hørt og rigtig godt behandlet. Det er en stor opgave at ændre holdning til offentlige, men det lønner sig i form af større trivsel.

Har været rigtig godt med opfølgningsmøderne. Har været fri for at forklare og fortælle alle vegne. Det har været dejligt, og også svært, at alle pludselig skulle have fokus på mig, men det har overordnet set været skønt, det har det (telefoninterview 4).

Erfaringer fra opfølgningsmøder med repræsentanter fra institutioner såsom skole og dagtilbud gør det nemmere og mindre konfliktfyldt at samarbejde om eksempelvis barnets trivsel eller skolefravær.

Fordel, at alle har hørt, hvad der er blevet sagt. Alle har hørt og forstår, hvad der bliver sagt (telefoninterview 5).

Analyserne af interviews med familierne viser, at opfølgningsmøderne bidrager til generering af viden hos familien – om velfærdssystemet og arbejdsdelingen mellem forskellige forvaltninger, støttetilbud og institutioner. De giver også indblik i, hvem der har beslutningskraft i hvilke temaer, hvilket også bidrager til øget trivsel. Dette eksemplificeres ved nedenstående citater:

Det har virkelig været godt med opfølgningsmøderne. Alle arbejder i samme retning. Det har været rigtig rart, at alle mødes og bliver enige om, hvad vej der skal gås. Det har jeg været rigtig glad for (telefoninterview 6).

De har været gode. Det har været rart at høre, hvad alle de andre har haft at sige til det. Hvad de har haft at komme med. Kunne følge med i ens sag og i, hvad der skal ske, og hvad vi skal snakke om. Så alle hører, hvad det lige er, der foregår, så man ikke hele tiden skal fortælle det på ny. Koordinator og jeg har sammen snakket om dagsorden forud

for mødet, og et par dage efter mødet har vi vendt, hvad der blev sagt på mødet – om jeg stadig er indforstået med det – og snakket om, hvad der skal ske nu. Der står, hvem der står for hvad. Har hjulpet, at børnenes skole har været med inde over, så skolen har fået en større forståelse for børnene, og hvad de døjer med, så de har kunnet hjælpe dem (telefoninterview 2).

Det ville have styrket validiteten af konklusionen vedrørende selvbestemmelse og tro på egne evner, hvis udfyldelse af self-efficacy var foregået med en større systematik. Det skal for god ordens skyld nævnes, at ikke alle familier har opnået generelle forbedringer af selvbestemmelse og tro på egne evner, men alle familier har opnået en positiv udvikling på nogle af de områder der måles i self-efficacy-spørgeskemaet.

Afslutningsvis ser vi på, på hvordan samarbejdspartnerne vurderer betydningen af den styrkede, helhedsorienterede og tværfaglige praksis for opnåelse progression i familien, hvad angår trivsel (interviews med koordinatorer, styregruppe, projektleder, spørgeskemaundersøgelse).

Langt de fleste blandt samarbejdspartnerne vurderer, at den nye helhedsorienterede og tværfaglige måde at arbejde med familiernes *trivsel* på har haft positiv betydning. Forklaringen herpå handler først og fremmest om den helhedsorienterede tilgang, som praktiseres, med deltagelse i opfølgningsmøder og samarbejde med koordinator/familie mellem møderne. Dernæst fremhæves koordinatorernes tilknytning til familierne og deres arbejde med prioritering og løsning af små problemer før store (jf. metoden ’skynd dig langsomt’) som væsentlige grunde.

En rådgiver skriver eksempelvis:

At have tværfagligt samarbejde ’samlet’ på sådan en måde giver både borgeren bedre overblik over egen situation. For mig som rådgiver er samarbejdet uundværligt. Koordinatorerne har en viden og en relation til denne familie, som man som rådgiver ikke har tiden til at få. En viden og en relation, som gør, at man kommer derind i familierne, hvor de er

allermest sårbare, og først når man finder frem til problemets kerne, kan man hjælpe hele familien (spørgeskema til professionelle).

Når det gælder en generel vurdering af familiernes udbytte ang. trivsel, er det især Center for Børn og Familier, Jobcenter og Dagtilbud, som vurderer familiernes udbytte som værende meget stort, hvor eksempelvis Skoler og PPR er lidt tilbageholdende.

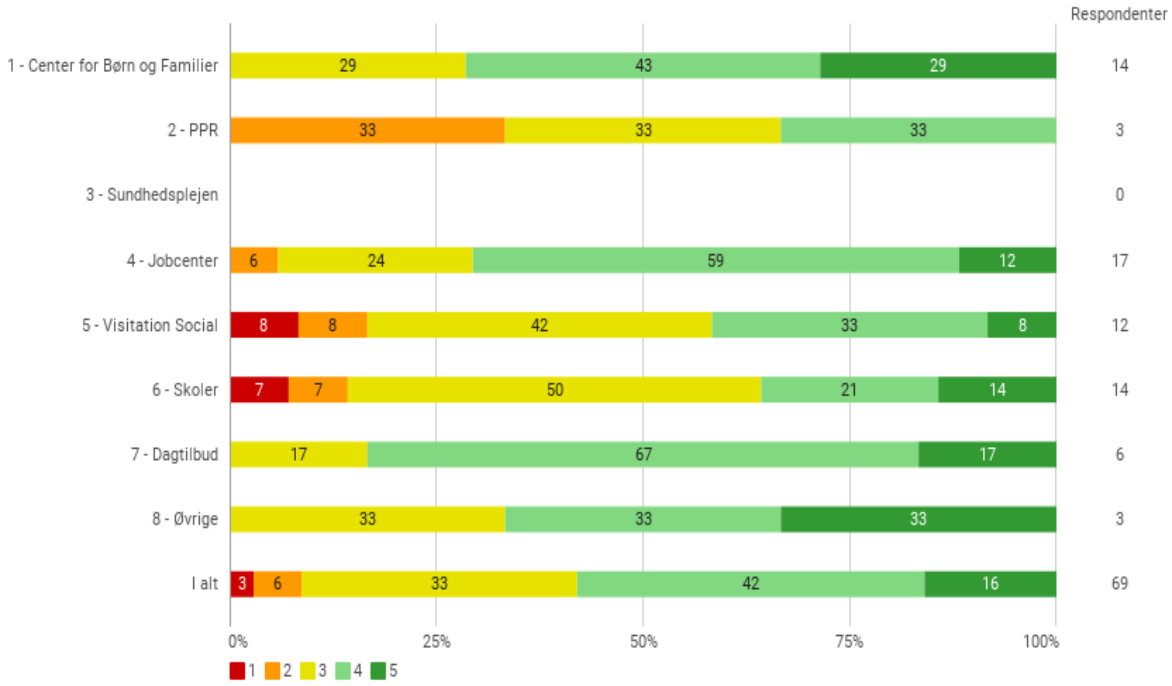

Tabel 12. Hvad er din vurdering af udbyttet for de deltagende familier i Familiens trivsel – Barnets Trivsel på en skala fra 1-5? (N=69). (1 er 'ingen udbytte', og 5 er 'meget stort udbytte'. Med 'udbytte' tænkes bl.a. på styrket selvbestemmelse, større motivation og at have hovedrollen i beslutninger vedrørende ens eget liv).

5.3 Delmål 2: Tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse/skole

Et andet delmål i FTBT er styrkelse af de voksnes tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse/praktikker/beskæftigelsesfremmende aktiviteter.

5.3.1 Øget tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse

Af nedenstående tabel fremgår det, at der er sket en reduktion af antal borgere, der modtager offentlige ydelser i perioden. Den 1. januar 2018 var det 13 personer (16 % af borgerne), der ingen ydelser modtog. Dette er ved udgangen af august 2020 steget til 25 personer (30,5 % af borgerne). Disse borgere er nu selvforsørgende og har opnået tilknytning til arbejdsmarkedet.

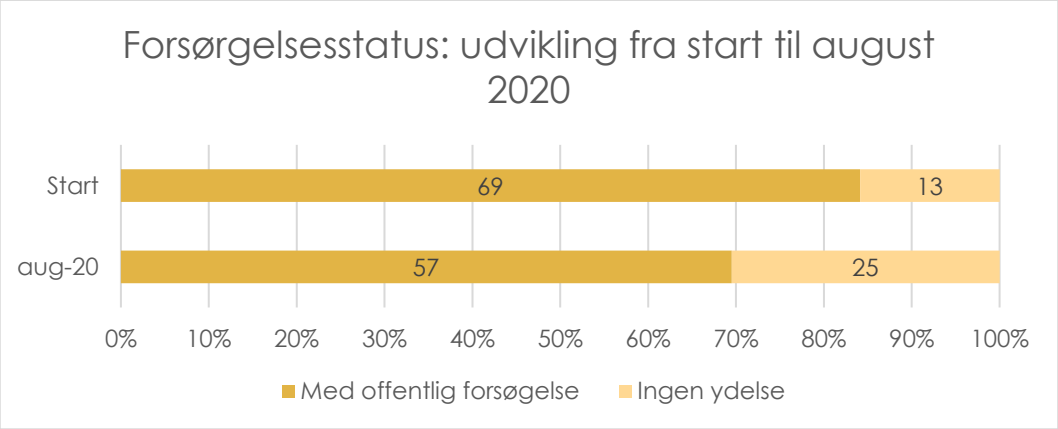

Tabel 13. Forsørgelsesstatus (N=82).

Af de 19 personer der er rykket fra at være på offentlig ydelse til ingen ydelse at modtage, er der 8 kvinder og 11 mænd, og de ydelser, som de modtog, fordelte sig som følger:

- 5 personer modtog ydelse efter AKL § 22

- 5 personer modtog sygedagpenge
- 4 personer modtog uddannelseshjælp
- 2 personer var i ressourceforløb
- 2 personer var på kontanthjælp/aktiveringsydelse
- 1 person var på dagpenge.

Ser vi ser på de andre bevægelser, som handler om afklaring ift. arbejdsmarkedet, er flere kommet i et ressourceforløb/jobafklaring. Her er der sket en stigning fra 1 % til 5 % af borgerne. Der er sket et fald i antal deltagere på sygedagpenge (fra 17 % til 2 %), og lidt flere har fået tildelt flekslønntilskud (fra 7 % til 11 %). Antallet på kontanthjælp og aktivering er samlet set uændret.

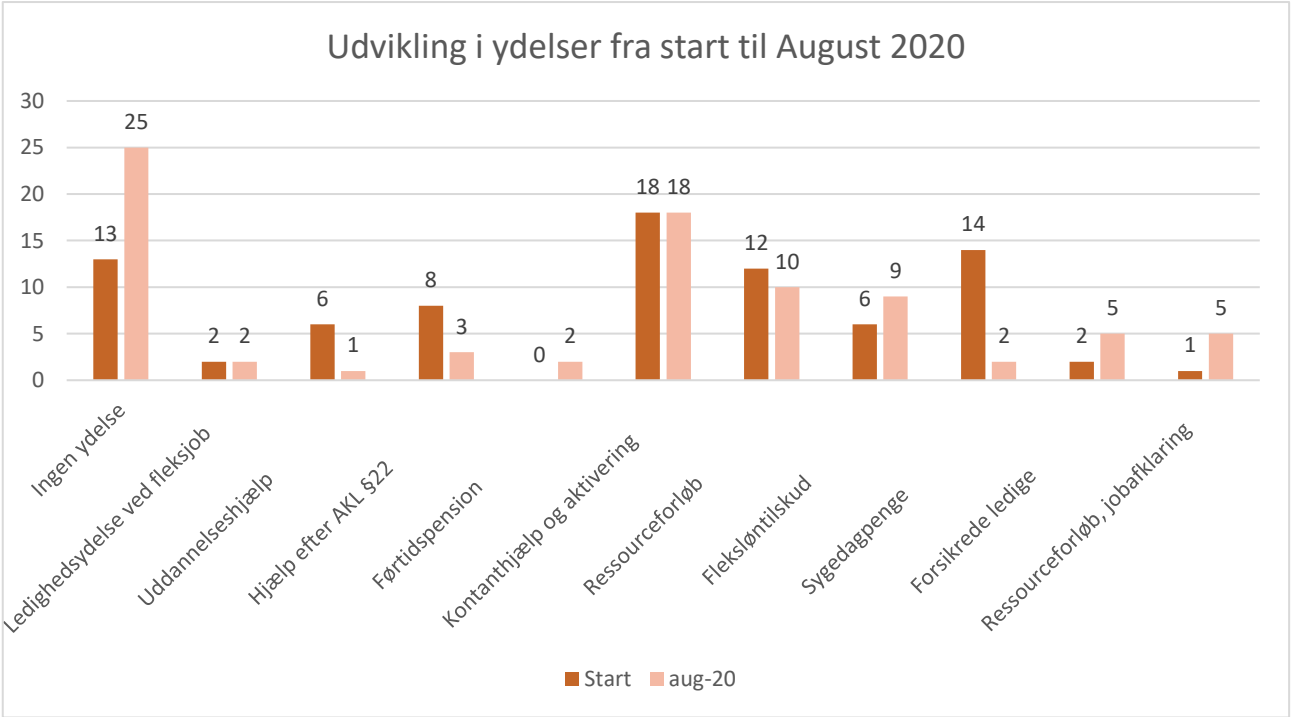

Tabel 14. Udvikling i ydelser fra 1. januar 2018 til 31. august 2020 (N=82).

Ser vi der på ydelsesudviklingen fordelt på køn, kan det i tabellen nedenfor ses, at især kvinderne har rykket sig. Eksempelvis er der sket en stigning fra 0 % af kvinderne, som er i ressourceforløb/jobafklaring, til 4 % af kvinderne. Kvinderne er ligeledes faldet fra 9 % på sygedagpenge til 0 %, og de er steget fra 5 %, som ingen ydelse modtager, til 14 %.

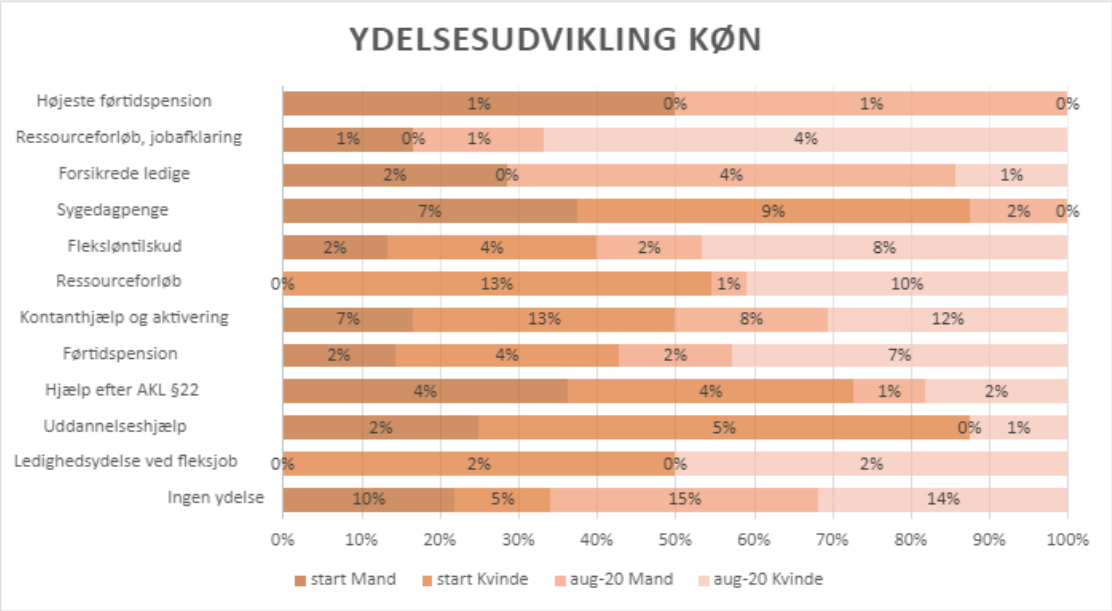

Tabel 15. Ydelsesudvikling fordelt på køn (N=82).

Som figuren nedenfor viser, er der samlet set kommet færre støttetilbud og flere virksomhedsrettede tilbud i perioden. Ved opstart i 2018 er det således over 30 % af tilbuddene, der samlet set er støttetilbud, hvor dette gælder for knap 20 % i 2020.

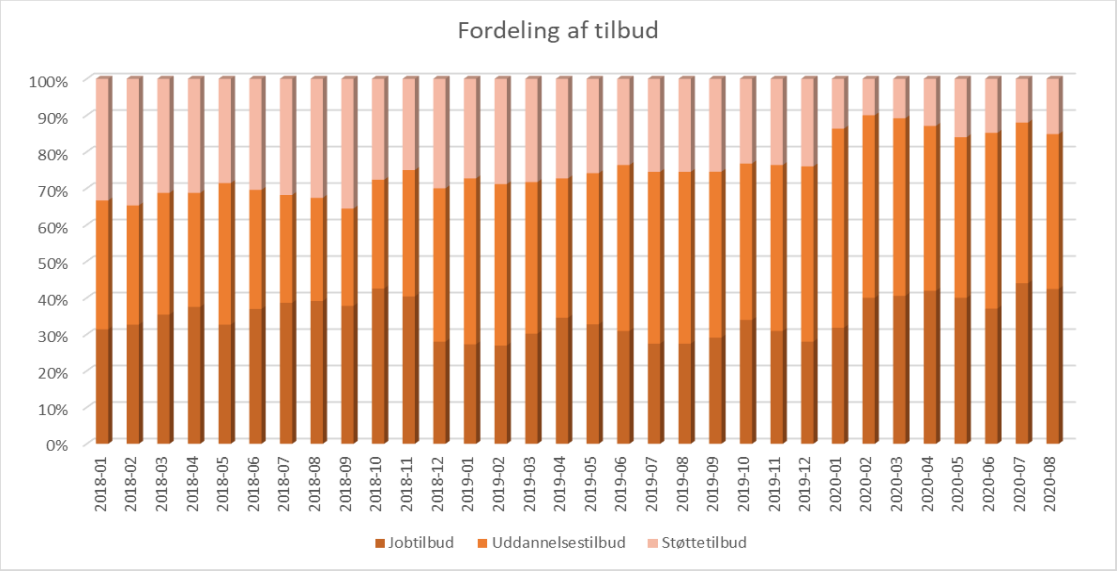

Tabel 16. Fordeling i tilbud fra 1. januar 2018 til 31. august 2020 (N=82).

Det er forholdsvis let at tælle, hvor mange der har fået ordinær beskæftigelse eller er påbegyndt et uddannelsesforløb i projektperioden, men da der forud for en eventuel ansættelse, en uddannelse eller et praktikforløb foregår afklaringsprocesser ift. arbejdsmarked og tilbud om beskæftigelsesfremmende aktiviteter, kan igangsættelse af den type indsatser også 'tælle' med som resultater – herunder beskæftigelsesfremmende aktiviteter og det at arbejde med arbejdsidentitet. Fordelingen af støttetilbud og virksomhedsrettede tilbud er opgjort i tabellen ovenfor.

5.3.2 Ekskurs: Helbredsudfordringer og tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse

Det følgende er resultater af vores analyser af familieinterviews og fokusgruppeinterviews med koordinatorer og interviews med projektleder. Det har ikke været et selvstændigt mål i FTBT at arbejde med håndtering af helbredsudfordringer, men på baggrund af analyse af de kvalitative data er

det muligt at udpege helbredsudfordringer som *et tema*, der spiller en rolle for opnåelse af øget trivsel og tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse/skole/fritidsaktiviteter. Netop helbredsudfordringer kan opleves som en barriere for både borgere og professionelle for opnåelse af delmål 1 og 2. Familierne oplever og vurderer således dårligt helbred som en barriere ift. at komme i arbejde eller begynde en uddannelse. I de personlige interviews med familierne fylder fortællinger om psykiske lidelser som depression, ADHD og angst meget. Men også fysiske sygdomme som nedslidning, rygproblemer, epilepsi og gigt nævnes. Samtlige familier, vi har interviewet, fortæller om helbredsudfordringer. Hvad angår kontakt til og viden om sundhedsvæsenet og arbejdsgange i det specialiserede område, fortæller familierne, hvordan de også her trækker på koordinators faglighed.

Dér hjalp koordinator og Jobcentret med at få en psykologisk udredning sat i gang. Så de også kunne se på nogle papirer, at der egentlig er noget (familie 6).

Det fremhæves ligeledes, at koordinator hjælper børnene i familien med at håndtere forældrenes sygdom i hjemmet. Det sker både i et direkte samarbejde med børnene og i samtaler med den syge forælder – for at mindske uhensigtsmæssig skyldfølelse over netop at være syg. Begge dele understøtter børnenes skolegang og trivsel for børnene.

Børnene har det meget med, ligesom om de skal passe på deres mor. De er rædde for, at hun ikke er her, når de kommer hjem (familie 8).

Han er jo sikker på, at når man bliver hentet i en ambulance, så dør man (familie 16).

Koordinatoren understøtter også barnets trivsel og skolegang ved at hjælpe forældrene med at blive bedre til fx at indgå realistiske aftaler med børnene, hvilket styrker børnenes skolegang.

Hvis koordinator ikke havde hjulpet os, havde vi sikkert mistet børnene (familie 12).

Koordinator har lært os at tage det mere roligt og ikke opgive de aftaler, vi laver med børnene (familie 15).

Som nævnt italesættes helbredsudfordringer i takt med, at der skabes en tillidsfuld relation mellem koordinator og familie. Men på trods af dette synes det vanskeligt at ændre familiens opfattelse af sammenhænge mellem sygdom og livsomstændigheder.

I interviewmaterialet fylder forældres ønsker om udredning af børns psykiske problemstillinger meget, når der er mistanke om ADHD som årsag til barnets mistrivsel eller udadreagerende adfærd. I familiernes sygdomshistorier fylder psykiske lidelser som angst og depression som nævnt også meget. Imidlertid er det nødvendigt at huske på, at der er tale om familier, som lever på lavindkomst, er ufaglærte eller har korte uddannelser. Strukturelt set befinder familierne sig på kanten af samfundet, hvilket i sig selv er risikofyldt og angstprovokerende. Ikke desto mindre har familierne vanskeligt ved at flytte fokus – fra individualisering af sygdom til at betragte sygdom som noget, der udvikler sig i sammenspillet mellem livsomstændigheder (deres udsatte position) og livsvalg. Derfor betragtes helbredshåndtering ikke som et handlerum.

I en diagnosekultur kategoriseres trivsels- og tilværelsesproblemer ved hjælp af et anerkendt diagnosesystem (Brinkmann, 2010). Her sker der en afkobling af barnets eller den voksnes livsomstændigheder fra 'sygdommen'. Denne afkobling fastholder familien i, at vanskelighederne ligger udenfor familiens handlerum. Diagnosesystemets tilbud om forholdsvis faste identiteter modarbejder dermed formålet med projektet: At udvikle alternative erfaringer med et hjælpesystem, hvor identitet udvikles via egne indspark til problembeskrivelser og løsninger (MikMeyer & Villadsen, 2007). Det skal dog nævnes, at enkelte familier også deltager i tilbud i regionen, hvor både pårørende og den sygdomsramte tilbydes et forløb. Her skabes der forståelse for, hvordan fx skizofreni påvirker adfærd og

energiniveau, hvilket kan styrke mulighederne for at ikke blot at leve med en sygdom, men også at udfordre betydningen af sygdommen.

I vores analyser (telefoninterviews 4 og 7) er vi også stødt på tilfælde, hvor samarbejdet mellem koordinator og familier har ført til, at der er blevet stillet nye og mere rigtige diagnoser, og at den nye behandling har ført til mere trivsel.

Har haft mange smerter i mange år, og koordinator bankede ret hurtigt hul til systemet, og det viste sig, at jeg havde X sygdom [vores anonymisering]. De vil ikke operere, fordi der er risiko for, at det gør mere skade end gavn. De kan ikke gøre noget ved det, men det har været positivt, at jeg nu er blevet hørt og har fået afklaring. Synes jeg er blevet hørt meget mere omkring mit sygdomsforløb. Det har betydet rigtig meget. Der var ingen, der lyttede. Skulle forklare og forsvare. Havde så mange forsvarsmekanismer oppe hele tiden, og det gik ud over mange ting (telefoninterview 7).

Her har deltagelse i FTBT ført til, at en borger får en tro på at kunne arbejde, da vedkommende har fået en realistisk forventning til det antal arbejdstimer om ugen, som vedkommende kan klare.

5.3.3 Hvorfor skaber FTBT en øget tilknytning til arbejdsmarkedet/uddannelse?

En af de virksomme mekanismer, der har ført til, at flere er kommet i beskæftigelse eller er på vej til at komme i beskæftigelse, er etableringen af det tværfaglige samarbejde med fokus på netop beskæftigelse. Dette underbygges af spørgeskemaundersøgelsen til professionelle, hvor det samlet ses, at deltagelse i FTBT i 'høj' eller 'nogen' grad vurderes at have en positiv indvirkning ift. de beskæftigelsesrettede indsatser (44 %) og ift. tilknytning til arbejdsmarked (41 %). Ift. uddannelsestilbud vurderer ca. en tredjedel (32 %), at deltagelse i FTBT i 'høj' eller 'nogen' grad har bidraget til øget tilknytning. Der er ca. en fjerdedel, som svarer 'ikke relevant' på

spørgsmålet. Dette er udtryk for, at de professionelle enten ikke har deltaget i møder, der vedrører dette emne, eller at det ikke som sådan vedrører deres arbejde. Det er således primært ansatte i skoler, dagtilbud, øvrige og til dels Visitation Social, der svarer 'ikke relevant' til de spørgsmål, der vedrører arbejdsmarked, uddannelsestilbud og beskæftigelsesrettede indsatser.

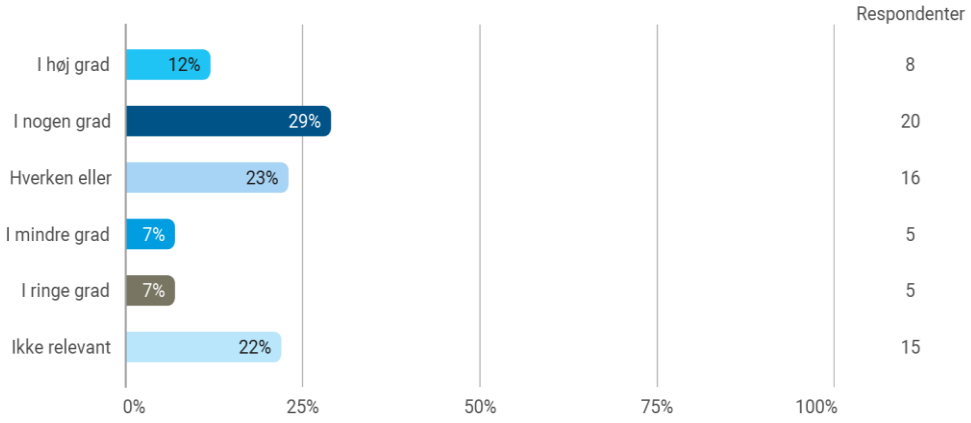

Tabel 17. I hvor høj grad har Familiens Trivsel – Barnets Trivsel i din optik bidraget til øget tilknytning til *arbejdsmarked*? (N=69).

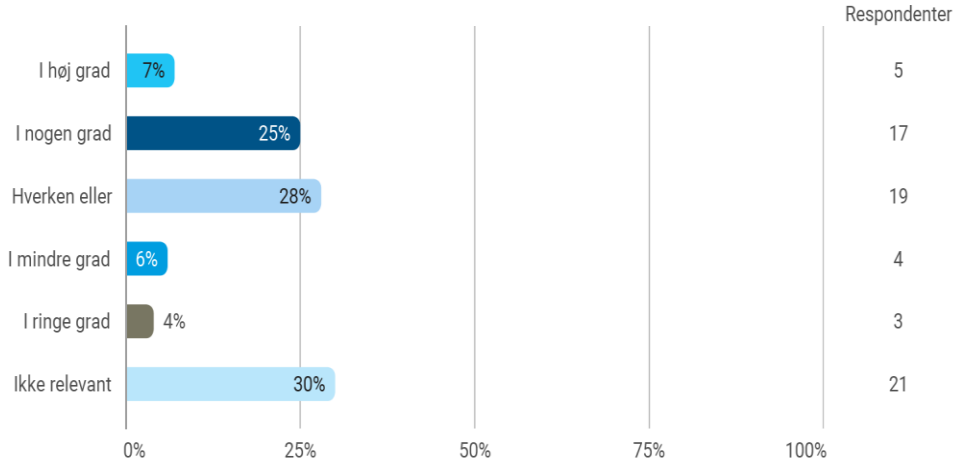

Tabel 18. I hvor høj grad har Familiens Trivsel – Barnets Trivsel i din optik bidraget til øget deltagelse i *uddannelsestilbud*? (N=69).

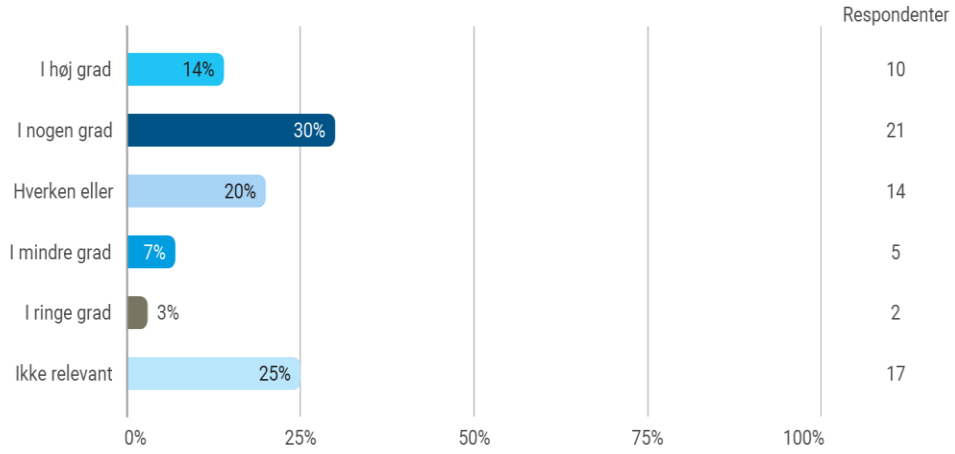

Tabel 19. I hvor høj grad har Familiens Trivsel – Barnets Trivsel i din optik bidraget til øget deltagelse i *beskæftigelsesrettede aktiviteter*? (N=69).

Som begrundelse for sit svar skriver en jobcentermedarbejder:

Det har uden tvivl givet ro i familien, at der har været en koordineret indsats omkring familien. Det er min oplevelse, at familien hver gang har følt sig mødt og hørt, da de selv har været med til at sætte dagsordenen til møderne (spørgeskema til professionelle).

Også det forberedende arbejde, som udføres i et samarbejde mellem først og fremmest Jobcenter, koordinatorer og borgere, tæller med som indsatser, der *viser vej* henimod arbejdsmarkedet/uddannelse/beskæftigelsesfremmende aktiviteter, og som er en virksom mekanisme (interviews med familier, fokusgruppeinterview 1-2 med koordinatorer, interview 2med projektleder).

Styrkelse af arbejdsidentitet og afklaringsprocesser med hensyn til arbejdsmarkedet kan deles op i to typer af indsatser, som koordineres gennem FTBT.

Den ene type indsats drejer sig om arbejdsidentitet og tager afsæt i koordinatorernes kortlægningssamtaler med familien om drømme og håb for fremtiden.

For nogle sidder jo bare og siger: 'Vi kan ingenting'. Og omvendt, hvis der er sådan for høje forventninger, så hjælper vi dem med at få øje på: Okay, det kan faktisk godt være, at dét her kan man, men det dér kan man ikke. Det er okay, at man ikke kan hele verden (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

I disse samtaler åbnes der for borgerens egne ønsker til arbejde og uddannelse. Analyserne af interviews med forældre og koordinatorer viser en stor mangfoldighed med hensyn til ønsker – fra endelig at gå i gang med en uddannelse til at blive omskolet til en helt ny branche eller bare skifte spor på det ufaglærte arbejdsmarked. Drømme om at opnå en fast tilknytning, men ikke fuldtidstilknytning til arbejdsmarkedet fylder også meget. Analyserne viser også, at vejen henimod at komme i mål kan være lang

og fuld af drømmescenarier, da barrierer i form af mangel på overskud, problemer med børn eller usikkerhed omkring egne kompetencer, sygdomshåndtering og mindreværd spiller en stor rolle.

Den anden type indsats er deltagelse i konkrete virksomhedspraktikker, aktiveringstilbud og fleksjob. Hertil kommer tilknytning af en mentor, som ofte er en del af Jobcenters tilbud i afklaringsprocesser, hvilket understøttes af FTBT, da koordinering og helhedssynet har gode rammer i projektet. Koordinatorerne tillægger den løbende dialog værdi i samarbejdet – som en metode til rettidig indsats.

Det er til vores fordel [koordinatorernes], at vi kan gribe dem, hvis de lige pludselig har lyst eller motivation for et eller andet. Og det kan vi hurtigt handle på, da vi har kontakten ind på Jobcenter og lige kan ringe ind og sige: Nu skal du høre her – snakkede med X borger, og han fortæller, at han er ved at gå grassat over at være hjemme, men tror ikke, han kan klare ret mange timer. Kan vi gøre noget? Eller hente UU-vejleder (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

Det forberedende arbejde omhandler arbejdsidentiteten som er styrket i projektperioden – gennem samtaler mellem koordinator og familien, og erfaringen viser (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer):

Jo mere, du kan sætte ord på, hvor du ser dig selv, jo nemmere er det leve op til egne forventninger, og jo nemmere er det for jobkonsulenter og virksomhedskonsulenter at finde praktikmuligheder – og ikke bare blive sendt derhen, hvor der er plads, og der, hvor der stilles meget få krav, da borgeren så mister motivationen. Så hellere fire timers rengøring, det giver mere værdi, fordi det giver bedre motivation (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

En anden type bagvedliggende årsag eller virksom mekanisme, der påvirker tilknytningen til arbejdsmarkedet/uddannelse, handler om, at familiernes deltagelse i FTBT bidrager til at *skabe forudsætninger* for, at familien kan realisere sine drømme om job og uddannelse. Forudsætninger i form af mere overskud og øgede kompetencer og motivation til at gøre noget ved egne problemer, men også koordinatorernes anerkendelse og

personlige støtte, som giver tro på egne evner, er vigtige faktorer (se 5.1). Hertil kommer tilbud om psykologsamtaler eller fysisk træning som led i styrkelse af selvværd og tro på egne evner. Analyserne giver (interviews med borgere, fokusgruppeinterviews 1-2 med koordinatorer) også eksempler på borgere, der begynder 'drømmerejsen' med at sætte førtidspension som deres højeste ønske, men i løbet af indsatsperioden ændrer deres drømmemål, så det omfatter arbejdsmarkedet eller uddannelse i et eller andet omfang.

5.4 Delmål 3: Mindre fravær og øget tilknytning til skole

Hvad angår børns skolegang, så er det ud fra fraværsopgørelser ikke muligt at konkludere, at der er sket en forbedring ift. fremmøde – som en konsekvens af deltagelse i FTBT. Vi ved fra forskningen (Pihl et al., 2017), at forældres tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse forebygger mistrivsel hos børnene i familien. Statistisk set øger forældrenes tilknytning også børnenes livschancer med hensyn til at få uddannelse og arbejde (Ottosen et al., 2018). Set i dette perspektiv er en styrket tilknytning til arbejdsmarked et meget væsentligt resultat.

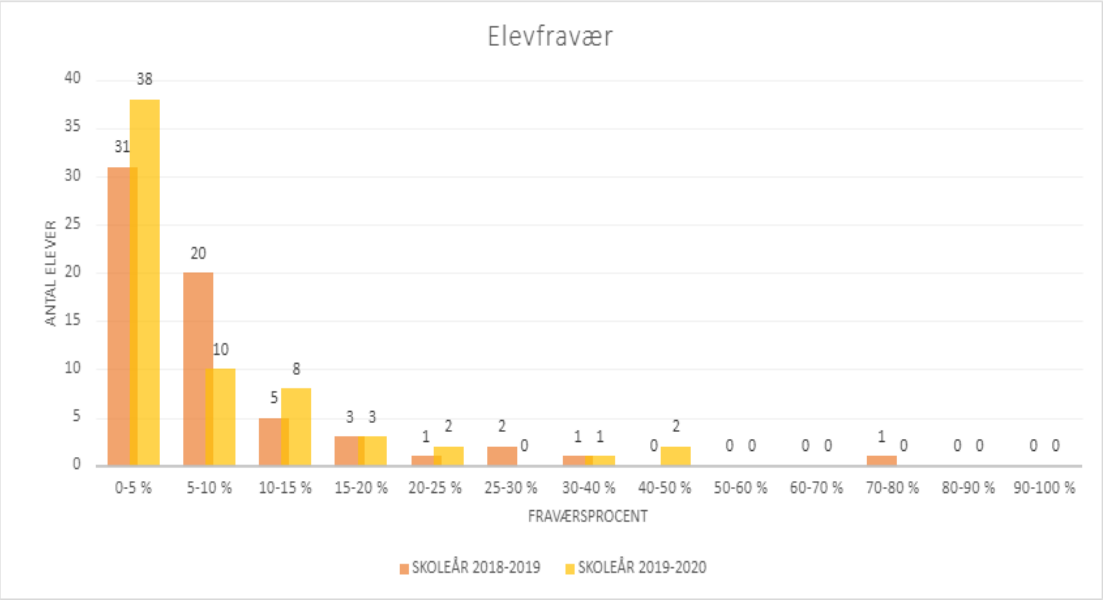

Tabel 20. Elevfravær skoleår 2018/19 og 2019/20 (N=64).

5.4.1 Fritidstilbud og fritidsarbejde

FTBT har også fokus på at få flere børn til at tage aktivt del i fritidsaktiviteter og for unges vedkommende at få et fritidsarbejde. Begge indsatser spiller ifølge forskning en rolle for barnets/den unges engagement i skolegang (LG-Insight, 2021) (Dahl, 2007). Der kan også ydes støtte til barnet ved tildeling af en voksenven og støtte til, at barnet deltager i fritidstilbud, fx fodbold, svømning, ridning, skydning eller håndbold. Dette kan ske via en bevilling fra en familierådgiver eller ved etablering af samarbejde med SSP, som forvalter fritidspas i kommunen. Vi ved, at fritidsaktiviteter kan være en betydelig beskyttelsesfaktor mod yderligere udsathed, da deltagelsen i fritidsaktiviteter kan give en række sociale kompetencer og relationer, som kan anvendes både her og nu og i fremtiden. Derudover kan der med fritidsaktiviteter også følge en række situationer og oplevelser, som styrker både selvværd og selvtillid, samtidig med at de pågældende børn og unge får mulighed for at spejle sig i positive rollemodeller, voksne som

jævnaldrende (Dahl, 2007). Det er i projektet registeret, om et barn er begyndt på en fritidsaktivitet som følge af familiens involvering i FTBT, og dette er udtrykt i nedenstående graf. Der er således ikke tale om en før- og eftermåling ift. start og slut i projektet.

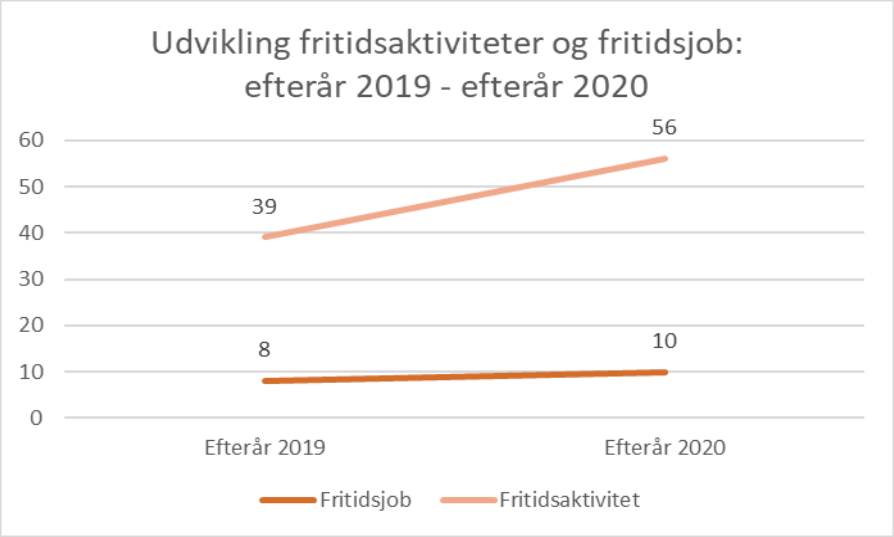

Tabel 21. Fritidsaktiviteter/ Fritidsjob.

FTBT har også haft fokus på at støtte børn og unge i at få et fritidsjob, da netop fritidsjob kan have en positiv indflydelse på unges selvværd og skolegang, men det også kan være en løftestang for hele familiens forhold til arbejdsmarkedet og trivsel (LG-Insight, 2021).

5.4.2 Hvorfor skaber FTBT øget tilknytning til skole/dagtilbud/fritidsjob?

En af de virksomme mekanismer i delmål 3 er det helhedsorienterede tværfaglige samarbejde, der er etableret med opfølgningsmøderne som krumtap i projektperioden. Selvom det ikke kan læses ud fra

fraværsstatistikkerne, viser data fra spørgeskemaundersøgelsen til professionelle, at de professionelle samlet set vurderer, at FTBT har bidraget til øget tilknytning til såvel skole som dagtilbud. 60 % svarer i 'høj' eller 'nogen' grad på spørgsmålet om tilknytning til skole, mens 50 % tilsvarende svarer i 'høj' eller 'nogen' grad ift. tilknytning til dagtilbud. Hhv. 23 % og 28 % svarer 'ikke relevant' til nedenstående spørgsmål. Ligesom ved tabel 15-17 ovenfor gælder det, at de grupper, der svarer 'ikke relevant', er dem, som ikke umiddelbart er involveret direkte i denne del af FTBT eller ikke har deltaget i møder herom. Det er således primært medarbejdere i dagtilbud, Jobcenter og øvrige, der svarer 'ikke relevant' på spørgsmålet om skolen, og det er medarbejdere i øvrige, skolen og Jobcenter, som svarer 'ikke relevant' på spørgsmålet om dagtilbud.

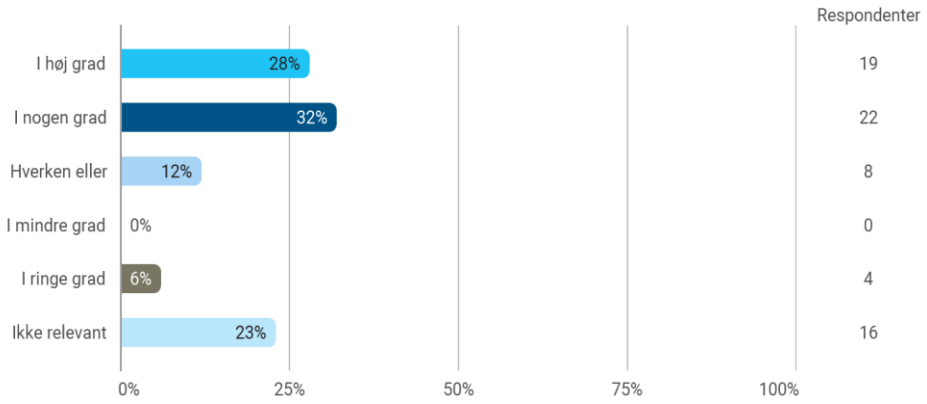

Tabel 22. I hvor høj grad har Familiens Trivsel – Barnets Trivsel i din optik bidraget til øget tilknytning til *skolen*? (N=69).

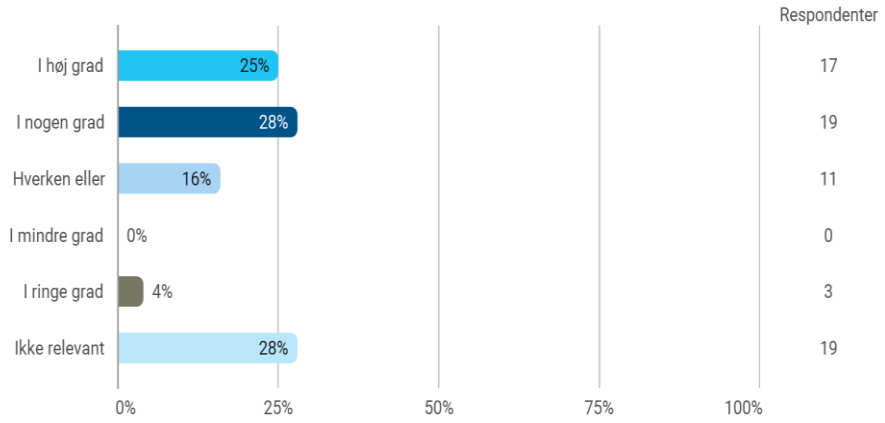

Tabel 23. I hvor høj grad har Familiens Trivsel – Barnets Trivsel i din optik bidraget til øget tilknytning til *dagtilbud*? (N=69).

En medarbejder fra skolen skriver i de uddybende kommentarer, at det, der virker i FTBT, er, at der bliver lyttet til forældrene, skolen bliver hørt, og de får den nødvendige viden til at forstå 'det hele barn' (spørgeskema til professionelle). Det er således nogle af de elementer, der er medvirkende til at skabe positive resultater set ift. tilknytning til skole og dagtilbud.

Udover fordelene ved den helhedsorienterede tværfaglige tilgang, som allerede er nævnt, så spiller koordinatorernes arbejde – med familiernes forudsætninger for børnenes mere stabile fremmøde i skole og dagtilbud – en stor rolle; den er en anden virksom mekanisme (interviews med forældre og fokusgruppeinterviews 1-2 med koordinatorer). Det drejer sig om at styrke familiens grundstruktur i hverdagslivet, fx med en fast døgn- og ugerytme. Den bliver lettere at opnå, når forældrene eller én af dem er på arbejdsmarkedet, og den bliver vanskeligere at opnå, når man står udenfor arbejdsmarkedet. Forældre og koordinatorer fortæller om de udfordringer, som de voksne kan have med at få sendt børnene afsted, når de selv

går hjemme, da hovedargumentet overfor barnet – at forældrene også selv skal afsted – jo ikke findes. Styrkelse af strukturer i hverdagen kan netop udgøre det skelet, som styrker børnenes skolegang.

Vi taler jo om: Jamen, men hvis du først kan vise, at du kan gå på arbejde, så kan det give en spejling til barnet, og du bliver jo nødt til at sende dit barn afsted, hvis du selv skal afsted. Der bliver et mere naturligt flow i det (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

For de større børn (som går på skolers mellemtrin og overbygning) kan det også handle om, at skolegangen bliver en del af de forhandlinger, der hele tiden foregår i opdragelsesprocesser: At 'få fri' fra skole kan komme til at indgå i forhandlingerne som en gave og belønning. Vi ved også, at skolefravær ikke kun forekommer i familier, der har en svag tilknytning til arbejdsmarkedet. Skolefravær er et komplekst fænomen, som kan handle om fx mobning, mindreværdskomplekser hos barnet, sygdomsudfordringer hos barnet (fx udiagnosticeret ADHD), dårligt skole-hjem-samarbejde eller skoletilbud, der ikke passer til barnets behov.

At det i nogle familier er lykkedes at reducere skolefravær via FTBT, skyldes også, udover bedre trivsel hos forældre og børn, at der er sat forskellige initiativer i gang, som er blevet afstemt efter den enkelte families og det enkelte barns behov. Der er således blevet etableret tilbud om specialundervisning, transport, konkret støtte i form af, at barnet følges i skole, og støtte til vanskeligt skole-hjem-samarbejde i form af, at koordinator har deltaget i møder. Fleksibiliteten i FTBT har vist sig at være en styrke, da koordinatorerne kan handle autonomt og hurtigt, hvilket nedenstående er et eksempel på.

Hvis barnet er motiveret lige nu og skal have hjælp til at komme i skole, ved at jeg følger med, ja, så gør vi det og venter ikke de fjorten dage, det måske ville tage at få hjælp fra Familieafdelingen til det. Vi griber øjeblikket (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

5.5 Delmål 4: Samarbejde med civilsamfund

Som det fremgår af oversigten af datagrundlaget i denne evaluering, har vi ikke indhentet data om udviklingen i samarbejde mellem civilsamfund og projektet. Samarbejdet – eller ønsket om det – har dog været omtalt i interviews med projektleder og koordinatorerne som et område, der ville blive prioriteret senere i projektperioden end interviewtidspunkterne.

Det fremgår af statusnotat 6 (Pedersen, 2020, s. 18), at bestræbelserne på at skabe et større samarbejde mellem civilsamfundet og FTBT ikke er kommet så langt som ønsket. Ifølge statusnotatet har projektet haft et konstruktivt forløb med Center for Frivilligt Socialt Arbejde, som førte til samarbejde med de frivillige tilbud på Mors, som er målrettet borgere og familier i udsatte positioner. Samarbejdet har dog ikke kastet konkret, systematisk og vedtaget samarbejde af sig, men bærer mere præg af ad hoc-samarbejde, hvor det giver mening. Der er ikke opnået nogen synlige resultater, fx i form af faste aftaler med virksomheder om etablering af fritidsjobs til unge fra målgruppen – eller i form af konkrete drøftelser med virksomheder om deres interesse i at indgå i løsningen af nogle af disse familiers udfordringer.

Derimod er der indledt et samarbejde og etablereret en aftale med et lokalt it-firma; det sikrer brugte computere til de familier, som ikke selv har økonomiske ressourcer til at anskaffe sådanne til sig selv eller deres børn – til skolebrug. Der har også været iværksat mange meningsfulde og anderledes aktiviteter, som er kommet målgruppen til gavn i projektperioden; herunder fx 'Mors spiser sammen', juletræsfældning, tøjindsamling osv.

Her følger en oversigt over samarbejde mellem projektet og det civile samfund (fra PowerPoint-præsentation ved styregruppemøde, nov. 2020, af Louise Bro Pedersen).

Figur 4. Samarbejde med civilsamfund og andre aktører.

Eftersom vi ved, at deltagelse i fritidsaktiviteter spiller en stor rolle for udvikling af tilhørsforhold og udvikling af tilværelseskompetencer for både børn og voksne, er FTBT's fremadrettede fokus på dette område særdeles vigtigt.

5.6 Delmål 5: Fælles tværfaglige mål, større fleksibilitet og mere effektiv sagsbehandling

Udviklingen af den nye socialfaglige praksis i FTBT, med vægt på fælles tværfaglige mål på tværs af forvaltningerne, større fleksibilitet i indsatserne

og mere effektiv sagsbehandling, er selvstændige mål i FTBT. Samtidig er netop denne nye organisering *et middel* til og en forudsætning for at skabe den ønskede progression i familierne. Delmål 5 består således af en *kompleks sammenhæng* mellem de forandringer, der er rammesat i organiseringen af FTBT, og de forandringer i familierne, som er initieret af samarbejde mellem borgere og koordinatorer. Sammenhænge mellem områder i delmål 5 er fremstillet i nedenstående model (fra PowerPoint-præsentation ved styregruppemøde, nov. 2020, af Louise Bro Pedersen).

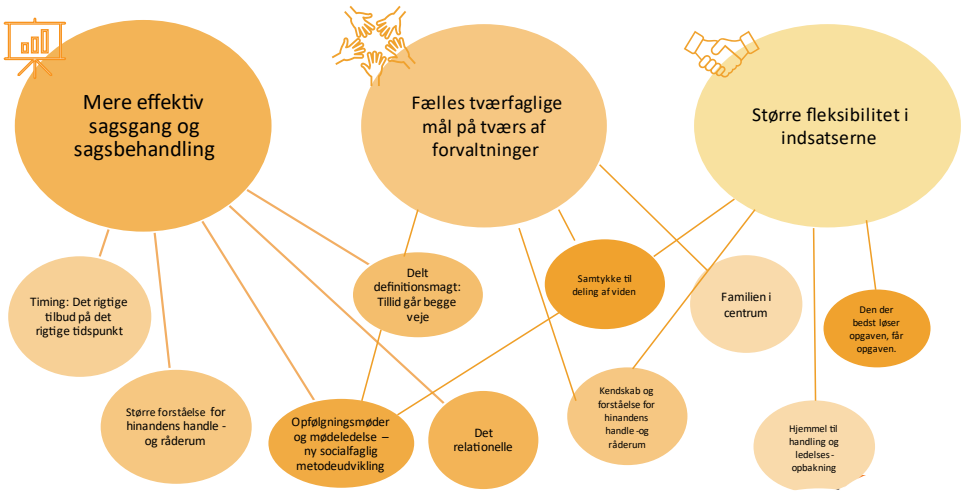

Figur 5. Sammenhænge mellem områder i delmål 5.

5.6.1 Fælles tværfaglige mål på tværs af forvaltninger

Et centralt punkt i den helhedsorienterede indsats er de *koordinerede* indsatser – og dermed det tværfaglige samarbejde – mellem de forskellige kommunale instanser i familiernes liv. Et mål for dette samarbejde er den relationelle koordinering. Den er (jf. afsnit 5.1.2) inspireret af Gittell, der definerer relationel koordinering som koordinering af arbejdsrelationer gennem fælles mål, delt viden og gensidig respekt (Gittel, 2009)

Relationerne bidrager til og understøttes samtidig af, at kommunikationen er tilpas hyppig, sker på de rigtige tidspunkter og er forståelig, præcis og problemløsende. Relationel koordinering kan dermed siges at beskrive den måde, hvorpå gensidigt afhængige funktioner kommunikerer og samarbejder om at løse en bestemt opgave sammen.

Data viser, at der samlet set er en stærk grad af relationel koordinering (Gittel, 2009) mellem de respektive grupper (med et RK-index på 3,65). Når der ses på relationel koordinering indbyrdes mellem organisationer, er der en stærk grad: et tal over 3,5. Er tallet mellem 3,0 og 3,5, er der en moderat grad af relationel koordinering, mens der er en svag grad af relationel koordinering, hvis tallet er under 3,0.

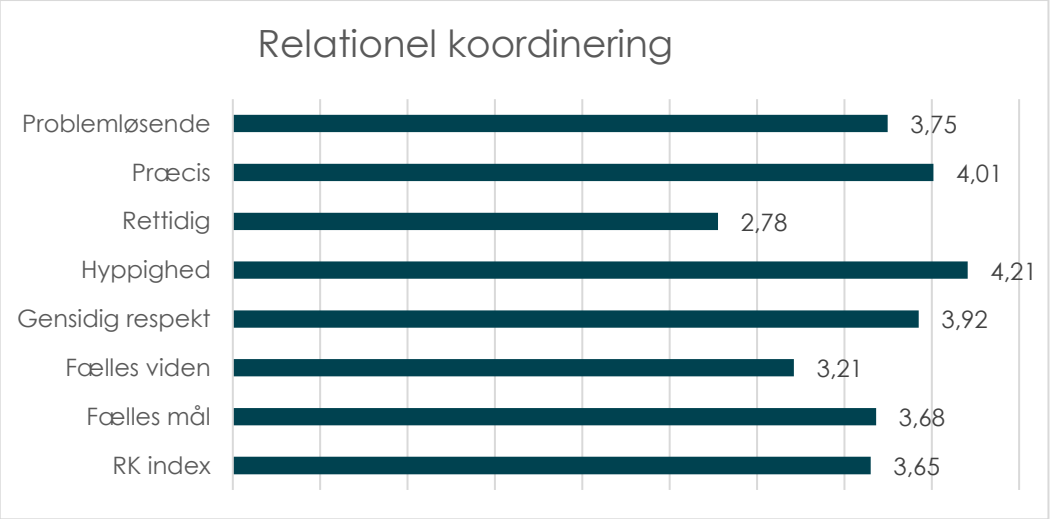

Tabel 24. Relationel koordinering (N=71).

Som tabellen ovenfor viser, er der generelt en stærk grad af relationel koordinering i det tværfaglige samarbejde i FTBT. Det kan ses som et udtryk for, at det i FTBT er lykkedes de relevante samarbejdspartnere at bygge bro mellem egen og andres del af den fælles opgaveløsning.

Den gensidige respekt (og hvorvidt de forskellige faggrupper oplever at blive anerkendt af de øvrige for deres bidrag til den fælles opgaveløsning) lader til at være høj i FTBT. Høj gensidig respekt øger ifølge teori om relationel koordinering chancen for, at partnerne tager input fra andre faggrupper alvorligt, opbygger en større fælles viden og bliver i stand til at kommunikere præcist og problemløsende (Gittel, 2009).

Den præcise og problemløsende kommunikation er netop stærk i FTBT. Udover at der kommunikeres på en måde, som er præcis og til at forstå, oplever samarbejdspartnerne, at de ofte samarbejder på tværs om at løse problemer, når de opstår, fremfor at skyde skylden på hinanden. Desuden er kommunikationen mellem samarbejdspartnerne præget af, at den i udgangspunktet er tilpas hyppig. En forklaring på, at det er lykkedes at skabe den relationelle koordinering, er, at opfølgningsmøderne spiller en central rolle: De sikrer en regelmæssig kommunikation med et fokuseret og afstemt indhold, og samarbejdspartnerne får indblik i hinandens arbejdsområder på en ny måde.

I spørgeskemaet til de professionelle skriver en af dem:

Jeg synes, at alle tværfaglige instanser omkring familien samarbejder på bedste måde. Det er godt for det tværfaglige samarbejde, at man får sat ansigter på hinanden og hører om det arbejde, man hver især gør i familien (til opfølgningsmøderne), hvilket højner kvaliteten af det arbejde, der er i familien, samt højner respekten for det, man hver især gør (spørgeskema, s. 15).

Ved spørgsmålet om, hvorvidt man oplever at arbejde efter fælles mål i FTBT, er resultatet ikke helt så stærkt, men stadig moderat (jf. tabellen ovenfor). Det betyder, at det med fordel kan udforskes, hvem der i højere grad savner fælles mål, og hvad der ligger heri for de enkelte grupper. I afsnit 5.2.1 og 5.3 fremgik det af spørgeskemaundersøgelsen til professionelle, at de grupper, der er ikke direkte involveret i arbejdet med eksempelvis beskæftigelse eller skole/dagtilbud, ikke nødvendigvis ser arbejdet

med disse områder som relevant for dem. Dette *kan* være en indikation af behovet for at arbejde mere tydeligt med fælles mål, så det er klart for alle, hvordan deres perspektiv bidrager til det fælles mål, til trods for at de som profession måske ikke er direkte involveret.

Til gengæld er spørgsmålet om fælles viden om det arbejde, som den enkelte udfører i forbindelse med FTBT, ifølge denne måling af relationel koordinering svag – trods opfølgningsmødernes intention om videndeling og fælles retning. Desuden lader det til, at kommunikationen enten opleves som værende for ofte eller for sjælden mellem partnerne: Der ses en svag grad af relationel koordinering, hvad angår rettidig kommunikation. Disse to områder kan der med fordel arbejdes videre med – med henblik på at styrke den relationelle koordinering i projektet.

Ser man overordnet på tilfredsheden med graden af det tværfaglige samarbejde i FTBT, så er 75 % af respondenterne samlet set i 'høj' eller 'nogen' grad tilfredse (spørgeskema, s. 14). Nedenfor er svarene fordelt efter ansættelsessted, og her ser man, at især Center for Børn og Familier og øvrige er meget tilfredse.

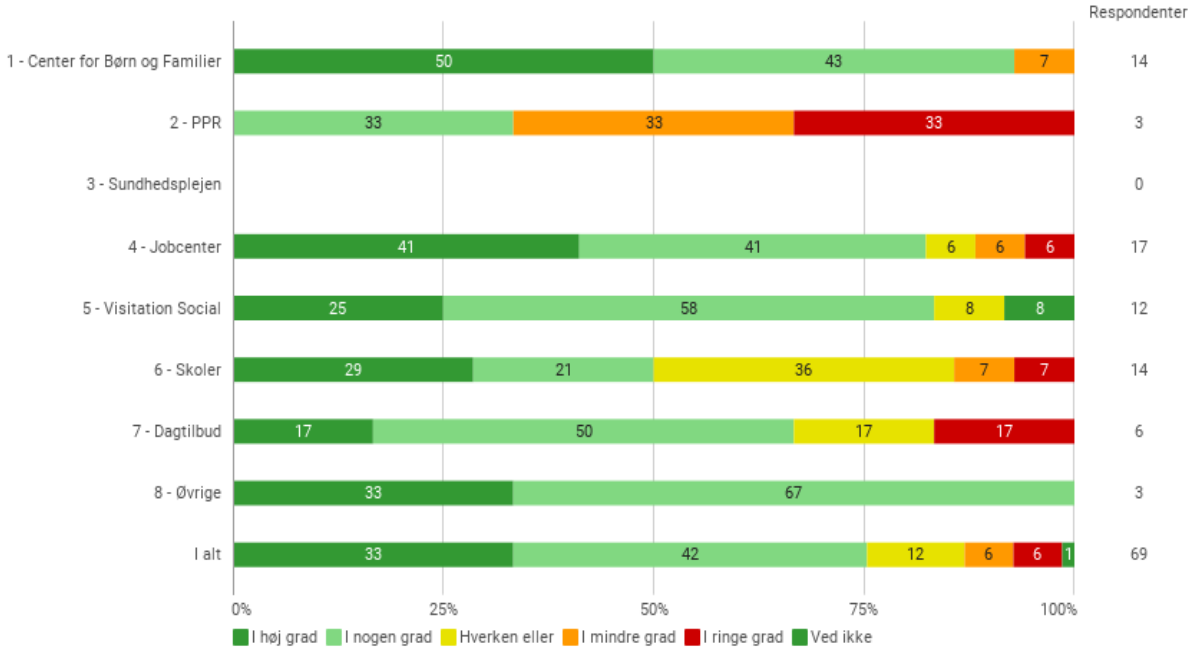

Tabel 25. Hvor tilfreds er du samlet set med graden af det tværfaglige samarbejde i forbindelse med Familiens Trivsel – Barnets Trivsel? (N=69).

Tilfredsheden med det tværfaglige samarbejde er således overordnet stor. Ser man på, hvordan udbyttet har været blandt dem, som har været en del af FTBT – ift. hvor gavnligt det har været for løsningen af deres kerneopgave – så er svarene lidt mere blandede, men de hælder dog stadig til den positive side.

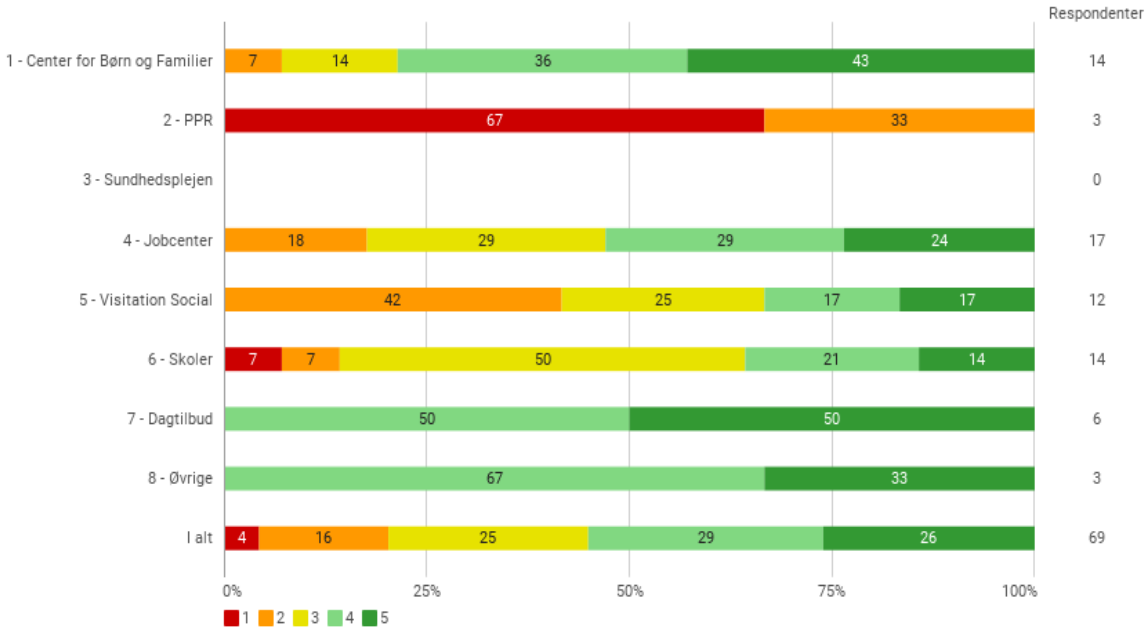

Tabel 26. I hvor høj grad vurderer du, at det har været gavnligt for løsningen af din kerneopgave at være en del af Familiens Trivsel – Barnets Trivsel, vurderet på en skala fra 1-5, hvor 1 er 'ingen udbytte' og 5 er 'meget stort udbytte'? (N=69).

Som det ses af ovenstående, har især Dagtilbud og øvrige svaret 5 eller 4, hvilket er de mest positive svar, mens især PPR, Skoler og Visitation Social i højere grad svarer 3, 2 og 1. Der skal dog tages forbehold for, at procenterne dækker over ret få respondenter. Dermed giver de enkelte besvarelser relativt store udsving.

Såvel den relationelle koordinering som spørgsmålene om det tværfaglige samarbejde viser, hvordan samarbejdspartnerne oplever dette samarbejde ved afslutningen af projektperioden. Udviklingen fra start til målingstidspunkt kan derfor ikke påvises ud fra disse data. Men hvis de sammenholdes med interviewdata, er der grund til at konkludere, at projektet gennem koordinatorernes tætte samarbejde med relevante partnere; gennem projektlederens tætte opfølgning og oplysningsarbejde; og gennem

styregruppens sammensætning har bevirket, at etablering af det tværfaglige samarbejde og koordinering af indsatser har ført til en relationelt mere koordineret praksis.

Koordinatorernes kommunikationspraksis er en anden vigtig faktor i implementeringen af den helhedsorienterede tværfaglige indsats og styrkelse af den relationelle koordinering (spørgeskemaundersøgelse, fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer). Koordinatorerne prioriterer løbende at kommunikere med samarbejdspartnere, som allerede er en del af familiens professionelle netværk eller er på vej til at blive det. Det kan være på barnets skole, hvor forældresamarbejdet er brudt sammen eller bare fungerer dårligt. Eller det kan være et opkald til praktiserende læge eller virksomhedskonsulent på Jobcenter. Koordinatorerne styrker således samarbejdet mellem familien og velfærdssystemet – ved at kommunikere med det professionelle netværk. Med koordinatorers egne ord:

Vi er med til at skabe forståelse. Altså, der sidder nogle borgere med en forforståelse af fx en sagsbehandler eller familierådgiver, som synes: 'Åh, de er godt nok dumme'. Vi er med til at få udredt nogle misforståelser (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

Vi oversætter for borgeren, hvad sagsbehandleren eller skolen har sagt, og vi oversætter også den anden vej – forklarer, hvad borgeren ser. Vi oplever også at blive ringet op af en sagsbehandler eller andre, som ikke er tilfredse med den måde, de har fået givet noget videre til borgeren, og beder os om at nuancere og forklare (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

Det kan være et dilemma, da vi godt forstår, hvorfor borgerne ser på en besked, som de gør. Men vi er professionelle og loyale overfor vores kollegaer, så vi må både forstå borgeren og bruge lang tid på at skabe forståelse for, at det er nok dét og dét, hun har ment (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

Når der er svære konflikter eller misforståelser mellem en borger og en forvaltning eller institution, er en af metoderne at arrangere møder, hvor uoverensstemmelserne drøftes. Erfaringerne viser, ifølge koordinatorerne og familierne, at konflikterne dermed ofte opløses, og samarbejdet styrkes

(fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer, familieinterviews 1-15). Det er vigtigt at understrege, at koordinatoren kun efter aftale med borgeren henvender sig til andre i det professionelle netværk, og at hun fremhæver vigtigheden af straks at tage hånd om de frustrationer, som borgeren kan opleve i samarbejdet med velfærdssystemet, således at koordinatorerne 'lægger frustrationerne ned' og 'bløder fronterne op' (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

5.6.2 Hvorfor skaber FTBT større tværfagligt samarbejde?

En meget vigtig organisatorisk struktur i FTBT er afholdelse af opfølgningsmøder, og netop denne struktur er en virksom mekanisme i FTBT til opfyldelse af målene ang. tværfaglighed. Derudover er den også virksom ift. opfyldelse af delmål 1.

Opfølgningsmøderne er berammede til at vare 60-90 minutter og følger en fast skabelon for dagsordenen og referatet. Dagsordenen har tre fokuspunkter for hver problemstilling, der tages op: Hvad fungerer? Hvad vil vi se ske? og Hvem gør hvad? Her følger et eksempel (figur 6) (Pedersen, 2020):

Dagsorden/bekymringer	Fungerer/undtagelser	Skal ske/mål	Aftaler/næste skridt
Børnehave: Johanne er begyndt at gå oftere på toilettet end hun plejer.	*Fokus på undtagelser:* Er der tidspunkter, hvor problemet er mindre eller ikke er til stede?	*Forældrenes mål*: Hvad har forældrene brug for, at der skal ske? At børnene vågner og sendes afsted på forskudte tidspunkter.	*Hvem kan hjælpe, hvem gør hvad*? Skoleleder: Vil undersøge muligheden for ændring af taxatid.
Spørgsmål til detaljer – konkret om	*Hvad sker der på disse tidspunkter?*	*Hvilken forskel vil det gøre?*	Familiekonsulent:

handling, tid og sted: Børnehaven fortæller, at hun går hyppigere på toilettet, når hun bliver afleveret tidligt om morgenen.	Børnehave: De dage, hvor hun har moren derhjemme og bliver afleveret kl. 7.30, er problemet mindre.	Mere tid og opmærksomhed på det enkelte barn. Mere ro i hjemmet hos både børn og forældre.	Vil aflægge flere observationer i hjemmet.
Forældrene fortæller, at de afleverer hende tidligere de dage, hvor Søren er særlig grov overfor hende. Hvor han bl.a. slår hende.	Forældre: Når børnene vågner og sendes afsted på forskellige tidspunkter.	*Børnehavens mål - hvad har børnehaven brug for, at der skal ske?* At det er Johanne, der kan blive hjemme i familien, og ikke sendes afsted.	
Hvor ofte bliver hun afleveret tidligt om morgenen? Spørgsmål, der lægger op til undtagelser.	Det, der fungerer, vil vi gerne se noget mere af. Altså, vi bygger på de styrker og succeser der ligger i undtagelsen.	Hvilken forskel vil det gøre? At Johanne får en oplevelse af at blive valgt til i familien og ikke fra.	
	Ressourcer: Generelle ting, der fungerer.		

Figur 6. Redskab til brug ved opfølgningsmøder (fra statusnotat 6).

Analysen viser, at opfølgningsmøderne (observationer af opfølgningsmøder, fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer) har flere vigtige funktioner ift. opnåelse af delmål 5; hvad angår det helhedsorienterede, det tværfaglige og de fleksible løsninger i FTBT.

For det første er opfølgningsmøderne et mødested for familierne, de professionelle og koordinatorerne. Her gøres der status, lægges planer for den nære fremtid, og der formuleres ønsker til udvikling i fremtiden. Som

nævnt har koordinatorerne ingen myndighedsfunktioner, så mødet har en central funktion som beslutningsmøde.

For det andet kan opfølgningsmøderne være med til at opfylde projektets intention om involvering af familierne: Her kan familierne afgrænse og definere egne udfordringer. Derfor forberedes og besluttes indholdet på opfølgningsmøderne af koordinator i samarbejde med familien. De laver en fælles dagsorden, som rundsendes til relevante fagprofessionelle en uge før mødet. I løbet af projektperioden er der udviklet en praksis, hvor også samarbejdspartnere kan sætte punkter på mødets dagsorden. Familien orienteres altid om nye punkter forud for mødet.

For det tredje udgør opfølgningsmøderne en faglig platform, hvor fagprofessionelle kan få indblik i og forståelse for de opgaver, som de hver især løser ift. den udsatte familie. Her skabes det interprofessionelle samarbejde i praksis.

For det fjerde er opfølgningsmøderne en øvelsesplads for familierne: Her kan de fremstille narrativer om egne udfordringer og ønsker for fremtiden. Dette er et vigtigt element i styrkelsen af selvbestemmelse og ansvar for egne problemer, at der er en øvelsesplads til bedre samarbejde med kommune og ændret syn på kommunen.

For det femte har opfølgningsmøderne en koordinerende funktion. Det betyder, at antallet af møder med velfærdssystemet bliver reduceret set med familiens øjne. Eftersom alle relevante aktører er samlet, og de er beslutningsdygtige, opleves møderne som meningsfulde og effektive.

For det sjette udgør opfølgningsmøderne et centralt styringsredskab i det tværfaglige arbejde: Beslutningsreferater, med tydelig angivelse af arbejdsfordeling i perioden frem til næste opfølgningsmøde, rundsendes straks efter mødets afholdelse. Der er typisk truffet beslutninger om opgaver til både familien, koordinatoren og de fagprofessionelle. Opfølgning på

beslutningerne sker mellem møderne og udføres af de forskellige aktører. Ofte er der efterfølgende en orientering til koordinatoren og familien om beslutningspunktet. Dette nævnes blot for at understrege, at det tværfaglige, interprofessionelle arbejde også foregår *mellem* opfølgningsmøderne.

Mødeformen ved opfølgningsmøderne er inspireret af Signs of Safety (Andrew Turnell, 1999) og Løsningsfokuserede Samtaler (Peter de Jong, 2006) Den bærende idé er en anerkendende tilgang til mødedeltagernes bidrag og et fokus på ressourcer, succeser og løsninger. Mødeformen inviterer til transparens i beslutningsprocesser – med en tydelig mødeledelse og respekt for talerunder. Koordinatorerne har deltaget i et efteruddannelsesforløb i arbejdsmetoden, og i løbet af projektperioden kan der iagttages en gradvis større professionalitet, hvad angår mødeformen som metode (observationsnoter): Det er i høj lykkedes at udvikle en unik mødeform, der understøtter det helhedsorienterede og tværfaglige arbejde.

Mødeformen er i løbet af projektperioden blevet justeret fra udelukkende at have fokus på, hvad der fungerer godt i familierne, til at tage udgangspunkt i en statusopgørelse over aktuelle og prioriterede problemer i familien. Kritik fra fx skolerepræsentanter, som indimellem oplevede møderne som tidsspilde og tom snak, har bl.a. ført til justeringer, hvor udgangspunktet ved opfølgningsmøderne skal være identificerede problemer.

En anden måde, hvorpå man kan undersøge styrken af tværfagligheden, er at undersøge, om der i projektperioden er sket en bevægelse fra at betragte sager som ’egne sager’ til at betragte dem som ’fælles sager’. Ifølge spørgeskemaundersøgelsen til samarbejdspartnerne vurderede 65 % i ’nogen’ eller ’høj’ grad, at dette var tilfældet, mens 8 % vurderede, at det i

’mindre’ eller ’ringe’ grad var sket. Nedenfor ses svarfordelingen ift. de enkelte områder.

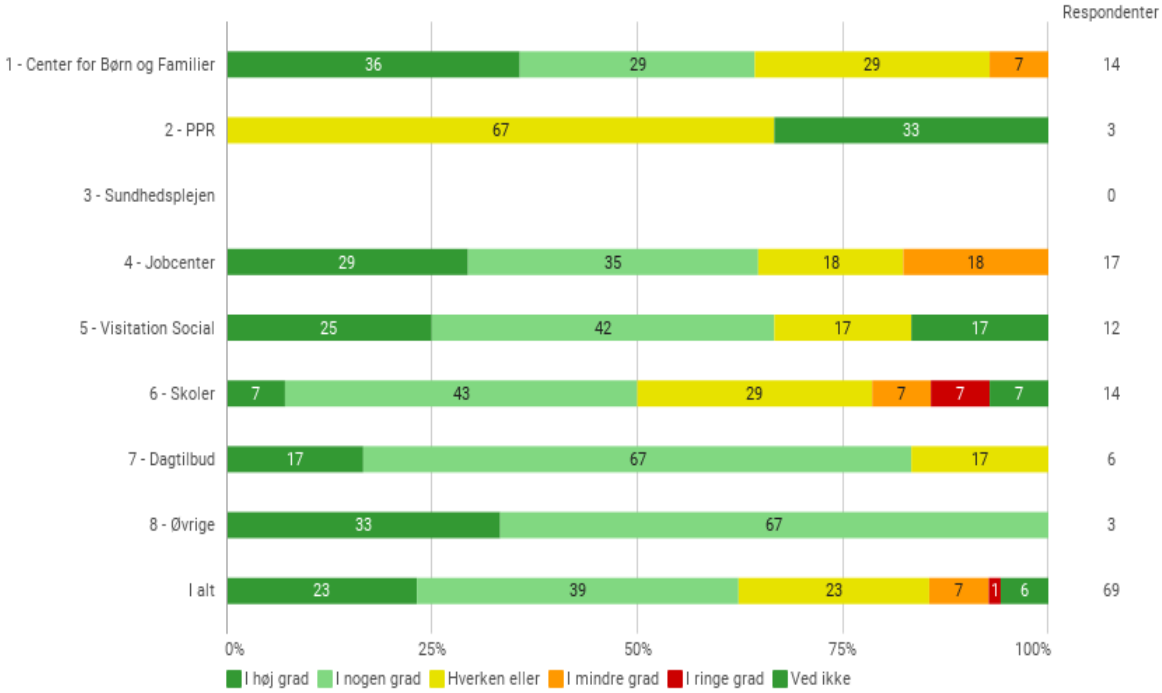

Tabel 27. I hvilken grad vurderer du, at der er sket en bevægelse fra at betragte sager som ’egne sager’ til ’fælles sager’? (N=69).

Det fremgår også af svarene i de åbne svarbokse i spørgeskemaet (hvor respondenterne har mulighed for at uddybe vurderingerne af det tværfaglige samarbejde ved opfølgningsmøderne), at mødeformen stadig af nogle opleves som ny og udfordrende. Det ses i spørgeskemaet, hvor respondenterne har mulighed for at uddybe vurderingerne af det tværfaglige samarbejde ved opfølgningsmøderne fx i kommentarer som: ’Vi ventede i et kvarter på, at borgeren mødte op, og så fik de ros for at møde op!’ og ’Begrænset udbytte i forholdet til omfanget af indsatsen’.

Samlet set viser spørgeskemaundersøgelsen, at samarbejdspartnerne ser møderne som værdifulde for *kontinuitet* i sagsbehandlingen, og at der i kraft af møderne er skabt et rum, hvor alle involverede får dybere kendskab til familien og kompleksiteten i dens udfordringer. Som det fremgår af nedenstående tabel, vurderer samarbejdspartnerne, at det tværfaglige samarbejde er blevet styrket i kraft af faste opfølgningsmøder.

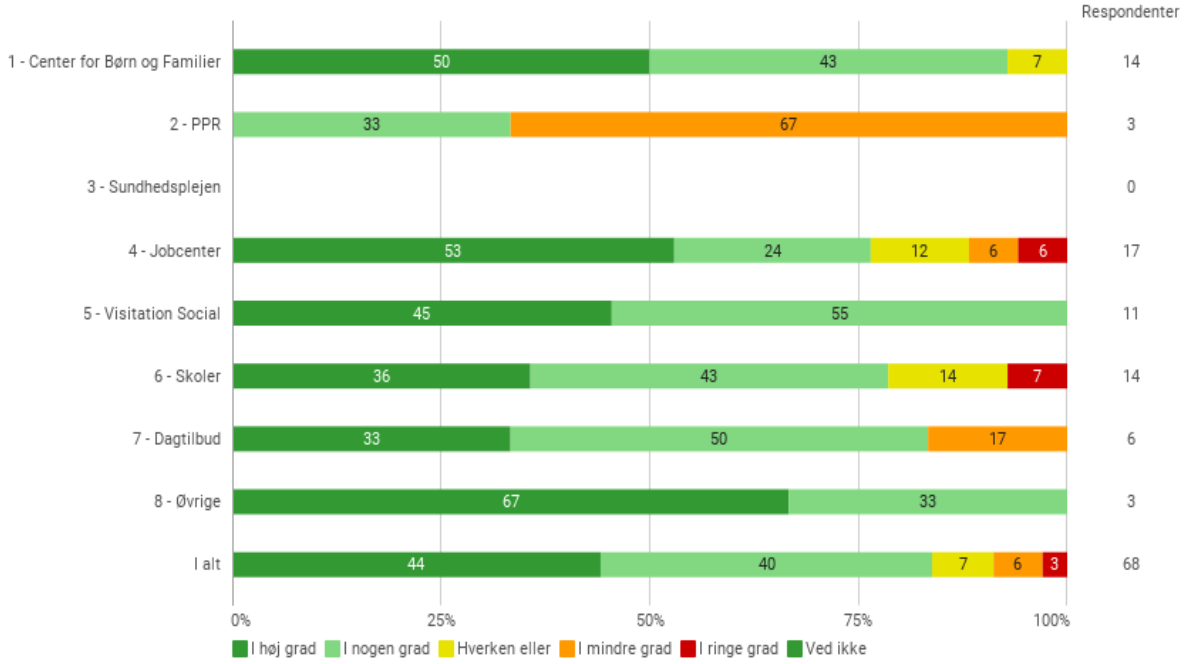

Tabel 28. I hvor høj grad oplever du, at der er et styrket samarbejde mellem de involverede områder som konsekvens af opfølgningsmøderne? (N=68).

I svarene i de åbne svarbokse i spørgeskemaet (hvor respondenterne som sagt har mulighed for at uddybe vurderingerne af det tværfaglige samarbejde ved opfølgningsmøderne) fremgår det:

Møderne giver anledning til bedre og mere effektivt samarbejde på tværs af de forskellige forvaltninger og fagområder. Det er lettere at lave en fælles plan og koordinere de forskellige indsatser, så de understøtter hinanden i stedet for at 'konkurrere' med hinanden.

Derudover medvirker møderne til, at man som fagperson bliver bekendt med, hvem der ellers er i kontakt med familien. Det er ikke altid tilfældet ellers (spørgeskema, s. 3).

Det fremgår af ovenstående tabel 25, at 20 % af respondenterne fra skolevæsenet i 'mindre' grad eller i 'ringe' grad ser opfølgningsmøderne som værdifulde mødesteder. Dette kan hænge sammen med, at skolens opgave er rettet mod undervisning og trivsel. Og når familien står med mange udfordringer, kan konkrete handlinger, som kan styrke arbejdet i skolen, synes at være langt væk.

Det næste udsagn drejer sig mere om rammebetingelser, hvor forskellige lovgrundlag og centrale krav til procedure kan udgøre en barriere for at træffe fælles beslutninger, da disse kan stride mod specifikke lov- eller dokumentationskrav.

Jeg oplever, at konsulenter og mentor fra Jobcentret var begrænset af rammer i forhold til kunne imødekomme fleksibiliteten af løsninger til gode for X (spørgeskema, s. 5).

Analyse af spørgeskemaundersøgelsen viser, at der er en positiv vurdering af borgerens aktive rolle i planlægningen og gennemførelse af møderne, og at samarbejdspartnernes vurdering af opfølgningsmøders betydning for progression i familien er overvejende positiv. Af spørgeskemaundersøgelsen fremgår det – vedrørende paradigmeskiftet om at arbejde med familiens udfordringer i et tværfagligt perspektiv – at over halvdelen af de adspurgte er lykkedes i 'høj' grad eller i 'nogen' grad. Der er dog også en fjerdedel, som ikke synes, at FTBT har ført til forandringer, og en meget lille andel vurderer effekten som værende i 'mindre' grad. En af udfordringerne er ifølge de mere skeptiske, at samarbejdet mellem møderne ikke fungerer optimalt, da samarbejdet kun foregår mellem samarbejdspartnerne og koordinator og altså ikke mellem samarbejdspartnerne. En anden anke, især fra skolerepræsentanter, er, at fokus på familiens trivsel risikerer at tage opmærksomhed fra barnets trivsel.

Opfølgningsmøderne er – med de mange forskellige funktioner og valg af metode i mødeafholdelse – en virksom mekanisme til opnåelse af det mål i FTBT, som omhandler etablering af et helhedsorienteret tværfagligt samarbejde med involvering af familiernes definitioner af egne udfordringer.

5.6.3 Større fleksibilitet i indsatserne

Blandt koordinatorer er der udviklet en fælles forståelse af en helhedsorienteret indsats, som drejer sig om tilgange til familien og anvendelse af en bred vifte af pædagogiske og socialfaglige metoder. Den dominerende tilgang til familierne er præget af anerkendelse og lydhørhed overfor familiens fortællinger om egne udfordringer (fokusgruppeinterviews 1-2 med koordinatorer, interview 2 med projektleder). Den store fleksibilitet i anvendelse af socialfaglige metoder og valg af samarbejdspartnere er vigtig, da familierne, i takt med at tilliden opbygges, åbner for tungere problemstillinger og dermed får behov for nye indsatser. Nedenstående model viser de pædagogiske og socialfaglige metoder og kerneopgaver, som koordinatorerne udvikler og anvender i projektperioden (fokusgruppeinterviews 1-2 med koordinatorer, opgørelser af indsatser).

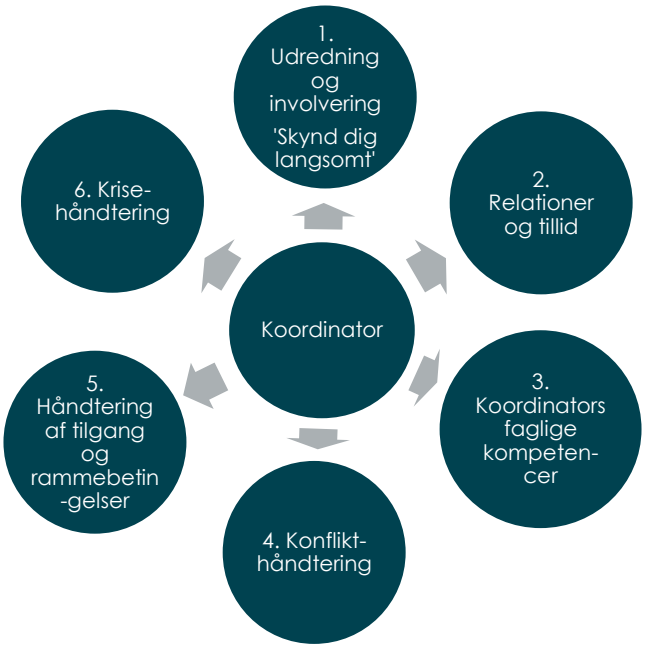

Figur 7. Pædagogiske og socialfaglige metoder og kerneopgaver.

1. Kortlægning og involvering

Det første kerneelement i koordinatorernes arbejde er *kortlægning og involvering, men også prioritering, planlægning og fælles handlinger.* Et af projektets formål er at styrke familiernes handlekompetencer. Derfor indleder koordinatorerne samarbejdet med familien med at kortlægge, hvilke indsatser og fagpersoner der allerede spiller en rolle i familien. Koordinatorerne har ikke på forhånd skabt et kendskab til familien, og familien får derfor mulighed for at skabe deres eget narrativ. Samtidig får koordinatorerne et overblik over, hvilke udfordringer der fylder mest i familien lige nu. Disse samtalers struktur og indhold er som nævnt inspireret af indholdet i Familiens Plan, men teamet har udviklet egne skabeloner. Koordinatorerne vurderer, at anvendelse af netværkskort er en effektiv og tillidsskabende metode i de indledende faser af samarbejdet med familien.

Koordinatorerne kalder denne metode for ’skynd dig langsomt’. Erfaringer viser, at ved at de interesserer sig for de små udfordringer, skabes der plads til/åbner det op for det større hen ad vejen. Metoden indebærer, at der i samtalerne er plads til familiens fortællinger om hele deres historie, hverdagslivet og små historier om børnenes gøren og laden. Det kan også være historier om konflikter med slægten, hinanden eller i samarbejdet med fx skolen. Behovet for denne type af hverdagssamtaler skal ses i lyset af, at familierne generelt har et svagt og tyndt socialt netværk, og mange af familierne består af enlige forsørgere.

2. Relationer og tillid

Det andet kerneelement i koordinatorernes arbejde i familierne er opbygning af *relationer og tillid* mellem koordinator og familien. Relationer og tillid er gensidigt konstituerende. Dette arbejde styrkes af, at koordinatorerne ikke er *myndighedsindehavere* og derfor ikke kan træffe selvstændige beslutninger om indsatser. Med en koordinators egne ord:

Vi kan ikke tage noget fra familien eller give dem noget – blot koordinere og styrke deres stemme (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

Der er dog eksempler på, at koordinatorerne laver underretninger, når bekymringen for et barn i familien er tilstrækkeligt alvorlig, hvilket betyder, at koordinator må arbejde med at opbygge tillid til familien på de nye præmisser (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

I opbygningen af tilliden er tilgængelighed en vigtig faktor, og koordinatorerne prioriterer, at familierne kan kontakte dem efter behov via mail, telefon, sms og selvfølgelig hjemmebesøg. Koordinatorerne kontakter ligeledes familierne på eget initiativ og undersøger løbende, hvilke behov familierne har for kontakt. Tilliden styrkes dog først og fremmest gennem den anerkendende og ikkedømmende tilgang, som koordinatorerne møder

familierne med. I arbejdet med afgrænsning af problemstillinger i familien er intet for stort eller for småt – udgangspunktet er lige præcis det, som fylder i familierne.

Analysen af interviews med koordinatorerne og projektleder viser tillige, at koordinatorernes 'tro' på familierne og på, at de kan skabe forandringer, er vigtig. I praksis betyder det, at koordinatorerne møder familierne uden skældud eller fordømmelse, når familierne ikke kan leve op til aftaler, når de rammes af frustrationer eller er løbet tør for ressourcer (interviews 1-15 med familier). Opbygning af relationer og tillid mellem koordinatorerne og familierne gælder principielt for alle familiens medlemmer, men opbygning af relationer til børnene udgør en særlig udfordring. Koordinatorerne har dog i sidste halvdel af projektperioden haft systematiske dialoger med børnene om deres trivsel.

3. Koordinators faglige kompetencer

Det tredje kerneelement er koordinatorens *socialpædagogiske, pædagogiske og socialfaglige kompetencer*. Organiseringen af det daglige arbejde – i form af fælles koordinatorkontor med muligheder for faglig sparring på daglig basis og i form af systematisk faglig sparring med projektlederen – har understøttet en faglig udvikling i løbet af projektperioden (fokusgruppeinterviews 1-2 med koordinatorer, interviews 1-2 med projektleder).

Denne udvikling matcher behovet for bredde og fleksibilitet i arbejdet med komplekse udfordringer i et helhedsperspektiv. Undervejs har koordinatorerne desuden styrket teamets kompetencer til at lede møder og kommunikere med forskellige dele af velfærdssystemet. De socialfaglige kompetencer – med hensyn til viden om lovgrundlag, kulturer, procedurer, tilbudsvifter i de forskellige dele af velfærdssystemet og viden om foreninger i civilsamfundet – er i løbet af projektperioden blevet styrket. Disse

kompetencer udgør en forudsætning for, at familierne, med koordinatorerne som rollemodeller og læremestre, har opnået færdigheder i at begå sig i det vidtforgrenede velfærdssystem (interviews med familier).

Koordinatorerne kan som nævnt ikke tage selvstændige beslutninger om nye indsatser i familierne, men alene stille forslag om dem på opfølgningsmøder og i samtaler med relevante fagprofessionelle mellem møderne. Når vi alligevel vælger at bringe oversigterne af indsatser i dette afsnit, er det for at kunne illustrere mangfoldighed, målrettethed og fleksibilitet i indsatserne. Dette er naturligvis et resultat af det tværfaglige samarbejde i kombination med familiernes aktive deltagelse.

Ser vi på, hvilke forebyggende indsatser familierne med koordinatorerne som mellemmænd og tovholdere hjælper med at få i stand gennem beslutninger på opfølgningsmøder, kan vi se, at der på nogle parametre er sket en procentvis stigning i indsatser pr. familie, mens der på andre er sket et fald. Forebyggende indsatser styrker FTBT's formål, både hvad angår trivsel, selvbestemmelse og øget tilknytning til arbejdsmarkedet, da der i familierne frigives ressourcer til at arbejde med arbejdsidentitet, problematiske familiedynamikker og helbredsudfordringer, som kan skabe barrierer ift. tilknytning til arbejdsmarkedet/uddannelse.

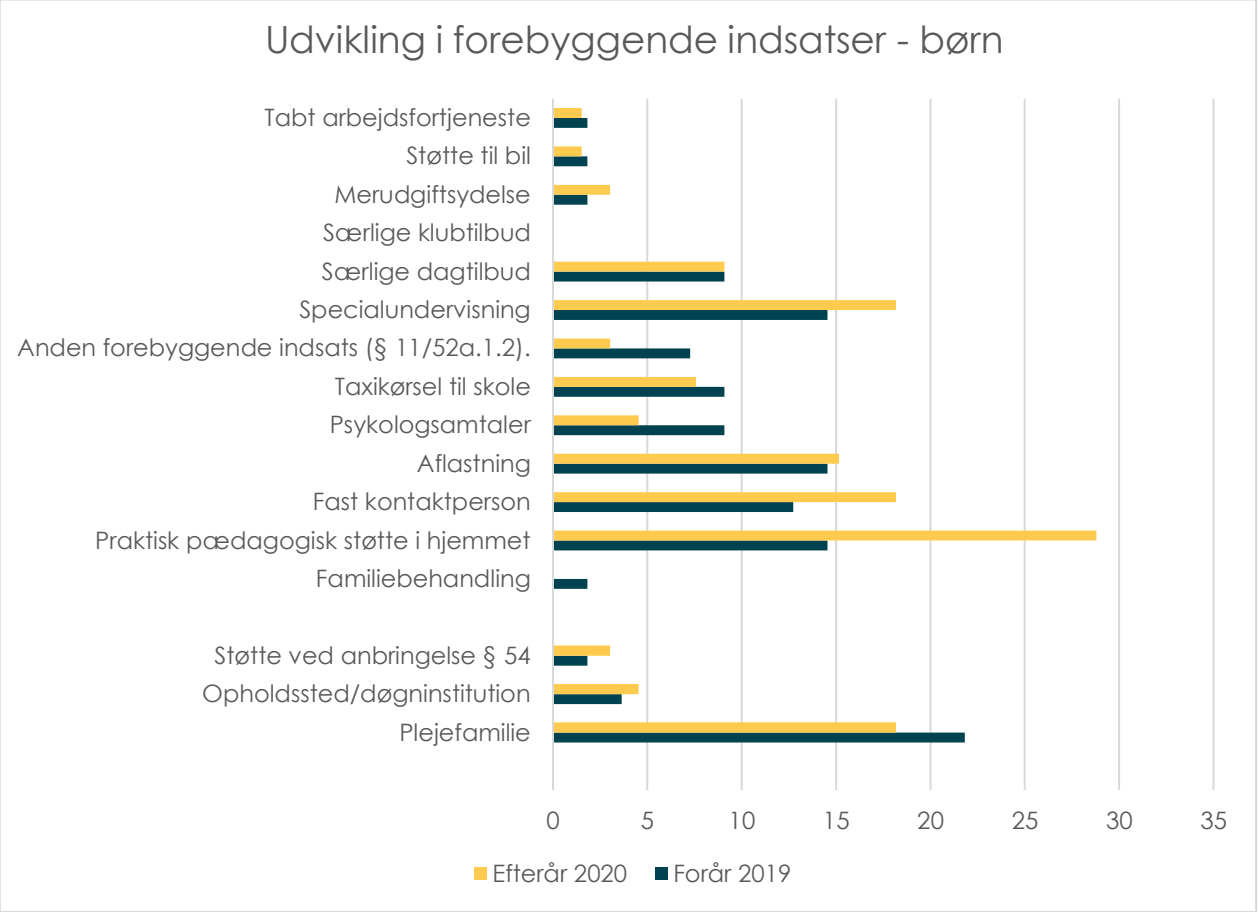

Tabel 29. Procentvis udvikling i de forebyggende indsatser overfor børn (N 2020= 66 familier/ N 2019 = 55 familier).

Hvad angår børnene, er det især ift. praktisk pædagogisk støtte i hjemmet, specialundervisning og fast kontaktperson, at der er sket en stigning, hvor det ift. plejefamilier, psykologsamtaler og taxakørsel til skole er sket et procentvis fald ift. antallet af familier i FTBT.

Som det ses af nedenstående, gælder det for voksne, at flere modtager beskæftigelsestilbud i løbet af måleperioden, mens der er sket et fald i andre typer indsatser.

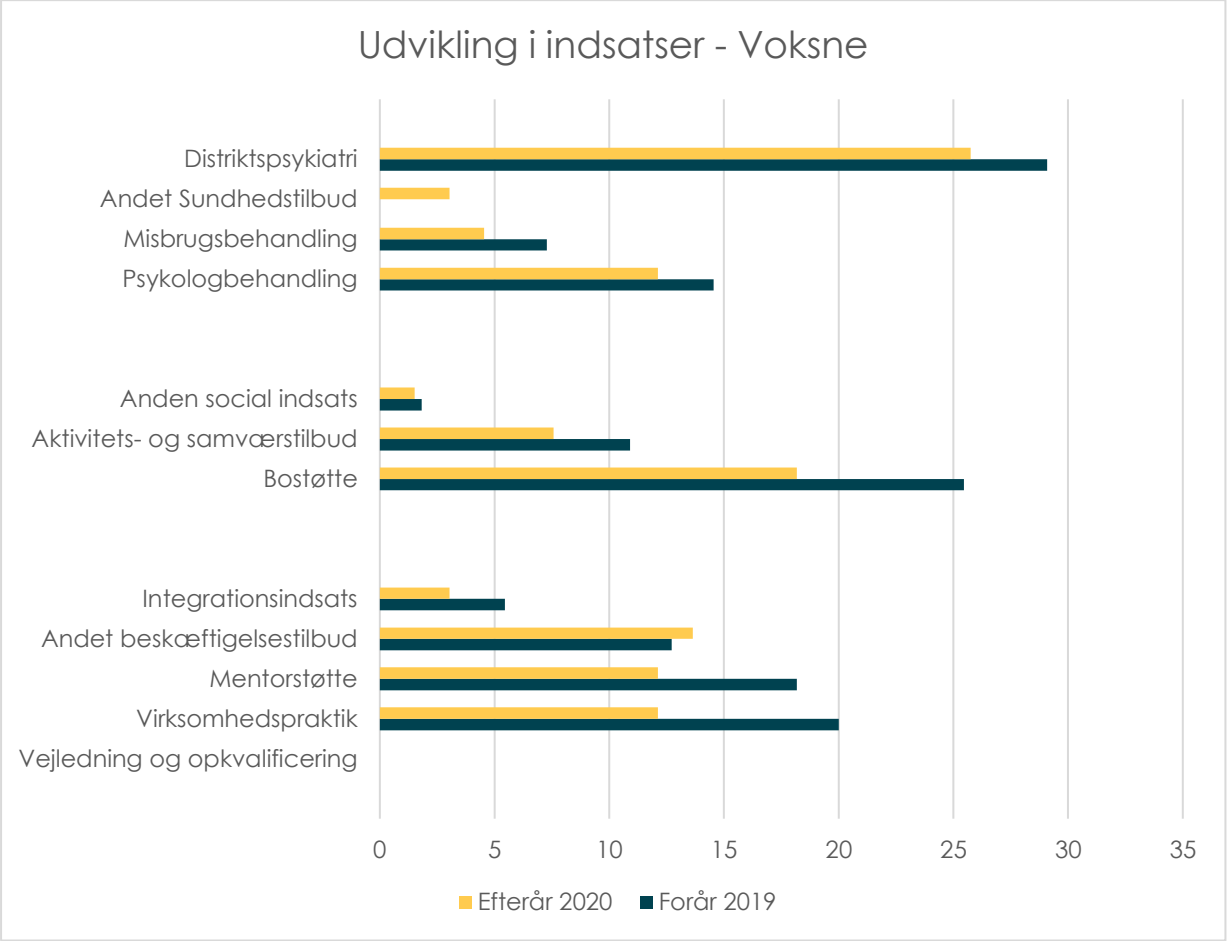

Tabel 30. Procentvis udvikling i indsatser for voksne (N 2020= 66 familier/ N 2019 = 55 familier).

4. Konflikthåndtering

Det fjerde kernelement har vist sig at være *konflikthåndtering* i praksis. Det drejer sig om konflikter internt i familien, mellem forældre og særforældre, eller i slægt og naboskab. Der er også konflikter med repræsentanter fra velfærdssystemet. Konflikthåndteringsmetoder som aktiv lytning, perspektivbytte og spejling har vist sig at være nyttige metoder, som familierne lader sig inspirere af. Ifølge koordinatorerne tager de dem til sig. Gennem

analyse af data er det blevet tydeligt, at reducering af konfliktniveauet i familien bidrager til styrkelse af trivsel og øget selvbestemmelse (fokusgruppeinterviews 1-2 med koordinatorer, borgerinterviews).

5. Håndtering af indsatsens tilgang og rammebetingelser

Det femte kerneelement drejer sig om *koordinatorers håndtering af den grundlæggende tilgang i en helhedsorienteret indsats og håndtering af rammebetingelser for koordinatorers arbejde*. Her viser analysen af interviews med koordinatorerne, at tilgængelighed og respekt for familiens livshistorie, oplevelse af dens aktuelle situation og drømme for fremtiden er vigtige virkemidler. Koordinatorerne understreger, at forudsætningen for et gensidigt samarbejde er gensidig åbenhed og ærlighed, hvilket hjælpes på vej af, at koordinatorerne ikke har en myndighedsfunktion. Da relationen mellem koordinator og familie er mere symmetrisk og ligeværdig, end hvis koordinator har myndighed til fx at anbringe børn uden for hjemmet eller er særlig optaget af lovgrundlag, dokumentationskrav og budget, hvilket er tilfældet for en myndighedsindehaver. Dette synspunkt støttes af forskning i socialt arbejde, som påviser, at magtfordelingen mellem klienter og velfærdsprofessionelle har indflydelse på kvaliteten af relationerne (MikMeyer & Villadsen, 2007).

6. Krisehåndtering

Det sjette kerneelement er koordinatorernes *krisehåndtering*. Analyserne af interviews med familierne og med koordinatorerne viser, at familierne generelt risikerer at ’vælte’ på grund af nye udfordringer, fx skilsmisse, vold, økonomisk sammenbrud, flytning, helbredsudfordringer, konflikter med slægt eller fraværende forældre/venner. Koordinatorerne taler om at

slukke ’de brændende platforme’, og familierne taler om at skabe ’ro og overblik’ (fokusgruppeinterviews 1-2 med koordinatorer, telefoninterviews med borgere).

Til opnåelse af målet om større fleksibilitet i indsatserne, er det en virksom mekanisme, at koordinatorerne har udviklet socialpædagogiske og socialfaglige metoder, der kan medvirke til at løse meget komplekse og sammensatte opgaver i familierne.

5.6.4 Hvorfor skaber FTBT større fleksibilitet i opgaveløsning?

Koordinatorerne er nøglemedarbejdere i projektet. Derfor ser vi nu nærmere på, hvordan koordinatorernes løsning af hovedopgaver med at koordinere og italesætte behov for offentlige indsatser er virksomme mekanisme i projektets mål om større fleksibilitet i opgaveløsning.

Når indsatser er ukoordinerede, er der risiko for, at de opleves som meningsløse og overvældende. De kan dermed – i bedste fald – være gode spildte kræfter, og i værste fald bidrage til belastningsoplevelser i familierne.

Ukoordinerede indsatser betyder, at fagligheder, som er forankrede i forskellige forvaltninger og institutioner, ikke har mulighed for at få indsigt i hinandens arbejdsområder og planer med familien. Derfor kan både familier og professionelle opleve, at indsatserne modarbejder hinanden, eller at der sker overlap. En af koordinatorernes første opgave i familierne er derfor at få overblik over, hvilke indsatser familien allerede er blevet bevilget, af hvem og med hvilke formål.

Som metode hertil anvendes *dialogiske netværkskort*. Formålet er at få overblik over de indsatser, som er fordelt på familiens medlemmer, og samtidig få indblik i familiens opfattelse af, hvad meningen er med

indsatserne. Med koordinatorernes ord kan uoverskuelighed i indsatserne virke kontraproduktivt.

... Har en familie, hvor børnene er blevet fjernet, men er kommet hurtigt hjem igen, og her er der blevet kastet indsatser ind, og faktisk lige nu er med til at stresse og ikke hjælpe. Og så må vi sige til os selv: Har hun mulighed for at klare sig, eller er det faktisk os, der stresser hende? Her har vi fjernet nogle indsatser igen (fokusgruppeinterview 1 med koordinatorer).

Her hersker der uklarhed om, hvilke instanser der har bolden på hvilke baner, og hvad det betyder for effektiviteten i indsatserne.

Altså, jeg har en familie – jeg ved ikke, om der er fjernet nogle indsatser, eller det bare er blevet klargjort, hvem der gør hvad … Der var sundhedsplejersken inde, der var to familiekonsulenter og også en støttekontaktperson. Og familiekonsulenten begyndte at lave familiens økonomi, og hvorfor var det ikke støttekontaktpersonen? Og skulle sundhedsplejersken, familiekonsulenter eller koordinatoren kontakte fx dagplejen? Der var en masse skuddermudder der … Nu har vi fået udpenslet, hvem der gør hvad, og der er kommet mere ro på det hele (fokusgruppeinterview 1 med koordinatorer).

Koordinering af indsatser og antallet af indsatser i familierne påvirkes af graden af tillid mellem koordinatoren og familien. Der viser sig behov for helt andre indsatser, når familierne bliver tilstrækkeligt trygge til at vise sårbarheder og fortælle mere ærligt om deres vanskeligheder.

Familierne er indstillet til FTBT, fordi de har flere komplekse udfordringer og mangler ressourcer til at håndtere dem på egen hånd. Som koordinator modtager vi ikke sagsakter fra den eller de visiterende myndigheder. Dette betyder reelt, at vi ikke har et forhåndskendskab til familierne. Vi bruger således de første besøg på at lære familien at kende. Derved giver vi dem mulighed for selv at beskrive deres familie og deres udfordringer, ligesom de får mulighed for at prioritere, hvilke udfordringer der bør kigges på først. Vi oplever, at familierne står overfor en knude af udfordringer, som alle er viklet ind i hinanden. Familierne har ofte mistet overblikket, og det kan derfor være svært for dem at se, hvor de skal begynde. Derfor starter vi ofte med de små og relativt ufarlige udfordringer, som er hurtige at afhjælpe, og derved bliver knuden over tid mindre. Når familien oplever, at de, med støtte, kan håndtere de små problemer, bliver modet og motivationen til at tage hul på de virkelige udfordringer større. Ved at tage fat 'i det små' giver det samtidig

familien en følelse af, at de har ressourcer til at kunne klare nogle ting. Det selvværd arbejdes der løbende på for på sigt at gøre dem til aktører i eget liv (statusnotat 3, s. 5).

Et resultat af projektet kunne forventeligt være, at det samlede antal indsatser reduceres som følge af bedre koordinering. Det er imidlertid ikke tilfældet, og det er der flere grunde til. Koordinatorernes arbejde i familierne er med til at skabe overensstemmelse mellem familiens ønsker, ressourcer og indsatser. Det kan i sig selv føre til såvel færre som flere indsatser, og det gælder også projektets fokus på øget tilknytning til arbejdsmarked, uddannelse og skolegang, trivsel og styrkelse af livsmestring. Derfor er en simpel optælling af indsatser ikke tilstrækkeligt til at kunne afgøre, om formålene med koordineringen er lykkedes. Det er nødvendigt at undersøge, om og hvordan indsatserne bidrager til opnåelse af projektets målsætninger, som er øget aktivitet med henblik på tilknytning/afklaring af forholdet til arbejdsmarked og uddannelse og trivselsfremmende indsatser for hele familien.

Af projektbeskrivelsen fremgår det, at Familiens Plan er tiltænkt en fremtrædende rolle som en metode til i fællesskab at planlægge og indsætte mål i familiernes udviklingsprocesser. Indholdet er 1) familiens håb og drømme for fremtiden, 2) kort- og langsigtede mål, 3) overblik over voksne og børn i familien, 4) familiens status kort beskrevet (hvad fungerer?), 5) professionelt og personligt netværk, 6) aftaler fra opfølgningsmøder og 7) overblik over indsatser (Jobcenter, Familieafdelingen og tiltag indenfor psykiatri og voksenhandicap). Arbejdet med Familiens Plan sker i dialogen mellem koordinator og familien, og justeringer deles med relevante samarbejdspartnere. Dokumentet Familiens Plan har været tænkt som et fælles it-baseret værktøj, hvor samarbejdspartnere dels kan bidrage med oplysninger, dels kan holde sig orienterede om tiltag og udvikling i familien.

En forudsætning for arbejdet er eksistensen af it-systemer, der kan ’tale’ sammen. Den mulighed har ikke foreligget, fordi forvaltninger arbejder i

forskellige systemer, som retssikkerhedsmæssigt ikke må dele information. Analysen viser, at det ikke er lykkedes at implementere Familiens Plan. Det skyldes flere forhold:

For det første har koordinatorerne i de afklarende dialoger med familierne anvendt netværkskort, som dækker nogle af fokuspunkterne i Familiens Plan.

For det andet har koordinatorerne sammen med familierne arbejdet med trivselsmålinger og self-efficacy-skemaer. Dette er blevet prioriteret for at få viden om progression ift. to af projektets hovedformål. Det kan ikke udelukkes, at denne prioritering er har medført et manglende fokus på netop udfyldelse af det skema, som hører til Familiens Plan.

For det tredje er der usikkerhed om ejerskabet til dokumentet. Koordinatorer anfører, at det har været svært at få samarbejdspartnere til aktivt at anvende Familiens Plan. Det kan skyldes, at koordinatorerne ikke har en myndighedsfunktion, og at de i deres arbejde ikke arbejder med handleplaner.

Det skal anføres, at afholdelse af opfølgningsmøder efter behov delvist har opfyldt behovet for at dels at dele oplysninger om familiernes problemer, dels at synliggøre for samarbejdspartnere, hvilke dele af opgaven der løses af hvem og med hvilke resultater. Afholdelsen af 300-400 opfølgningsmøder med dagsordener og referater har gjort, at behovet for sikre kontinuitet og koordinerede, sammenhængende indsatser i høj grad er blevet opfyldt, selvom det ikke er lykkedes at arbejde med Familiens Plan.

Det har dog ikke været omkostningsfrit at måtte opgive denne gennemgående metode. Først og fremmest bliver det langt vanskeligere at opgøre resultater af projektet i form af konkret målopfyldelse (kort- og langsigtede mål) i arbejdet med den enkelte familie, da denne viden nu er omdelt og fastholdt i referater fra opfølgningsmøder og i opgørelser af

trivselsmålinger, herunder udvikling af selvbestemmelse og evne til at tage ansvar for egne udfordringer. En anden omkostning er, at der ikke er etableret en fælles platform, som er tilgængelig for alle. En sådan ville forventeligt kunne styrke implementeringen af det tværfaglige samarbejde i et helhedsorienteret perspektiv.

5.6.5 Hvorfor skaber FTBT større effektiv sagsgang og sagsbehandling på tværs af forvaltninger?

Også mere effektive sagsgange og sagsbehandling er en del af delmål 5. For at opnå dette har der løbende i projektperioden været fokus på at skabe medejerskab til projektet blandt medarbejdere på alle niveauer i kommunen, hvor medejerskab og legitimitet af projektet har været italesat som vigtigt (interviews 1-2 med projektleder, interview med styregruppe, spørgeskemaundersøgelse). FTBT er som nævnt forankret i Center for Børn og Familier, mens projektets styregruppe (med repræsentation af Direktør for Børn og Kultur, Direktør for Social, Sundhed og Beskæftigelse, Stabschef, leder af Aktiv Indsats, leder af Visitation Social, chef for Skole og Dagtilbud, leder Familierådgivningen, controller, fondsrådgiver og projektleder, jf. bilag 2) har spillet en afgørende rolle i projektets legitimeringsstrategi.

Styregruppens ledelsesmæssige og faglige sammensætning har bidraget til opfyldelse gaf projektets mål ved løbende at komme med praksisnære forbedringsforslag og træffe beslutninger om justeringer. Her skal blot nævnes beslutningen om at udvide med en målgruppe 2.

Styregruppens tilknytning til og ledelseskraft på de velfærdsområder, der er involveret i FTBT, har vist sig effektiv, idet medarbejdere på alle niveauer er opmærksomme på projektet og udvikler et medejerskab. Det

kan fx ses ved, at opfølgningsmøder bliver omhyggeligt forberedt, alle møder til tiden og opfølgning på beslutninger bliver ført ud i livet. Styregruppens opbakning og muligheder for direkte kommunikation med alle velfærdsområderne har været vigtigt (interview 2 med projektleder).

Projektlederen er det andet ben i legitimeringsstrategien. Hendes opgave har været at formidle idéen bag og procedurer i FTBT til kommunale forvaltninger, kommunens skoler og dagtilbud og de mange forskellige tilbud, som er en del af velfærdssystemet. Data viser, at de fleste samarbejdspartnere har fået viden om FTBT gennem projektlederen. Data viser tillige, at legitimeringsstrategien er lykkedes, når vi ser på medarbejdernes oplevelse af den ledelsesmæssige opbakning til FTBT.

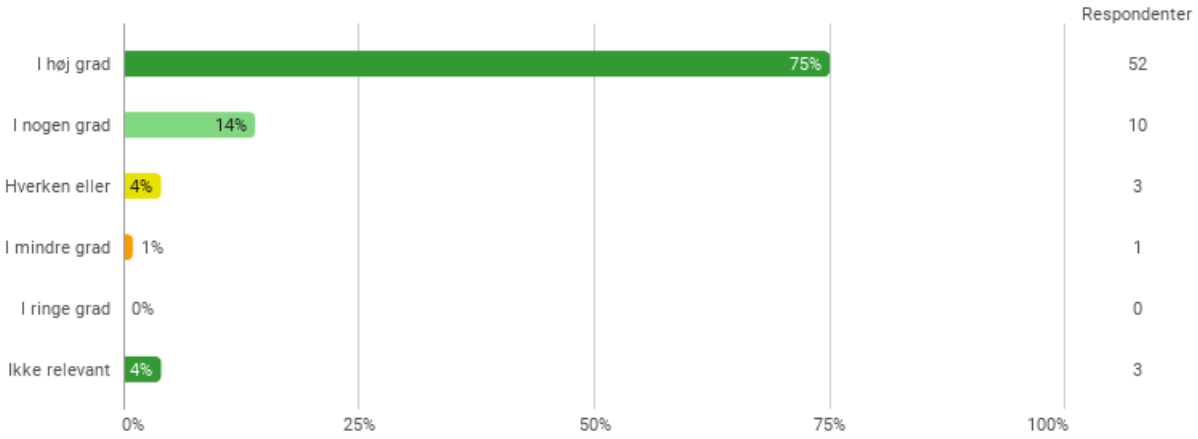

Tabel 31. I hvor høj grad vurderer du, at der har været ledelsesmæssig opbakning til din involvering i Familiens Trivsel – Barnets Trivsel? (N=69).

Afslutningsvis skal det nævnes, at Morsø Kommune er en lille kommune. Det betyder noget for opbakningen og implementeringen, da professionelle fra forvaltninger i løbet af projektperioden højst sandsynligt har været i kontakt med hinanden, fx i forbindelse med opfølgningsmøder og

kommunikation med koordinator eller med projektleder i konkrete, fælles anliggender. Koordinatorerne udtrykker styregruppens betydning for projektet således:

Hvis der ikke havde været en styregruppe, så tror jeg simpelthen ikke, alle forvaltningerne kommunalt havde været klar til bakke op om projektet. Det er jo, fordi de har fået ejerskab i det på en eller anden måde (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer).

Det er en virksom mekanisme til opnåelse af delmål 5 (ang. større effektiv sagsbehandling på tværs af forvaltningerne), at FTBT gennem styregruppen har understøttet FTBT og der kontinuerlig har fundet videndeling sted til samarbejdspartnere om formål med og arbejdsgange i FTBT.

5.6.6 Hvorfor er organiseringen af FTBT virksom?

I dette korte afsnit vil diskutere, om FTBT er et tilbud, som de beskrevne målgrupper alle kan få udbytte af – i form af øget trivsel, selvbestemmelse og tilknytning til arbejdsmarkedet. Vi vil også diskutere, hvordan sammenhængen mellem organiseringen af FTBT (med bl.a. ansættelse af koordinatorer og etablering af opfølgningsmøder som krumtap i opbygningen af det helhedsorienterede tværfaglige samarbejde) og de påviste resultater ang. progression i familien kan forstås. Vi vil først henvise til opsamlingen af virksomme mekanismer i afsnit 5.5.5, hvor den brede opbakning fra samarbejdspartnere gennem opbakning af styregruppen er fremhævet.

Koordinators tilstedeværelse og valg af metoder betyder, at familierne føler sig mødt og styrket på mange niveauer – også det personlige. Koordinator prioriterer som nævnt at bruge tid på hverdagssamtaler om børn, bekymringer, livshistorier, kæresteforhold, mad, interesser, og hvad der 'fylder' i hverdagen. I analysen af interviews med især enlige forsørgere går det igen, at netop den fortrolighed, der udvikles i samarbejdet med

koordinator, er en meget betydningsfuld forudsætning for, at forsørgeren kan komme til at vurdere sig selv mere positivt – og stille og roligt komme i bedre trivsel og udvikle mere tro på sig selv og egne evner. Koordinator har her en særlig rolle som sparringspartner ang. børnene. Koordinator hjælper desuden med koordinering og aflastning i form af færre møder, men også ved at foreslå og tage initiativ til tilførsel af ressourcer, fx praktisk støtte i hjemmet. Disse initiativer behandles på opfølgningsmøder, hvilket fører til større effektivitet og bæredygtige beslutninger, som træffes i det tværfaglige rum og med familiernes opbakning.

I den oprindelige målgruppe 1 er der en overvægt af familier med kun én forsørger. Her adskiller Morsø Kommune sig som tidligere nævnt ikke fra resten af landet, hvor enlige forsørgere også er relativt overrepræsenterede. Men hvorfor skelne mellem enlige forsørgere og familier med to voksne? Enlige forsørgere har i høj grad behov for sparring og vejledning, da ansvaret for omsorg, forsørgelse og opdragelse af barnet/børnene skal varetages i en situation, hvor et eller flere af børnene er kommet i mistrivsel eller af andre grunde er blevet en sag i Center for Børn og Familie. Dertil kommer, at eventuelle helbredsudfordringer hos mor (eller far) betyder, at familien som helhed er så presset med hensyn til ressourcer, at den ikke kan tage vare på de problemer, som den står med.

Enlige forsørgere og familier med to voksne i målgruppe 1 (med tunge, komplekse sociale problemer) har som påvist udbytte af FTBT. Men evalueringen viser også, at en tidsramme på et år ikke er tilstrækkeligt.

I målgruppe 1 befinder der sig familier med de tungeste sociale problemer og netop de tungeste sociale problemer bliver ikke løst med en indsatsperiode på et år. Således deltager 23 % af familierne i over 25 måneder, hvilket tyder på, at en helhedsorienteret tværfaglig indsats med det indhold,

der kendetegner FTBT, med fordel kan arbejde med mere fleksible tidsrammer.

Hvad angår beskæftigelse i målgruppen, så har 19 borgere rykket sig fra at være på offentlig ydelse til ingen ydelse at modtage – med en kønsfordeling på 8 kvinder og 11 mænd (se 5.2.1). Ser vi på de andre bevægelser, som handler om afklaring ift. arbejdsmarkedet, er flere kommet i et ressourceforløb/jobafklaring. Her er der sket en stigning fra 1 % til 5 % af borgerne. Der er sket et fald i antal deltagere på sygedagpenge (fra 17 % til 2 %), og lidt flere har fået tildelt flekslønntilskud (fra 7 % til 11 %). Det samlede antal på kontanthjælp og aktivering er samlet set uændret. Vi kan desværre ikke sætte tal på, hvor langt fra eller tæt på beskæftigelse – og dermed selvforsørgelse – de borgere er, som arbejder med arbejdsidentitet og modtager beskæftigelsesfremmende indsatser.

Hvad angår målgruppe 2, der består af familier i akut krise, så viser evalueringen, at de – med forebyggende, rettidige indsatser – kan hjælpes tilbage til bedre trivsel og til selv at tage ansvaret i eget liv. Evalueringen viser, at strukturen og indholdet i FTBT opfylder familiernes (i målgruppe 2) behov for hjælp, da hjælpen netop gives rettidigt og i et helhedsorienteret perspektiv – sammen med den håndholdte indsats, som koordinator yder.

Alle familier i målgruppen oplever progression gennem den støtte og hjælp, som de får gennem deltagelse i FTBT. Spørgsmålet er bare, hvor holdbare forandringerne er, når støtten fra koordinator og det tværfaglige samarbejde forsvinder: Hvor konsoliderede er den øgede trivsel og tilknytningen til arbejdsmarkedet?

I vores afsluttende telefoninterviews gives der netop udtryk for denne bekymring. Især fraværet af opfølgningsmøder giver anledning til stor bekymring. Denne bekymring deles også af koordinatorer, men vi kan ikke på baggrund af vores data sige noget om, hvor stort problemet er. Vi kan

blot henlede opmærksomheden på, at det måske er en god ide at holde fast i de strukturer, der er skabt i forbindelse med FTBT – også udover den periode, hvor familien deltager.

Der er også en gruppe familier, som er blevet visiteret til FTBT og siger ja tak til tilbuddet, men som ret hurtigt forlader tilbuddet igen. Det skyldes enten, at tilbuddet trækkes tilbage af FTBT, eller at familien trækker sig. Der er 10 familier, som efter kort tid forlader FTBT, heraf fraflytter 4 familier kommunen af forskellige årsager. I to tilfælde er der sket en fejlvurdering fra projektets side, da familien ikke ønskede eller ikke havde behov for en koordinator: I fire tilfælde er der tale om tillidsbrud eller forventninger til hinanden, som ikke opfyldes. I ét tilfælde er årsagen, at familien kommer med uærlige oplysninger. Dermed er der sket så stort et tillidsbrud, at samarbejdet ophører. I et andet tilfælde drejer det sig om en mor, som i en længere periode er ambivalent med hensyn til deltagelse og til sidst vælger at afbryde samarbejdet. I et tredje tilfælde er mor så syg, at hun ikke kan gå til møder og passe sine aftaler, hvilket fører til, at samarbejdet ophører. I et fjerde tilfælde har familien misforstået, hvad FTBT kan tilbyde og ikke kan tilbyde.

Kan vi så sige, at de familier, der af den ene eller anden grund afbryder forløbet, ikke tilhører målgruppen? Nej, formelt eller objektivt set tilhører disse familier målgruppen. Hvis familier ikke giver det at skabe et samarbejde med kommunen en chance, men derimod trækker på gamle erfaringer, hvor strategiske overvejelser om, hvordan man får flest midler ud af kommunen, forbliver intakte, så er et projekt som FTBT ikke det rigtige tilbud. En forudsætning for, at målene i tilbuddet kan nås, er netop frivillighed og et ønske fra familiernes side om udvikling. For at nå den del af målgruppen, som lever op til disse forudsætninger, skal der fortsat arbejdes med familiernes motivation i det ordinære system – som en slags

forberedelse af deltagelse i et helhedsorienteret tilbud, hvor der er høje forventninger til familierne om aktiv deltagelse.

Analyserne af interviews med koordinatorerne viser, at det socialpædagogiske og socialfaglige arbejde med familier, hvor en voksen har psykiatriske diagnoser såsom borderline eller bipolar lidelse, er særlig vanskeligt, da brudte aftaler og splitningsmekanismer forstyrrer opbygningen af bærende relationer. Dette kunne pege på behovet for, at koordinatorteamet udvides med sundhedsfaglige kompetencer.

6. Konklusion

Projektets mål var at skabe udvikling for både forældre og børn, hvad angår trivsel, selvbestemmelse og forældrenes/børns tilknytning til arbejde/uddannelse/skole gennem etablering af det helhedsorienterede tilbud i ny organisering med koordinering, tværfaglighed, effektive sagsgange, fleksibilitet og delt definitionsmagt. Projektets mål er omsat i fem delmål, som danner strukturen i konklusionen.

Det første delmål angår øget trivsel for hvert medlem i familien og i familien samlet set. Målet indeholder også progression af selvbestemmelse og evne til at tage ansvar i eget liv.

Trivsel hos voksne

Evalueringen viser, at målet med øget trivsel i nået, da trivselsmålingerne viser en generel stigning i trivsel for voksne i familien. Således har over 20 % opnået en trivsel, der ligger indenfor gennemsnittet, og 22 % færre borgere er ikke længere i risiko eller stor risiko for langvarig depression eller stress. Der er dog også 22 % af de voksne, der er i risiko for stress og depression.

WHO-5-trivselsmålingerne er suppleret med et spørgebatteri om trivsel og tilfredshed med projektet i forbindelse med udfyldelse af self-efficacy-målinger ved afslutning af deltagelse i projektet. 50 personer har besvaret dette spørgeskema. Her fordeler sig svarene sig på 50 %, der vurderer, at de trives bedre i hverdagen, og 48 % oplever svingende trivsel – med gode og dårlige dage. Dette peger på, at dagsformen eller det, som koordinatorerne kalder ’brændende platforme’ (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer), spiller en rolle for en stabil udvikling af trivsel, men også for

svarene på spørgsmålet om øget trivsel. Hvis man supplerer svarene i WHO-5 Trivselsindeks med svarene i spørgebatteriet (i forbindelse med afslutning af deltagelse i projektet med analyser af borgerinterviews), tyder det på, at familier ofte støder ind i nye kriser eller udfordringer.

Som eksempel kan nævnes hverdagsudfordringer, fx når en borger siger: ’Selv en elregning kan komme bag på mig’ (borgerinterview 5). Det kan være biler, der bryder sammen, eller parforhold, som opløses eller indgås. Der kan også være konflikter med en fraværende forælder, de voksnes egne forældre eller søskende, som fylder det hele. Disse eksempler viser, hvad det vil sige at være borger i en udsat position: Risikoen for at løbe ind i udfordringer, som ikke umiddelbart kan løses ved egen hjælp, er større her end i andre familier, netop fordi udgangspunktet typisk er en svag økonomi og få sociale ressourcer.

Trivsel hos børn

Vi kan med afsæt i et øjebliksbillede af 47 børns trivsel sige, at børnene er i trivsel på en række områder. Hvis dette sammenholdes med progressionsmåling for 8 børn (5.2.1), kan vi konkludere, at børns trivsel på udvalgte områder er øget i indsatsperioden. Det gælder ’vejen til skole’, ’tiden med mor’ og ’sovetid’. I spørgeskemaundersøgelsen (self-efficacy, 47 forældre) giver 62 % udtryk for, at de vurderer, at deres børn er kommet i trivsel i løbet af indsatsperioden, og analyserne af interviewene giver en viden om, hvad forældrene ser som barrierer for deres børn trivsel. Her kan fremhæves mobning, konflikter med skolen, konflikter med fraværende forældre og håndtering af sygdom. Vi kan ikke ud fra det samlede datagrundlag sige, at børns trivsel er øget i indsatsperioden. Men undersøgelsen indikerer øget trivsel og viser, hvilke temaer der måske er vigtige at have øje for i fremtiden.

Trivsel for alle familiens medlemmer

FTBT hviler på den grundantagelse, at familien er et system, hvor medlemmernes trivsel påvirker hinanden, hvilket bekræftes i forskningen (Villumsen, 2018). Dette kan bekræftes i vores undersøgelse, hvor vi dog ikke kan afgøre, om voksnes trivsel har forrang for børns trivsel eller omvendt. Dette er netop pointen med helhedssynet. Koordinatorerne fortæller i interviews, at opmærksomheden på de voksne i familien har prioritet i begyndelsesfasen; man tager her afsæt i devisen om, at de voksne først skal have iltmaske på, før de hjælper børnene.

Samlet set oplever familierne øget trivsel som familie – som en konsekvens af deltagelse i FTBT: 52 % har oplevet en øget trivsel for familien (jf. afsluttende spørgsmål som supplement i self-efficacy-måling 2). 42 % af de adspurgte vurderer, at der er perioder, hvor familien er i god trivsel, og andre perioder, hvor familien er i dårlig trivsel. Dette illustrerer, at de positive udviklinger ikke er konsoliderede, og at familier i udsatte positioner lever med mange risikofaktorer og 'brændende platforme'.

Øget selvbestemmelse og ansvar for egne udfordringer

Konkluderende kan man sige, at selvbestemmelse og evner til at tage ansvar i eget liv er blevet styrket for størstedelen af deltagernes vedkommende.

Øget trivsel og øget selvbestemmelse og evner til at tage ansvar i eget liv er to sider af samme sag. Vi kan ikke udlede, om trivsel kommer før øget selvbestemmelse eller omvendt. Både øget selvbestemmelse og bedre trivsel indebærer, at familierne ser lysere på deres fremtid, og at de voksne i højere grad føler, at de er i stand til at tage vare på sig selv og børnene i familien. Her hører tilknytning til arbejdsmarkedet også med til

billedet. Større tro på egne evner og kræfter fører ofte til større motivation for at leve et normalt liv med arbejde eller uddannelse. Dette kan vi se i interviews med familier, som går fra at ønske sig en efterlønsordning til at afslutte med et ønske om at opnå en tilknytning til arbejdsmarkedet, eller som går fra at være ufaglært til at tage en uddannelse.

Ikke alle familier får dog det forventede udbytte af deltagelsen med hensyn til styrkelse af selvbestemmelse og evner til at tage ansvar i eget liv. Her skal nævnes tre forhold, som ifølge vores analyser (familieinterviews, fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer, interview 1+2 med projektleder) har betydning herfor.

For det første er det, i de tilfælde, hvor det er lykkedes at skabe progression på alle parametre i familierne, også lykkedes at opbygge et tillidsfuldt forhold til koordinator og dermed et godt samarbejde til kommune og systemer. Når det omvendt er mislykkedes at skabe progression, har det ikke været muligt at etablere et godt samarbejde mellem koordinator og familie.

For det andet spiller tyngden af de sociale problemer, som familien lever med, en rolle. En måde, hvorpå man kan tale om tyngden, går ud på at tale om antallet og arten af risikofaktorer (Ottosen et al., 2018), som en familie lever med. Jo flere risikofaktorer, desto større tyngde. Her tyder evalueringen på, at familier med mange risikofaktorer har brug for længere tid til at kunne udvikle sig og tage mere ansvar.

For det tredje kan kognitive udfordringer og dårligt helbred udgøre en barriere. Så det er nok rimeligt at sige, at nogle af familierne – selvom alle nyder godt af at være en del af en helhedsorienterede indsats – ikke vil kunne arbejde sig frem til en situation, hvor de ikke har brug for offentlig hjælp.

En virksom mekanisme i opnåelse af delmål 1 (ang. trivsel) er koordinatorernes valg af socialfaglige og socialpædagogiske metoder i arbejdet med familien. Det drejer sig om anvendelse af netværkskort, 'skynd dig langsomt', empowerment, relationsopbygning, tillid, rollemodeller, motiverende samtaler og hverdagssamtaler. En anden virksom mekanisme er opbygning af beslutningsdygtige, helhedsorienterede og tværfaglige fora i form af systematiske opfølgningsmøder gennemført med metoder inspireret af Signs of Safety og LØFT.

Det andet delmål angår øget tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse. Det kan konkluderes, at tilknytning til arbejdsmarked/uddannelse og beskæftigelsesfremmende aktiviteter er steget – målt ud fra flere parametre. Borgere, der ikke længere modtager offentlige ydelser, er steget fra 13 til 25 i perioden. Disse borgere er nu selvforsørgende og har opnået tilknytning til arbejdsmarkedet. Spørgeskemaundersøgelsen til professionelle viser det samlet set, at deltagelse i FTBT i 'høj' eller 'nogen' grad vurderes at have en positiv indvirkning ift. de beskæftigelsesrettede indsatser (44 %) og ift. tilknytning til arbejdsmarked (41 %). Ift. uddannelsestilbud vurderer ca. en tredjedel (32 %), at deltagelse i FTBT i 'høj' eller 'nogen' grad har bidraget til øget tilknytning. Et anden parameter er fordeling af støtteindsatser ift. virksomhedsrettede indsatser, og her er det sket en stigning i virksomhedsrettede indsatser, så flere af borgerne i projektet er *på vej* ind på arbejdsmarked/uddannelse. Et tredje parameter drejer sig om at intensivere arbejdet med styrkelse af arbejdsidentitet, hvilket sker i et samarbejde mellem Jobcenter og koordinatorerne. Det kan skabe forudsætninger for, at familien kan realisere sine drømme om job og uddannelse. Det vil sige forudsætninger i form af mere overskud, trivsel, øgede kompetencer og motivation til at gøre noget ved egne problemer. Men også

koordinatorernes anerkendelse og personlige støtte til at komme videre er vigtige faktorer.

En virksom mekanisme i opnåelse af delmål 2 er den koordinerede, tværfaglige, afbalancerede (mellem hensyn til helheden i familien og den voksnes ressourcer) og målrettede indsats med fokus på tilknytning til arbejdsmarkedet/uddannelse/beskæftigelsesrettede aktiviteter i et tæt samarbejde med familien. En anden virksom mekanisme er øget opmærksomhed på 'vejen ud på arbejdsmarkedet' i form af koordinatorers og mentorers arbejde med arbejdsidentitet sammen med familien.

Det tredje delmål drejer sig om mindre skolefravær og øget tilknytning til dagtilbud. Hvad angår børns skolegang, så er der sket en betydelig forbedring. Det betyder, at antallet af børn med bekymrende eller meget bekymrende fravær er faldet, mens antallet af børn, der har et skolefravær indenfor det acceptable, er steget. Data fra spørgeskemaundersøgelsen til professionelle viser, at de professionelle samlet set vurderer, at FTBT har bidraget til øget tilknytning til såvel skole som dagtilbud. 60 % svarer således i 'høj' eller 'nogen' grad på spørgsmålet om tilknytning til skole, mens 50 % tilsvarende svarer i 'høj' eller 'nogen' grad på spørgsmålet om tilknytning til dagtilbud. Der er også sket en stigning i antallet af unge med fritidsjob og børn, som deltager i fritidsaktiviteter. Hvad angår øget tilknytning til dagtilbud, så kan vi ikke på baggrund af datagrundlaget udlede, om der er sket en styrkelse af tilknytning til dagtilbud. Det er dog et resultat af projektet, at et styrket samarbejde med dagtilbudsområdet med henblik på at udvikle et registreringssystem er undervejs, og det vil i fremtiden gøre det muligt at følge udviklingen.

En virksom mekanisme i opnåelse af delmål 3 er koordinatorernes samarbejde med skolen, sammen med familien, med fokus på et bedre skole-

hjem-samarbejde. En anden virksom mekanisme er anvendelse af understøttende metoder såsom praktisk hjælp til transport, etablering af hverdagsrutiner og tildeling af særlige specialskoletilbud. En tredje virksom mekanisme er det helhedsorienterede og tværfaglige blik på barnets udfordringer med at passe skolen. En fjerde mekanisme er fokus på barnets fritidsliv og muligheder for fritidsjob.

Det fjerde delmål drejer sig om udbygning af samarbejde med civilsamfund. Bestræbelserne på at skabe et større samarbejde mellem civilsamfundet og FTBT ikke er kommet så langt, som det var ønsket. Ifølge statusnotat 6 (Louise Bro Pedersen, nov. 2020) har projektet haft et konstruktivt forløb med Center for Frivilligt Socialt Arbejde, hvilket førte til samarbejde med de frivillige tilbud på Mors, som er målrettet borgere og familier i udsatte positioner. Samarbejdet har dog ikke kastet konkrete, systematiske og vedtagne samarbejder af sig, men bærer mere præg af ad-hoc-samarbejde, fx om fritidsjob til unge. Der er indledt et samarbejde med etablering af aftale med et lokalt it-firma, som sikrer brugte computere til de familier, som ikke selv har økonomiske ressourcer til at anskaffe sådanne til sig selv eller deres børn til skolebrug. Der har dog været iværksat en masse meningsfulde og anderledes aktiviteter, som er kommet målgruppen til gavn, herunder fx ’Mors spiser sammen’, juletræsfældning, tøjindsamling osv.

Det femte delmål drejer sig om fælles tværfaglige mål på tværs af forvaltninger, større fleksibilitet i indsatserne og mere effektiv sagsbehandling.

Fælles tværfaglige mål på tværs af forvaltninger

Der er sket en styrkelse af den relationelle koordinering, hvilket er et udtryk for, at det i FTBT er lykkedes de relevante samarbejdspartnere at bygge bro mellem egne og andres del af den fælles opgaveløsning. Udviklingen kan ses i form af gensidig respekt (og hvorvidt de forskellige faggrupper oplever at blive anerkendt af de øvrige for deres bidrag til den fælles opgaveløsning), hvilket fremgår af spørgeskemaundersøgelsen blandt aktive samarbejdspartnere i FTBT. Høj gensidig respekt øger ifølge teori om relationel koordinering (Gittel, 2009) chancen for, at partnerne tager input fra andre faggrupper alvorligt, opbygger en større fælles viden og bliver i stand til at kommunikere præcist og problemløsende. Der er tilfredshed med opfølgningsmødeformen lige fra forberedelse, gennemførelse og til opfølgning. Samtidig ses opfølgningsmøderne som krumtappen i opbyggelse af det tværfaglige samarbejde (spørgeskemaundersøgelse, fokusgruppeinterviews 1-2 med koordinatorer, interview 1+2 med projektleder). Der forgår også i stigende grad samarbejde mellem opfølgningsmøderne, især mellem koordinatorer og samarbejdspartnere.

Større fleksibilitet i indsatserne

Den større fleksibilitet viser sig ved, at man bruger en bred vifte af indsatser, og ved, at nye indsatser nemt kan bytte plads med gamle i og med de hurtige beslutningsprocesser på opfølgningsmøderne. Fleksibiliteten viser sig også i udviklingen af koordinatorernes forståelse af og definitioner af opgaven som koordinator. Bredden og dybden i opgaveløsningen har konsekvenser for, hvordan og hvorvidt man kan afgrænse familiernes udfordringer – og inddrage forskelligartede indsatstyper.

Mere effektiv sagsbehandling

Der har løbende i projektperioden været fokus at skabe medejerskab til projektet blandt medarbejdere på alle niveauer i kommunen, hvor medejerskab og legitimitet af projektet har været italesat som vigtigt (interviews 1-2 med projektleder, interview med styregruppe, spørgeskemaundersøgelse). FTBT er som nævnt forankret i Center for Børn og Familier, mens projektets styregruppe (med repræsentation af Direktør for Børn og Kultur, Direktør for social- og beskæftigelse, Stabschef, leder af Aktiv Indsats, leder af Visitation Social, chef for Skole og Dagtilbud, leder Familierådgivningen, controller, fondsrådgiver og projektleder (jf. bilag 2) har spillet en afgørende rolle i projektets legitimeringsstrategi.

Det er ikke lykkedes at implementere Familiens Plan som den platform, der var tiltænkt en rolle i effektiviseringen af sagsbehandlingen. Det skyldes flere forhold (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer, interview 2 med projektleder).

For det første har koordinatorerne i de afklarende dialoger med familierne anvendt netværkskort, som dækker nogle af fokuspunkterne i Familiens Plan, og de har dermed ført tankegangen fra Familiens plan ud i livet.

For det andet har koordinatorerne sammen med familierne arbejdet med trivselsmålinger og self-efficacy-skemaer. Dette er blevet prioriteret for at få viden om progression ift. to af projektets hovedformål. Det kan ikke udelukkes, at denne prioritering er gået ud over et fokus på netop udfyldelse af det skema, som hører til Familiens Plan.

For det tredje hersker der usikkerhed om ejerskabet til dokumentet. Koordinatorer anfører, at det har været svært at få samarbejdspartnere til aktivt at anvende Familiens Plan. Det kan skyldes, at koordinatorerne ikke har en myndighedsfunktion, og at de i deres arbejde derfor ikke arbejder med handleplaner (fokusgruppeinterview 2 med koordinatorer). Det skal

anføres, at afholdelse af opfølgningsmøder med faste intervaller delvist har opfyldt behovet for dels at dele oplysninger om familiernes problemer, dels at synliggøre for samarbejdspartnere, hvilke dele af opgaven der løses af hvem og med hvilke resultater. Afholdelsen af 300-400 opfølgningsmøder med dagsordener og referater har gjort, at behovet for sikre kontinuitet og koordinerede, sammenhængende indsatser i høj grad er blevet opfyldt, selvom det ikke er lykkedes at arbejde med Familiens Plan.

Den overordnede konklusion er, at det er lykkedes at skabe en ny, bæredygtig organisering med bred opbakning og med et positivt udbytte for de deltagende familier, relevante medarbejdere og institutioner i Morsø Kommune.

Der kan peges på flere *virksomme* mekanismer, som kan forklare udviklingen af en ny praksis. Her spiller de systematiske opfølgningsmøder en afgørende rolle, da erfaringer fra de ca. 400 afholdte opfølgningsmøder viser, at der her finder en udveksling af viden sted – om familien og dens aktuelle udfordringer. Dermed bliver det muligt for forvaltninger, institutioner og støttetilbud at træffe fælles beslutninger om næste skridt i familiens udvikling. Mødeformen, som vægter anerkendelse og en fremtidsorienteret systematik, har vist sig effektiv. Den udgør en vigtig platform for familierne, hvor de kan lære om egen involvering og om velfærdssystemet.

Det tværfaglige samarbejde foregår løbende mellem møderne og ved opfølgningsmøderne. Konklusionen er, at der i løbet af projektperioden er udviklet en høj grad af relationel koordinering og relationel koordineret praksis. Det drejer sig om styrkelse af det tværfaglige samarbejde ved hjælp af rettidig og præcis kommunikation, fælles mål i en fælles praksis og ikke mindst respekt for hinandens faglige områder. Denne respekt er en konsekvens af større kendskab til hinandens fagligheder og rammebetingelser. En indikator på, at det er lykkedes at etablere en ny,

helhedsorienteret tværfaglig praksis er, at samarbejdspartnerne vurderer, at deltagelse i FTBT hjælper dem til løsning af egne opgaver, men også til at vurdere, hvordan deltagelsen skaber forandringer og fremskridt i familierne.

Evalueringen viser dog også, at det tværfaglige samarbejde *mellem* møderne vil kunne styrkes i fremtiden, da nogle af samarbejdspartnerne vurderer (jf. spørgeskemaundersøgelsen), at der, i og med at koordinatorer er omdrejningspunktet, også er risiko for, at koordinatorer bliver en flaskehals, og at det tværfaglige samarbejde dermed vil fungere mindre effektivt.

6.1 Perspektivering og diskussion af evalueringens resultater

Som nævnt i indledningen er der i de senere år blevet gennemført en stribe projekter i danske kommuner. De har haft til formål at skabe progression i familier i udsatte positioner. Midlet har været at organisere velfærdsydelserne på en mere helhedsorienteret måde, samtidig med at borgernes stemme indgår som en væsentlig del af grundlaget for de professionelle beslutninger, der træffes om hjælp til familien.

Den følgende perspektivering baserer sig på evalueringer af helhedsorienterede praksisser fra en række kommuner indenfor de seneste år (Deloitte, 2017; Gjedde, 2018; Hjelmar et al., 2017; Hjelmar et al., 2020; Oxford Research, 2018; Villumsen, 2018).

Det er selvfølgelig svært at udnævne nogle af virkemidlerne som mere virksomme eller vigtigere for helheden end andre. Når dette er sagt – at alle virkemidler er vigtige for at komme i mål med vanskelige udviklingsprocesser i familier med komplekse udfordringer – så må det

understreges, at FTBT adskiller sig fra en del af de lignende kommunale projektet på fire afgørende punkter, som følger her.

Rammebetingelserne

Det første punkt er rammebetingelserne for koordinatorernes arbejde og møde med familierne. At koordinatorerne møder familierne med anerkendelse og ikke optræder fordømmende, forstærkes af, at koordinatorerne netop har fået tillidsopbygning som en vigtig del af deres arbejdsportefølje. Med andre ord: For at koordinatorerne kan møde familien i øjenhøjde, er det vigtigt, at de ikke er myndighedspersoner, der kan ’tage noget fra familierne’ eller ’give dem noget’. Derimod kan koordinatorerne – med en mangfoldighed af pædagogiske og socialfaglige metoder – møde familierne, hvor der er, og styrke koordineringen og helhedsindsatserne omkring dem.

Det faktum, at koordinatorerne ikke har en myndighedsfunktion, betyder også, at de ikke er underlagt en forvaltnings regelsæt, hvad angår krav til dokumentation, hvilke frigiver ressourcer til arbejdet med familien. I begyndelsen af projektperioden fik hver koordinator tildelt 6-8 familier, men det viste sig hurtigt, at hver koordinator kunne håndtere 12-13 familier. Det bundede i, at koordinatorerne ikke var underlagt faste procedurer og dokumentationskrav. For projektet som helhed betyder dette, at antagelsen om, at projektet gennem hele perioden ville kunne arbejde med 25 familier, ikke holdt stik: Der kunne arbejdes med i alt 73 familier. Så denne rammebetingelse ser ud til at være et yderst effektivt greb, som desuden skaber gode resultater, hvad angår progression i familierne.

Opbakning

Det andet punkt er den opbakning og det ejerskab til den helhedsorienterede tværfaglige indsats, der er blevet sikret gennem kontinuerlige og gentagne oplysningsaktiviteter, og som primært er udført af projektlederen – og bredt ud i kommunen. Her skal også fremhæves styregruppens arbejde med at skabe kort afstand – fra forvaltninger, institutioner og støttetilbud – til FTBT. At Morsø Kommune er en lille kommune, spiller ganske givet også en rolle for det vellykkede arbejde med at udbrede kendskabet og sikre opbakning til projektet.

Opfølgningsmøder

Det tredje punkt, som vi vil nævne her, er implementeringen af 'opfølgningsmøder' som et nyt samarbejdsforum. Møderne afholdes systematisk, både hvad angår indhold, form og mødesekvens. Det styrker det tværfaglige samarbejde, samtidig med at familierne får erfaringer med at deltage i egen sag med en selvstændig stemme.

Et tilbud

Det fjerde punkt, som vi vil fremhæve som noget særligt ved FTBT, er, at projektet er et tilbud. Det er ikke en indsats, som kan bevilges. Familierne i FTBT har alle aktivt taget stilling til, om de tror, at tilbuddet vil kunne hjælpe dem i deres aktuelle situation. De får på den måde erfaring med, at deres stemme er betydningsfuld lige fra begyndelsen.

7. Referencer

Andrew Turnell, S. E. (1999). *Sign of Safety - A solution and Safety Oiented Approach to Child Protection, Casework.*

Berg, L. S. (2016). Familien i fokus - et projekt om tværfaglighed og helhedsindsats. . I J. H. red.), *Tværprofessionelt samarbejde - om udsatte børn og unge (s. 225-255).* (s. 225-255). Turbine.

Brinkmann, S. (2010). *Det diagnotiserede liv.* Århus: Klim.

Dahl, K. M. (2007). *Udsatte børns fritid - et litteraturstudie.* København : Vive.

Deloitte. (2017). *Helhedsindsats for udsatte familier. Evaluering .* København: Styrelsen for Arbejdsmarked og rekruttering.

Ejrnæs, M., & Guldager, J. (2008). *Helhedssyn og forklaring.* København: Akademisk Forlag.

Gittel, J. (2009). *High Performance Health Care: Using the Power of Relationships to achieve Quality, Efficiency and Resilience.* New York: McGraw Hill.

Gjedde, C. A. (2018). Hvad slås børnene fra de udsatte familier med? Et portræt af 74 børn og unge fra projekt 'Familien i Fokus' . I A. M. (red.), *Helhedsorienteret socialt arbejde med udsatte familier* (s. 225-241). København: Akademisk Forlag .

Haslam, T., & Miller, T. (2017). *Forsknings- og evalueringdesign - Familiens Trivsel - Barnets trivsel .* Aalborg : UCN .

Hjelmar, O. r., & Bolvig, I. (2020). *Helhedsindsats for udsatte familier. Virkninger og erfaringer med indsats i Gladsaxe Kommune 2016-2019.* København : Vive.

Hjelmar, U., Pedersen, H. S., Bolvig, I., & Wulff, J. (2017). *Helhedsorienteret indsats for udsatte familier - Furesø Kommune.* København: KORA.

Johansen, A. (2011). Fattige børn . I J. G. Karen-Asta Bo, *Udsatte børn - et helhedsperspektiv* (s. 92-128). København: Akademi .

Kvello, Ø. (2013). *Børn i risiko.* København: Samfundslitteratur.

Laursen, E. (2019). Etik og aktionsforskning . I M. S. Sunesen, *Aktionsforskning indefra og udefra.* Dafolo.

LG-Insight. (2021). *Afdækkende mafteriale- og praksisstudier. Betydningen af udsatte unges fritidsjob - set i familieperspektiv.* København: LG - insight.

Lindqvist, G. (2004). Vygotsky, udvikling som læringsvilkår. I G. Lindqvist, *Pædagogisk Psykologi.* Århus: Klim.

Lisborg, B., & Rask, L. (2011). Et psykologisk perspektiv på børns mistrivsel . I J. G. Karen -Asta Bro, *Udsatte børn - et helhedsperspektiv* (s. 60-90). København: Akademisk Forlag .

Madsen, B. S. (1993). Dialogiske hjælpesamtaler. I Ahlgren, *Kommunikationsspor i socialpædagogik.* København: Socialpædagogisk Højskole.

MikMeyer, N., & Villadsen, K. (2007). *Magtens former. Sociologisk perspektiver på statens møde med borgeren.* København: Hans Reitzel.

Miller, T. (2017). Børneperspektivet:At involvere børn i forskning og i hverdagsbeslutninger. I T. E. red.), *Empiriske undersøgelser og metodiske greb. En grundbog til de pædagogiske professionsuddannelser* (s. 255-279). København: Hans Reitzel.

Miller, T., & Haslam, T. (2018). *Famillens Trivel- Barnets Trivsel Forskningsnotat 1.* Aalborg: UCN.

Morsø. (2017). Familiens Trivsel - Barnets Trivsel - projekt ansøgning. Morsø: Morsø.

Møller, M. (2016). *Forebyggelse og bekymring i professioenl praksis.* København: Hans Reitzel .

Nissen, M. A., & Harder, M. (2018). Helhedsorienteret arbejde med udsatte familier. I A. M. (red.), *Helhedsorienteret socialt arbejde med udsatte familier* (s. 21-40). København: Akademisk Forlag.

Ottosen, M. H., Andreasen, A. G., Dahl, K. m., Hestbæk, A.-D., Lausten, M., & Rayce, S. B. (2018). *Børn og unge i Danmark - velfærd og trivsel 2018.* København: Vive.

Pedersen, L. (2017). *Familiens Trivesel - Barnets Trivsel.* Nykøning Mors: Morsø Kommune.

Pedersen, L. (2017). *Projektbeskrivelse Familiens Trivsel - Barnets Trivsel.*

Pedersen, L. B. (2020). *Statusnotat 6.* Nykøbing Mors : Morsø Kommune.

Peter de Jong, I. K. (2006). *Løsningsfokuserede Samtaler .* København: Hans Reitzel .

Pihl, M. D., & Blicker, S. P. (14. April 2017). Fattigdom og forældres jobsituation har stpr betydning for børns chancer. *Arbejdernes Erhversråd*.

Rasmussen, K. (2017). Det foto- eliciterede interview. I J. K. red.), *Interview med børn* (s. 109-125). Købvenhavn: Hans Reitzel.

Ravn, R. (2020). Realistisk Evaluering. Et supplement eller et alternativ til effektevaluering? *Metode og Forskningsdesign nr. 3*, s. 1-22.

Research, O. (2016). *Evaluering af helhedsindsats for familier. Lolland Kommnune.* København: Oxford Research .

Research, O. (2018). *Evaluering af ' Sammen om Familien - en helhedsorienteret indsats for familier i Rødovre Kommune.* København: Oxford Research.

Siraj, I. (2014). *Social Class and Educational Inequality .* Cambrigde: Cambridge .

Villumsen, A. M. (2018 b). *Helhedsorienteret socialt arbejde med udsatte familier.* Århus: Akademisk forlag.

Villumsen, A. M. (2018). *Helhedsorienteret social arbejde med udsatte familier.* Århus: Akademisk forlag.

Warming, H. (2011). *Børneperspektiver - børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde.* København: Akademisk Forlag .

Warming, H., & Christensen, M. (2016). *Tillid i socialt og pædgogisk arbejde med børn og unge.* København: Akademisk Forlag.

Aarup, K. (2014). *Forebyggelse som alternativ til anbringelse af børn og unge.* København : Socialstyrelsen .

8. Bilag 1: Datakilder og metoder i analysen af erfaringer fra Morsø Kommune

8.1 Anvendt kvalitativ metode

Evalueringen bygger på interviews og observationer af indsatserne i praksis. Der er indsamlet viden om koordinatorernes arbejde i praksis, tværfagligt samarbejde i kommunen og familiernes erfaringer med og udbytte af indsatsen. Den kvalitative del af evalueringen giver en dybdegående indsigt i tilbuddets målgrupper, deres komplekse udfordringer, tilbuddets metoder samt tilgange og viden om projektets legitimeringsstrategi i praksis. Den giver ikke mindst indsigt i det udbytte – ift. delmålene, som familierne selv anser som vigtigt.

Generelt giver de kvalitative data således viden om oplevede virkninger i familierne, blandt medarbejdere og i ledelsen af projektet.

Interviews og observationer er foretaget i første og sidste del af projektperioden, da vi da også har opnået viden om justeringer og læring i projektperioden.

8.1.1 Viden om familien

Individuelle interviews

Vi foretog 15 dybdegående interviews med familier, som har deltaget i FTBT. Ved udvælgelsen af familier til interviews har vi tilstræbt repræsentation af forskellige familietyper, hvad angår civilstand og kompleksitet i sociale udfordringer, for at skabe en viden, der matcher bredden og diversiteten i tilbuddet. Således er 7 af familierne kernefamilier eller sammenbragte familie, hvor både mor og far deltog i 6 af dem, mens kun mor deltog i den ene af dem. Blandt enlige forsørgere deltog der også 7 familier,

hvoraf der var 2 enlige fædre. Endelig havde vi et interview med en familie fra målgruppe 2, og her deltog både mor og far. Vi har bevidst valgt at få repræsenteret de forskellige familietyper og at få repræsentanter med fra både projektets første år og sidste år – for at kunne undersøge eventuelle justeringer af projektet.

Disse interviews udgør en vigtig kilde til viden i denne evaluering, da familierne her fik mulighed for at fortælle deres livshistorie og oplevelser i forbindelse med at være en del af tilbuddet. De individuelle interviews (af 60-90 minutters varighed) blev foretaget under hensyntagen til familiernes ønsker, hvad angik tid og sted. Vi foretog således interviews i hjemmene og i lokaler i Det Gamle Rådhus, hvor projektet havde til huse. Da der er tale om en sårbar borgergruppe, gjorde vi det muligt, gennem afholdelse af Trivselsværkstederne, for familierne først at møde os og høre vores intentioner med interviewene. På den baggrund kunne de tage stilling til, om de ville deltage i et interview. Koordinatorerne fulgte op og introducerede muligheden for de familier, som ikke deltog i Trivselsværkstedet, og vi udvalgte i fællesskab nogle familier blandt dem, som stillede sig til rådighed. Ligeledes havde vi – som forberedelse – en samtale med familiens koordinator for at sikre os, at vi kunne tage etiske hensyn til særlige opmærksomhedspunkter, aktuelle 'brændende platforme' i familien eller lignende. Alle familierne blev lovet fuld fortrolighed. Det skete af hensyn til dem, men også for at sikre os, så vidt muligt, at de ville fortælle ærligt og åbent om deres livssituation, deltagelse i tilbuddet, koordinators arbejde, deres børns udfordringer og deres drømme om fremtiden. Interviewene blev optaget og efterfølgende transskriberet.

Analyser af interviews

De transskriberede interviews blev analyseret ved hjælp af koder, som er dannet med afsæt i litteraturen om helhedsorienteret socialt arbejde og i projektets beskrivelse af projektets fire delmål, hvad angår progression i familierne. Vi har desuden arbejdet med afsæt i *tre pejlemærker*, hvoraf *det første* er de udsagn, der er generelle – altså forekommer i stort omfang. Her ræsonnerer vi, at netop disse udsagn har eksemplarisk værdi som et generelt træk ved tilbuddet. *Det andet* pejlemærke er udsagn, som særligt klart eller entydigt forholder sig positivt eller negativt til oplevelsen af at være en del af tilbuddet. Disse udsagn er interessante, da de potentielt indeholder elementer, som kan skabe læring om målgruppen, om professionelles arbejde og om organiseringen af tilbuddet om deltagelse i helhedsorienterede tilbud af denne art. *Det tredje* pejlemærke handler om det uventede, hvor familien fortæller om forhold i tilbuddet, som hverken var forventede – set ud fra projektbeskrivelsen – eller formidlet til os i interviews, til koordinatorer eller projektleder. Disse overraskende udsagn repræsenterer for os uforudsete sidegevinster. De er vigtige, da de måske kan danne baggrund for læring om FTBT og dermed om andre lignende helhedsorienterede tilbud.

Temaer i interviews

- Fakta om familien (familiemedlemmer, bolig, uddannelse/arbejde)
- Situationen i familien (herunder beskrivelse af udfordringer for børn, voksne, parforholdet, helbred, netværk og aktuel situation ift. arbejdsmarked/uddannelse)
- Begrundelser (hvorfor familien har sagt ja tak til at deltage i FTBT og erfaringer med at modtage offentlig hjælp)
- Beskrivelse af koordinators hjælp (ift. familiens udfordringer i praksis)
- Erfaringer med koordinator (herunder udredning, planlægning, koordinering, deltagelse i opfølgningsmøder og opbygning af relationer)
- Familiens ønsker for fremtiden (for voksne og børn – og de voksnes rolle heri).

Telefoninterviews efter afslutning

Vi har gennemført 12 telefoninterviews (af 30-45 minutters varighed) med familier ca. 3 måneder efter et afsluttet forløb (6 familiers forløb har været afsluttet i 2-6 måneder på interviewtidspunktet, én har lige afsluttet, og 5 er stadig en del af forløbet, men tæt på at skulle afsluttes). Dette skete for at kunne imødegå den metodiske udfordring, som ligger i kun at basere viden på samtaler undervejs, da begejstring (eller det modsatte) for projektet kan farve disse samtaler. For at kompensere for dette valgte vi telefoninterviews med fokus på mere overordnede vurderinger af indhold og resultater, efter at projektet var kommet lidt på afstand.

Udvælgelsen af familier til telefoninterviews er foretaget efter tilfældighedsprincippet, da deres funktion som videnskilde i evalueringen er af kompenserende art – og for at bekræfte fund i personlige interviews. Telefoninterviewene fordeler sig på såvel enlige som par.

Temaer i telefoninterviews

- Fakta om perioden for deltagelse i FTBT og navn på koordinator
- Årsag til tilmelding (Hvad fik dig til at tilmelde dig?)
- Ændringer i situation (Er der noget i din situation, der har ændret sig? Hvad, hvordan og hvorfor?
- Andre tiltag (Hvad har Jobcenter eller andre instanser tilbudt af konkrete tiltag, fx praktikker, virksomhedsbesøg, ressourceforløb, uddannelse? Og er der indsatser, der er forsvundet som konsekvens af FTBT?)
- Nye muligheder (Hvad har FTBT givet dig og dine børn af nye muligheder?)
- Syn på fremtiden (Fortæl lidt om, hvor du ser din familie om tre-fem år).

Telefoninterviewene er blevet transskriberet og dernæst kodet med afsæt i litteratur om helhedsorienteret socialt arbejde og om projektets fire delmål, hvad angår progression i familien. Telefoninterviewene giver mulighed for

at anlægge et før-og-efter-perspektiv, men de giver samtidig et indblik i, hvad deltagere ser som virksomme mekanismer, og hvad deltagelsen har givet familien af strategier med hensyn til styrkelse af selvbestemmelse og ansvar for egne udfordringer.

8.1.2 Viden om børn i familien

Individuelle interviews

Vi har foretaget 5 interviews med børn i alderen 8-16 år, hvor familien har et forløb i FTBT. Formålet med børneinterviewene har været at give børnene i FTBT en selvstændig stemme, som kan skabe viden om, hvordan hverdagen og forestillinger om positive og negative situationer og hændelser ser ud i et børneperspektiv. Med andre ord har børneinterviewene kun knyttet an til projektets formål med at skabe øget trivsel i familierne, da omorganiseringer af offentlig hjælp til familien vurderes at ligge udenfor et barns verdensbillede. Interviewene har været tilrettelagt som billedliciterede samtaler, der tager højde for, at børn har behov for konkrete ting at forholde sig til (Rasmussen, 2017).

Interviewene (af 20-60 minutters varighed) blev foretaget på børnenes værelser. Udvælgelsen af børn til interviews skete ud fra samme kriterier som for voksne, dog med et udstrakt hensyn til vurderinger af, om børnene kunne magte en interviewsituation og ville stille op frivilligt. Forældrene havde forinden givet samtykke og forberedt barnet på samtalen.

Når vi ikke har foretaget flere børneinterviews, skyldes det, at vi stødte ind i store vanskeligheder med at rekruttere børn til interviews. Det beroede på nogle forældres vurdering; om børnene havde lyst til at deltage.

Børneinterviewene er transskriberet, og børnenes udvalgte billeder eller legetøj er fastholdt som fotos. Interviewene er blevet kodet med afsæt i litteratur om børns trivsel i hverdagen (Gjedde, 2018), som bl.a. lægger vægt på deltagelsesmuligheder i fællesskaber (herunder skole og fritid), struktur i hverdagen, pligter, autonomi og ønsker til forandringer og fremtid.

Temaer i børneinterviews

- Steder, du er glad for være
- Ting, du godt kan lide at lave
- Steder eller ting, du ikke bryder sig så meget om
- Hvem der bestemmer og blander sig i ting, du laver
- Ønsker for nærmeste fremtid, og hvad du kunne tænke dig var anderledes
- Nye aktiviteter – om du er begyndt på nye aktiviteter (fx at have en voksenven eller en fritidsinteresse), siden familien begyndte i FTBT (eksempelvis efter jul, efter sommerferie eller lignende).

Børneperspektiv 2

Som en tredje metode til at skabe viden om børns trivsel og udfordringer har vi benyttet os af den viden, som forældre formidler i de personlige interviews (se temaer for dem nedenfor). I litteraturen benævnes denne type viden 'børneperspektiv 2'. Det angiver, at der er tale om andenhåndsoplysninger (Warming, 2011; Miller, 2017). Vi har kodet de individuelle interviews i en runde 2 med afsæt i litteratur om børns udvikling og trivsel – og med afsæt i relationers betydning (mellem barn og forældre) for barnets udviklingsmuligheder.

Vi er i analyserne optagede af, hvordan familierne ser på deres børns styrker og udfordringer, og hvordan de ser på sammenhænge mellem familiens trivsel og barnets trivsel. Vi er også optagede af, hvordan familier

fremstiller håb og drømme på deres børns vegne, da motivation til forandringer henter energi heri.

To relevante temaer i de personlige interviews

- Situationen i familien (beskrivelse af udfordringer for børn, voksne, parforholdet, helbred, netværk og den aktuelle situation ift. arbejdsmarked/uddannelse)
- Ønsker for fremtiden (hvilke ønsker familien har for fremtiden, for sig selv og børnene – og egen rolle heri).

8.1.3 Viden om medarbejderes roller og opgaver

Fokusgruppeinterviews med koordinatorer

Vi har foretaget to fokusgruppeinterviews med koordinatorerne. Første gang i projektets begyndelsesfase og anden gang i juni 2020. Begge interviews var af 2 timers varighed. På den måde har vi fået mulighed for at identificere eventuelle progressioner i opgaveløsning. Vi har valgt fokusgruppeinterviews, da vi ønskede at skabe en situation, hvor koordinatorernes forskellige professionsfagligheder og erfaringer med implementering af tilbuddet kunne skabe åbne refleksioner i gruppen – som en del af interviewet.

I fokusgruppeinterview 1 har vi ønsket at få et indblik i koordinatorernes møde med de meget forskellige udfordringer, som de møder i målgruppen. Derfor indeholder en del af interviewet narrativer om konkrete eksempler herpå. Interviewene giver også indblik i metodiske valg i forbindelse med opbygning af tillidsfulde relationer, kortlægning, koordinering og løsninger af familiernes udfordringer – med involvering af familiens synspunkter og

problemidentifikation. Der er her et særligt fokus på Familiens Plan, som i projektbeskrivelsen er tiltænkt en væsentlig funktion i etableringen af det tværfaglige samarbejde i kommunen (herunder opfølgningsmødernes funktion, tilrettelæggelse og gennemførelse). Det leder frem til formålet: at skabe viden om koordinatorernes rolle i implementeringsfasen. De er spydspidser i den nye organisering – i og med dannelsen af relationel koordinering og samarbejde mellem afdelinger, enheder og institutioner i kommunalt regi og regionale tilbud såsom psykiatri og andre sundhedsmyndigheder.

I fokusgruppeinterview 2 gentages de nævnte opmærksomhedspunkter, men dertil føjes et fokus til virksomhedsperspektivet og til koordinatorernes vurdering af, hvilke mekanismer de ser som virksomme i familierne: Det drejer sig om et fokus på større ansvar i eget liv, og hvordan familiens trivsel er blevet påvirket af deltagelse i tilbuddet. Herunder er der også fokus på, hvilke barrierer og vanskeligheder koordinatorerne ser ift. at opfylde tilbuddets forskellige delmål.

Interviewene er blevet transskriberet og efterfølgende analyseret ved hjælp af koder, der er dannet med afsæt i litteraturen om helhedsorienteret socialt arbejde og i projektets beskrivelse af indsatselementer og formål. Vi er i analyserne optagede af at fange kompleksiteten i koordinatorernes arbejde. Det gælder både i samarbejdet med familierne, i opbygningen af nye strukturer i den helhedsorienterede indsats og med hensyn til det faglige fællesskab mellem koordinatorer (og projektleder): Hvordan bidrager det til kvalificering af opgaveløsningen?

Dertil er der føjet en opmærksomhed på koordinatorernes beskrivelse af målgruppe 1 og 2 med det formål at kunne tilføje ny viden om, hvad der virker for hvilke typer af udfordringer, som i familierne står i – og ikke mindst: Hvad virker ikke, når man står overfor bestemte typer af

udfordringer? Endelig er der fokus på at få viden om, hvordan præmisserne for koordinatorernes arbejde (fx at de ingen myndighed har) tillægges betydning af koordinatorerne.

Temaer (fokusområder) i fokusgruppeinterviews

- Rollen (Hvad omfatter rollen som koordinator ift. familierne? Hvad omfatter rollen som koordinator ift. etablering af helhedsorienteret og tværfagligt socialt arbejde?)
- Målgruppen (Hvordan beskrives målgruppen og progression mht. målgruppens udfordringer?)
- FTBT som indsats (Hvad betyder det konkret, at FTBT både er en social og en beskæftigelsesmæssig indsats? Hvad er styrker og svagheder i den forbindelse?)
- Mekanismer i FTBT (Hvilke mekanismer i FTBT vurderer koordinatorerne som værende de vigtigste og mest virksomme?).

Observationer af opfølgningsmøder

Vi har foretaget 8 observationer af opfølgningsmøder (4 i efteråret 2018 og 4 i 2020). I udvælgelsen af observationerne har vi forsøgt at være til stede ved opfølgningsmøder med familier, som vi allerede havde foretaget personlige interviews med, da de så allerede havde mødt os (der var således en etisk begrundelse herfor). Når man observerer ad to omgange, bliver det muligt at følge en progression i form, indhold og gennemførelse af opfølgningsmøderne. Det gælder især koordinatorernes rolle som mødeledere, familiens stemme på møderne, deltagelsesmulighederne for inviterede fagprofessionelle – og mødernes beslutningskraft. Observationerne fungerer i det samlede evalueringsdesign som validering af både familiernes, koordinatorernes og andre fagprofessionelles udsagn om styrker og svagheder ved opfølgningsmøder.

Opfølgningsmøderne er fastholdt i observationsnoter og analyseret med afsæt i viden om mødeformens inspirationsgrundlag, løsningsfokuserede

samtaler og Signs of Safety. Vi er i analysen optagede af fordeling af taletid, mødeledelse og stemning under møderne.

Temaer i observationer

- Fagprofessioner ved opfølgningsmøder (hvem er repræsenteret?)
- Registrering af taletid for hver deltager
- Beslutninger (hvordan træffes der beslutninger – og hvilke?)
- Mødeledelse.

Individuelle interviews med projektleder

Vi har foretaget interviews med projektlederen i foråret 2018 og igen i efteråret 2020 (begge af 1 times varighed) for dels at kunne følge udviklingen i projektlederens opfattelse af implementering af tilbuddet, dels at kunne følge dennes vurderinger af styrker og svagheder i implementeringsprocesserne. I interview 1 er vi optagede af at få viden om status med hensyn til etablering af projektet, ansættelser, lokalitet og tilrettelæggelse af implementeringsprocessen. Vi ønsker at belyse metodevalg, fx Familiens Plan, Motiverende samtaler, Sammenhængscirklen og Progressionskortet. De er alle omtalt i projektbeskrivelsen.

I interview 1 er vi også optagede af at få viden om projektets legitimeringsstrategi, og hvordan arbejdet med at sikre bred opbakning og at udbrede kendskabet til FTBT gribes an i den forbindelse – herunder styregruppens rolle og ledelseskraft i projektet. Vi er desuden optagede af beskrivelser af koordinatorernes rolle og beskrivelser af målgruppen.

I interview 2 har vi i tillæg fokus på udvikling af visitationspraksis, herunder inklusion af målgruppe 2 i FTBT, og på virksomhedsperspektivet: FTBT er både et socialt og et beskæftigelsesfremmende initiativ. Vi har også

ønsket at få projektlederens vurderinger af, hvilke greb og præmisser i projektet hun anser for at være særligt vigtige – herunder overordnede refleksioner over styrker og svagheder i den helhedsorienterede indsats ift. at ramme målgruppens behov og organiseringen af projektet.

Interviewene er transskriberet og dernæst kodet med afsæt i viden om projektledelse i tilsvarende helhedsorienterede projekter og med afsæt i projektets formål og indsatser. Vi er i analysen optagede af at fange kompleksiteten i projektlederens rolle og opgave. Projektlederen giver løbende FTBT-projektet retning og indhold; hun står i spidsen for justeringer og holder samtidig fast i projektets organisering, metodevalg, formål og mål. Analysen har også fokus på, hvilken rolle projektlederen indtager ift. at skabe legitimitet for FTBT bredt set (ift. at realisere projektets mål med at understøtte et paradigmeskifte fra egne sager til fælles sager gennem etablering af nye organiseringsformer for velfærdsydelser).

Temaer i interviews med projektleder

- Projektlederens beskrivelse af målgrupperne
- Organisering og legitimering af FTBT
- Refleksioner over valget af socialfaglige metoder (herunder opfølgningsmøder)
- Beskrivelse og udvikling af koordinatorernes opgaver
- Refleksioner over virksomme mekanismer i FTBT.

Fokusgruppeinterview med styregruppe

Der er foretaget et fokusgruppeinterview (af 1 times varighed) med styregruppen i august 2020. Formålet med interviewet var at få indsigt i, hvordan styregruppen har arbejdet med løbende at udøve ledelse i projektet – med hensyn til opnåelse af projektets mål og formål. Her indgik refleksioner over eventuelle barrierer for opnåelse af projektets mål og formål.

Interviewet foregik ved, at der blev taget en runde, hvor hver repræsenteret afdeling, institution eller enhed kom med udsagn om initiativer indenfor deres egne ansvarsområder. Formålet var at forankre projektet, at tale om hvad der havde været udfordrende og at komme med forslag til forbedringer i fremtiden. Vi var også optagede af at få viden om, hvordan de repræsenterede forvaltninger, institutioner og enheder vurderer udbyttet af FTBT – med henblik på løsning af målgruppens udfordringer, øget trivsel og en vurdering af nyorganiseringens betydning for udbyttet.

Interviewet er transskriberet og dernæst kodet med afsæt i viden om helhedsorienterede projekter og legitimeringsstrategiers betydning for implementeringsprocesser. Vi er i analysen optagede af at finde forskelle i strategier og i vurderinger: Hvad har været svært i forvaltninger, institutioner og enheder med hensyn til at skabe opbakning til projektet gennem ledelseskraft? Dette kan have betydning for opnåelse af projektets ambition om at etablere et tværfagligt forum, der arbejder helhedsorienteret. I analysen har vi også fokus på forskelle i vurderinger af virksomme mekanismer i projektet, både hvad angår progression i familierne og progression i organiseringen af de helhedsorienterede og tværfaglige sociale og beskæftigelsesmæssige indsatser.

Temaer i fokusgruppeinterview med styregruppen

- Forankring og legitimering (Hvordan har du i dit område arbejdet med forankring og legitimering?)
- Refleksioner over udfordringer og succes i etableringen af det tværfaglige samarbejde (herunder opfølgningsmøder)
- Refleksioner over udbytte af projektet og virksomme mekanismer.

8.2 Anvendte kvantitative metoder

Evalueringen bygger på forskellige kvantitative data, som kan belyse og dokumentere virkninger af FTBT. Da tilbuddets ambition på én og samme tid er at skabe udvikling i familierne, hvad angår forsørgelsesgrundlag og beskæftigelsessituation, og øge trivsel i familierne, har det været nødvendigt – udover at anvende kommunale registreringer af forsørgelsesgrundlag og tilknytning til arbejdsmarked – at udvikle konkrete (trivselsfremmende/behandlingsorienterede) indsatser overfor børn og voksne i familierne.

Registreringerne er foretaget ved projektets opstart 1. januar 2018 og ved opgørelsesdato 31. august 2020. Vi kan derfor belyse udviklingen i familierne via målinger i et før- og efterperspektiv, og på den baggrund kan vi, med involvering af kvalitative data, vurdere udviklingen i og virkninger af projektet. For at få mere viden om målgruppen anvendes der registreringer af visitation til projektet med angivelse af kendetegn ved familien: antal børn, særbørn, fællesbørn, alder, køn, civilstand, forsørgelsesgrundlag og visiterende myndigheder.

Morsø Kommunes registreringer

- Visitationsgrundlag
- Forsørgelsesgrundlag
- Deltagende familier
- Periode for familiens deltagelse
- Antal afbrudte forløb
- Beskæftigelse, uddannelse og beskæftigelsesfremmende initiativer
- Skolefravær
- Indsatser overfor børn i familierne
- Indsatser overfor familien

- Fritidsaktiviteter
- Fritidsarbejde.

Registreringer af skolefravær, deltagelse i fritidsaktiviteter eller opnåelse af fritidsjob fungerer som indikatorer på bedre børnetrivsel. Analyserne af kvantitative data, der er indhentet gennem kommunale registreringer, vil sammen med kvalitative data indgå i tematiserede analyser, hvis formål er at belyse virkninger og læring ift. projektets ambitioner.

Samarbejdspartnere og spørgeskemaundersøgelse

Vi har i efteråret 2020 udsendt et spørgeskema til centrale samarbejdspartnere i FTBT. Det vil sige til medarbejdere fra Center for Børn og Unge, PPR, Sundhedsplejen, Jobcenter, Visitation Social, offentlige folkeskoler og dagtilbud. Formålet med spørgeskemaet har været at få indblik i, hvordan samarbejdspartnerne vurderer udbyttet af deltagelse i FTBT – set ift. at løfte egne opgaver og styrke familiernes trivsel og selvbestemmelse. Her er deltagelse i opfølgningsmøder en hjørnesten, og det er involvering af familier også – ift. afgrænsning af problemer og forslag til løsninger. Der spørges også ind til samarbejdet mellem opfølgningsmøderne og til vurderinger af, hvorvidt projektets ambition om et paradigmeskifte er opnået.

Vi har i et af spørgebatterierne lade os inspirere af Jody Hoffer Gittels begreb ’relationel koordinering’ (Gittel, 2009). Af Gittels forskning fremgår det, at en høj grad af relationel koordinering fører til mere arbejdsglæde, højere effektivitet og bedre kvalitet i opgaveløsningen. Relationel koordinering drejer sig om koordinering af samarbejdet mellem forskellige fagprofessionelle, og den måles ved hjælp af graden af fælles mål, graden af gensidig respekt og graden af delt viden. Gradueringer opstår, når der samtidig sker en vurdering af kommunikationen mellem faggrupperne; den kan være tilstrækkeligt hyppig,

rettidig, præcis og problemløsende. Hver faggruppe scorer således ift. ovenstående parametre, og på baggrund heraf fremkommer en score, der viser graden af relationel koordinering. Når det skal vurderes, hvor stæk den relationelle koordinering er, skelnes der mellem, om det er 'within workgroups', 'between workgroups' eller 'between organisations'. I dette tilfælde anvendes scoren for gruppen 'between organisations', fordi samarbejdet dels foregår mellem forskellige afdelinger i forvaltningen, dels mellem forvaltningen og skoler/dagtilbud.

Spørgeskemaet er distribueret til 87 udvalgte samarbejdspartnere i projektet. Heraf har 82 % (71 personer) gennemført undersøgelsen, 8 % (7 personer) har afgivet nogle svar, og de sidste 10 % (9 personer) har ikke besvaret. Der er i alt givet 300 uddybende svar i åbne svarbokse, hvilket bidrager til validering af svarene og til analyser af andre kvalitative og kvantitative data.

WHO-5 Trivselsindeks

Dette indeks er anvendt som redskab til at måle progression i trivsel hos voksne i familierne gennem gentagne målinger. WHO-5 Trivselsindeks kan anvendes som et mål for, om borgerne får forbedret deres generelle trivsel i den tidsperiode, som indsatsen varer. Indekset kan dermed anvendes til at sandsynliggøre, om indsatsen har haft en positiv effekt på borgernes trivsel (jf. Sundhedsstyrelsen.dk).

Spørgsmålene i WHO-5-indekset omhandler trivsel i hverdagen og borgerens vurdering af, hvordan vedkommende har haft det de sidste 14 dage. Man svarer 'i hvilken grad' fordelt på fem niveauer. Mere præcist drejer det sig om, hvorvidt vedkommende har været glad og veltilpas, følt sig rolig og afslappet, følt sig energisk og aktiv, er vågnet frisk og udhvilet, og om hverdagen har været fyldt med ting, som interesserer vedkommende.

Som nævnt har koordinatorerne indarbejdet dialogen om trivsel med familien i det omfang, det har givet mening. Det vil sige i situationer, hvor opbygningen af tillidsfulde relationer er blevet så god, at det er sandsynligt, at borgeren åbent vil svare på personlige spørgsmål. Samtidig er samtalen i sig selv med til at opbygge relationen.

Det har været vigtigt, at udfyldelse af WHO-5-trivselsmålingerne ikke udgjorde en ekstra belastning for familierne, da forskning altid må vige for etiske hensyn til borgeren (Laursen, 2019). Netop dette hensyn har betydet, at anvendelsen af metoden ikke har kunnet gennemføres systematisk.

Af de 100 deltagende voksne har 72 personer udfyldt WHO-5-trivselsmålingen ved opstart og ved afslutning. Det var hensigten, at forløbet skulle være tidsbegrænset til et år, men da flere af deltagerne har været med i noget længere tid, har 38 af disse desuden lavet en tredje midtvejsmåling. Blandt dem, der har fået lavet en opstartsmåling, men ikke den afsluttende, er dels de deltagere, som har afbrudt deres forløb, dels dem, som er startet for kort tid siden og derfor ikke er tæt på at afslutte forløbet.

Med anvendelse af dette redskab får vi et mål for trivsel ved familiens indgang til projektet og ved afslutningen. Vi tolker og anvender slutmålingen som virkning af indsatsen. Det er klart, at øget eller reduceret trivsel på sluttidspunktet ikke kan føres tilbage til en udvikling, der kun skyldes familiens deltagelse i FTBT. Derfor sammenholder vi disse målinger med analyser af kvalitative data, og vi kan dermed sandsynliggøre en sammenhæng mellem trivsel og deltagelse i FTBT.

Self-efficacy-målinger

Dette redskab har ligesom WHO-5 Trivselsindeks været indarbejdet i koordinatorernes arbejde i familierne med samme dobbelte funktion som både

dialog og måleredskab. Det har også her været vigtigt, at udfyldelse af self-efficacy-skemaerne ikke har måttet udgøre en ekstra belastning for familierne, da forskning som nævnt altid må vige for etiske hensyn til borgeren (Laursen, 2019). Netop dette hensyn har betydet, at anvendelse af metoden ikke har kunnet gennemføres systematisk.

Formålet er her at måle progression i borgerens mestringsevne og tro på egne evner. Redskabet giver mulighed for at graduere mestring i fire grader fra ’passer slet ikke’ til ’passer præcist’ indenfor 10 områder, der på forskellige måder belyser mestringsevnen. Den belyses ved spørgsmål om tro på egne evner, ihærdighed og vilje til at løse problemer samt ved spørgsmål med fokus på reaktioner og handlemønstre i forbindelse med vanskeligheder.

Vi anvender derfor self-efficacy-målinger til måling af progression, hvor dette er muligt. De skemaer, der kun er udfyldt én gang, tolker vi som et øjebliksbillede af de voksnes livsmestringsevne. I de tilfælde, hvor vi kan følge familiens øvrige udvikling, fx øget tilknytning til arbejdsmarkedet eller øget trivsel, kan en enkelt måling give mening i sammenhængen.

I alt har 88 voksne udfyldt self-efficacy-målingerne en eller to gange. De sidste 12 personer (op til de i alt 100 deltagende voksne) er fra de familier, der er stoppet, inden målingen er blevet lavet. 19 personer har udfyldt self-efficacy både ved opstart og afslutning i FTBT. Her er det således muligt at se en potentiel progression. De resterende har kun udfyldt skemaet én gang. Dette er der forskellige forklaringer på. Nogle er stoppet, inden der er blevet lavet en anden måling, andre er ikke lavet på baggrund af vurdering fra koordinatorerne, og atter andre er stadig i gang og har derfor ikke udfyldt afslutningsskemaet.

Børnetrivselssamtaler

Koordinatorerne har siden 2019 gennemført trivselssamtaler med børn i familien. De har været et led i den socialfaglige indsats, og samtidig har de haft til formål at skabe viden om børns oplevelse af trivsel. Børnetrivselsskemaet udfyldes ved opstarten af familiens deltagelse i FTBT, afhængigt af koordinatorernes faglige vurdering af 'det rette tidspunkt', og igen ved afslutningen. Trivselsskemaer måler dermed en eventuel progression i børnenes oplevelse af trivsel i indsatsperioden.

Det anvendte redskab (kaldet *Hvordan har du det?*) er inspireret af trivselsskemaer udviklet i dagtilbuds- og skoleregi, men er her tilpasset brug i familien. Skemaet er opbygget med tre gradueringsmuligheder: 'rigtig godt', 'godt' og 'ikke godt', og der samtales konkret om ti forhold i hverdagen og om relationer til mor, far og søskende.

Koordinatorerne har indarbejdet dialogen om trivsel med børnene i familien i det omfang, det har givet mening, hvilket betyder i situationer, hvor opbygningen af tillidsfulde relationer er blevet så god, at det er sandsynligt, at barnet åbent vil svare på spørgsmålene. Samtidig er samtalen i sig selv med til at opbygge relationen. Det har som nævnt været vigtigt, at udfyldelsen af børnetrivselsskemaer ikke måtte udgøre en ekstra belastning for børnene, da forskning som nævnt altid må vige for etiske hensyn til barnet (Laursen, 2019). Netop dette hensyn har betydet, at anvendelse af metoden ikke har kunnet gennemføres systematisk.

I alt har 28 børn udfyldt børnetrivselsskemaet i 2019, og heraf har 13 børn besvaret det anden gang i 2020. Desuden har 7 nye børn besvaret skemaet i 2020, men har ikke fået lavet en anden måling endnu. De resterende 15 børn, der fik lavet en trivselsmåling i 2019, men endnu ikke har lavet en afsluttende i 2020, har ikke afsluttet forløbet, men er heller ikke stoppet undervejs.

8.3 Bilag 2: Styregruppens sammensætning

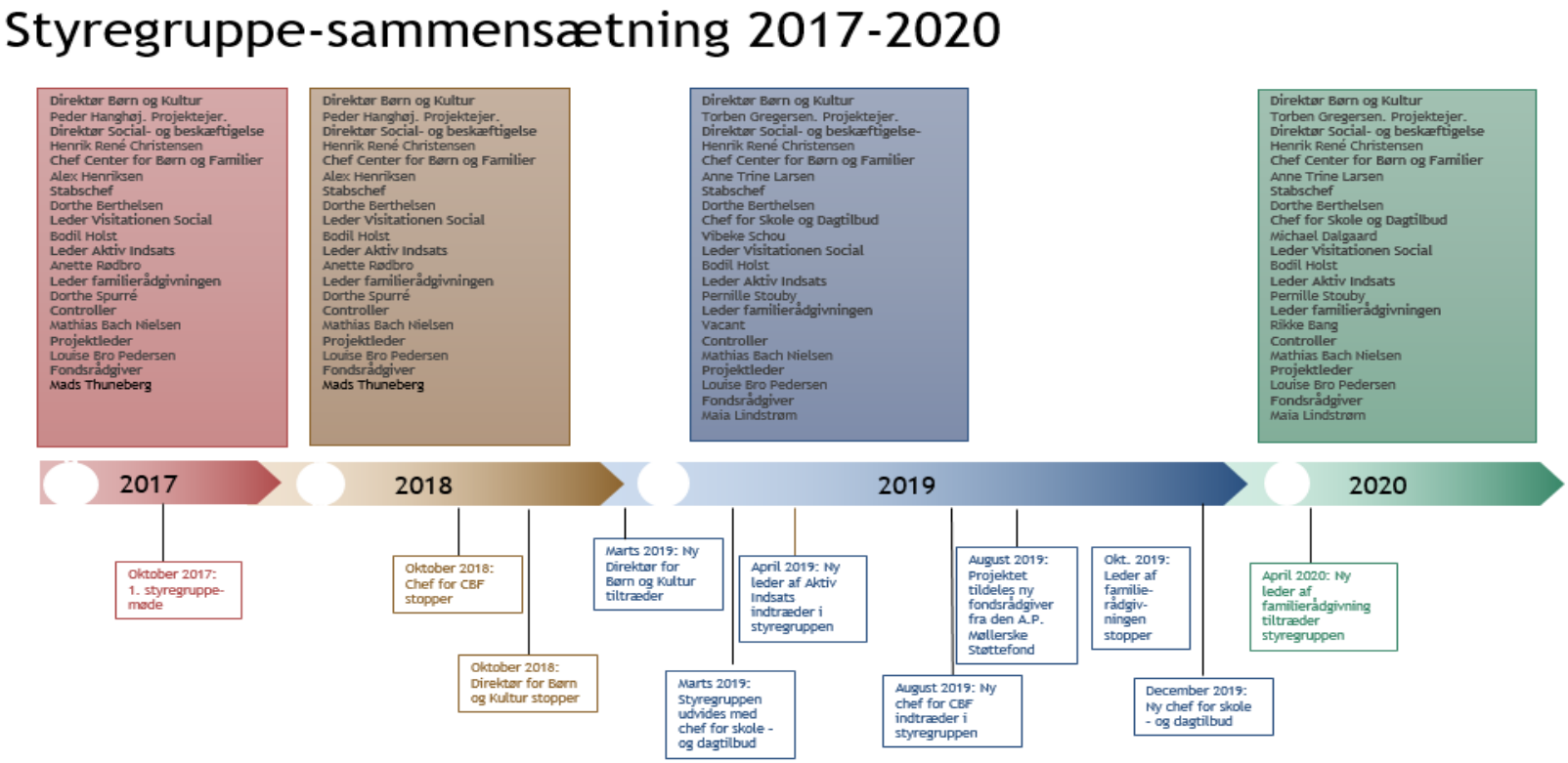

Professionshøjskolen UCN
Mylius Erichsens Vej 137
Postbox 64
9100 Aalborg

www.ucn.dk

PROFESSIONSHØJSKOLEN